

Ujarliutit

Siulequt	2
Eqikkaaneq.....	4
1. Namminersorneq.....	8
1.1 Namminersorneq pillugu isumaqatigiissutip imaa.....	8
1.2 Suliassa qarfinnik nutaanik tigusineq	8
1.3 Aatsitassanut tunngasut.....	9
1.4 Suliassa qarfinnik tigusineq imaluunniit atugarissaarnikkut pitsannguutit.....	12
2. Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq.....	14
2.1 2009-mut aningaasanut inatsit	14
2.2. Kommunit nutaat	15
2.3. Namminersornerullutik Oqartussat aamma kommunit	17
2.4 Pisortat ingerlata qarfiinut nutarterineq	18
2.5 Aningaasaqarnikkut ajornartoorneq.....	19
2.6 Ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi unammilligassat	23
2.7 2010-mut AIS-mi aningaasaqarnikkut toqqammavigisat	27
2.8 Pisortat isumaqatigiissutaat.....	30
3. Inuussutissarsiornerup allanngortinnera	33
3.1 Inuussutissarsiornerup suliffeqarnerullu iluini aaqqissuussaani unammilligassat	33
3.2 Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutai.....	36
3.3 Pisuussutinit iluanaarutit	40
3.4 Naammassisaqarsinnaassuseq.....	43
3.5 Atassuteqaatersuutinit aningaasaliissutit eqqakkanillu passussineq	44
4. Ilinniartitaanermut tunngasut	48
4.1 Meeqqat ataurfiat	49
4.2 Nuna qarfinni atuarfiit.....	50
4.3 Ilinniartitaanermut pilersaarut.....	53
Ilanngussaq A: Aningaasaqarnikkut inissisimaneq.....	56

Siulequt

Amerlanerussuteqarluartut ulloq 25. november 2008-mi namminersornermut akuersaarput. Namminersulernikkut aatsitassarsiornermut tunngasut tigunerisigut nunap iluani pisuussutitut oqartussaaffigalugu iluaqutiginnissaanullu Kalaallit Nunaat piginnittuulissaaq. Kiisalu aningaasaqarnikkut tamatumunga periarfissaqalernera naapertorlugu ingerlatsivinnik arlalinnik Kalaallit Nunaat naalagaaffimmiit tiguisinnaassalluni.

Namminersorlutik Oqartussat immikkoortut qallunaat naalagaaffianit tiguneqartut Kalaallit Nunaata nammineq aningaasalersussavai. Aningaasaqarnikkut siuariartortoqanngippat atugarissaarnikkut pitsannguutissanut imaluunniit naalagaaffimmiit sulianik tiguisinissamut akissaqartoqassanngilaq.

Aningaasaqarnikkut annertunerusumik siuariartornermik kinguneqarsinnaasunik toqqammavissatigut periarfissat namminersornermi nammineq pilersinneqassapput. Tigusinerit saniatigut aamma peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit qaffakkiartortut, atugarissaarnikkut pitsannguutit, inissiaqarnikkut iluarsartugassatigut kinguaattoorutit, eqqagassanik pitsaanerusumik isumaginninneq aamma utoqqaat amerliartornerat siuariartornerup aningaasalersussavai. Naalagaaffimmit suliassanut tiguneqartunut aamma atugarissaarnikkut pitsannguuteqartitsinissamut Kalaallit Nunaat akissaqarniasappat aningaasaqarnikkut siuariartorneq qaffasissumiitinneqassaaq. Siuariartornissamulli periarfissat iluaqutigigutsigit aatsaat tamanna iluatsinneqassaaq.

Nunani tamalaani aningaasarsiornikkut ajornartorsiorneq nunanilu amerlanerini aningaasarsiornikkut ingerlanerliorneq aamma Kalaallit Nunaanut sunniuteqarpoq. Aningaasanik taarsigassarsiniarneq akisunerulerlunilu ajornarnerulersimavoq, aatsitassarsiornermilu suliniutit arlallit taamaattumik kinguaattoorput. Peqatigisaanilli aningaasarsiornikkut ingerlanerliorneq aamma ilinniartitaanikkut suliniutit suli ilungersuutiginnissaannut, inuussutissarsititut ilinniartitaanernut ilinniartunullu inislianut aningaasaliissutit qaffanneqarnissaannut pissutissaqartitsilerpoq.

Taakku saniatigut CO₂-mik aniatitsinerput annikillisinniarlugu immikkut iliuseqartoqartariaqarluni. Suliniutini annertunerpaamik sunniuteqarsinnaasut kiassarnermut immikkoortup iluaniipput. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aalisarnerup ingerlallualersinneqarnera, erngup nukin-ganik nukissiorfiit amerlanerusut aamma kiassarnermi sinneqartoortup iluaqutigineqarnera CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinneqarnissaanut aamma iluaqutaasinnaapput.

Nunatta Karsiata aningaasaqarnera suli pitsaagaluartoq aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi maanakkutu sukaterisoqartariaqartoq pissutsit arlallit takutippaat. Piffissami 2007-imiit 2009-mut Nunatta Karsiani angusat ataasimut takutippaat katillugit 877,5 mio. kr.-inik amigartoortoqartoq. amigartoorutit ilai Nukissiorfinnut immikkut ittumik annertuunik taarsigassarsisitsinermik pissuteqarpoq, kingusinnerusukkut Nunatta Karsianut utertillugit akilerneqartussat. Taamaattorli ineriartorneq aarlerinartuuvoq, tassa ingerlatsinermit aningaasartuutit isertitanit sukkanerusumik amerliartormata.

Aningaasartuutit amerliartornerisa maannakkut unitsinneqarnissaat pisariqarpoq. Periarfissaq alla tassaavoq akileraarutit akitsuutillu qaffanneqartariaqarnerat.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut 2009-mi annertunerusumik siuariartornissamut aningaasaqarnikkullu allanik isumalluuteqarunnaarnissamut aaqqissugaanikkut unammilligassatut annertuut marluk naammassineqarnissaannut naalakkersuisut takorluugaat ilisaritinneqarput, tassa ilinniartitaaneq aamma inuussutissarsiornermut qaffasissumik naammassisaqarluarsinnaasumut ikaarsarneq.

Siullermik ukiuni aggersuni atorfinnut periarfissaalersunut amerlanerusut ilinniartinneqassapput. Meeqqat atuarfianni atuartut naggataartut amerlanerusut ilinniartinnut ingerlateqqinnissaat kiisalu suliatigut ilinniarsimangitsut amerlanerusut ineriartorteqqinnissaat ilinniartitaanikkut suliniummi suli aallunneqassapput. Peqatigisaanik Naalakkersuisut meeqqat atuarfiannik annertunerusumik aallussaqaassapput. Meeqqat atuarfianni atuartut nunani tamalaani qaffasissumik ilinnialernissaannut pisariaqartutigit ilisimasaqalernissaat pikkorissuseqalernissaannullu periarfissat pitsaanerussapput.

Aappaatut sulisinnaasut inuussutissarsiutinut aningaasaqarnikkut siuariartorfiusunut nuunneqassapput. Aalisartut piniartullu ilai allamut atuartinnerisigut nuttarsinnaanerulersinnerisigullu inuussutissarsiutinut allanut ikaarsaartinneqarsinnaapput, pingaartumillu pingaarpoq inuusuttut ilinnialernissaat siunissamilu inuussutissarsiutissani suliffinnik tigusinissaannut kajumissaarlugit. . Tamatuma kingunerissavaa isertitat qaffasinnerusut, aamma ilaqutariinnut inuussutissarsiummiiginnartunut, tamatumalu akileraarutitigit isertitat qaffatsissallugit.

Eqikkaaneq

Namminersornermik nutaamik aaqqissuussisoqarneratigut suliassaqarfinnik arlalinnik naalagaaffimmiit Kalaallit Nunaata tiguisinnaaneranut periarfissiisoqarpoq, assersuutigalugu aatsitassarsiornermut tunngasut, eqqartuussisoqarnek, suliffigissaaneq kiisalu aningaasaqarnikkut malittarisassaliornek nakkutilliinerlu.

Mannakkut namminersorerulernermik aaqqissuussinermiit allaanerusumik Namminersorlutik Oqartussat nalaani Kalaallit Nunaata immikkoortut qallunaat naalagaaffianit tigusani nammineq aningaasalersussavai. Aningaasaqarnermut ministeriaqarfimmit naatsorsuutigineqarpoq immikkoortuni Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqarsinnaasuni 300 mio. kr.-it sinnerlugit naalagaaffik ullumi aningaasartuuteqartartoq.

Immikkoortunik nutaanik tigusinissamut periarfissat isumaliutigeqqissaarneqassapput. Immikkoortunik nutaani tigusineq aningaasaqarnikkut akisussaassuseqartumik ingerlatsinermik toqqammaveqartumik ingerlanneqassaaq. Aningaasaqarnikkut siuariartornerup periarfissiinera naapertorlugu immikkoortunik nutaanik tiguisoqassaaq, tigusinerillu inuiaqatigiinni sanngiinnerpaat pilliutigalugit salliutinneqassanngillat.

Immikkoortut ilai aningaasat ullumikkut naalagaaffimmit atorneqartut assingi akiliutigalugit Namminersorlutik Oqartussat tigusinnaavai. Immikkoortuni allani tamanna Namminersornermut malunnaatilimmik akisunerusussaavoq. Assersuutigalugu aningaasaqarnermut tunngasutigut inatsisiliornek nakkutilliinermillu tigusineq ullumikkut Kalaallit Nunaanni naalagaaffiup atuineranit malunnaatilimmik annertunerusumik Namminersorlutik Oqartussanut akeqarsinnaavoq. Suliassaqarfiup pineqartup iluani naalagaaffimmiit ingerlatsisoqarneranut naleqqiullugu pitsaassutsip annertussusiatalu qaffanneqarnissaa Namminersorlutik Oqartussaniit toqqarneqassappat tamanna aamma akisunerusinnaavoq.

Suliassaqarfinnik naalagaaffimmiit tigusinerit Nunatta Karsiani aningaasanik eqqarsaatigilluakkamik tulleriiarinissamut piumasqaateqarpoq. Inatsisartut ataatsimiittarfianni oqallinnerni erseqqisarneqarpoq atugarissaarnerup pitsaanerulernissaanut aningaasat amerlanerusut immikkoortinneqarnissaat inatsisartuni partiinit tamanit annertuumik kissaatigineqartoq. Assersuutigalugu siusi-naartumik pensionit qaffanneqarnissaat, peqqinnissaqarfiup pitsaanerulernisaa aamma meeqqat inuusuttullu atugarliortut atugaasa pitsaanerulernissaat inatsisartuni oqallisigineqarsimapput. Ukiut ikitsuinnaat ingerlaneranni suliassaqarfinnik naalagaaffimmiit annertuunik tigusinerup kingunerisavaa peqatigisaanik atugarissaarnikkut taamatut pitsannguinnissamut aningaasaqarnikkut periarfissaqanngineq.

Nunatta Karsiani aningaasaqarnek suli pitsaagaluartoq aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi sukaterisoqarnissaanut arlalitsigut pissutissaqarpoq.

Piffissami 2007-miit 2009-mut Nunatta Karsiani angusat ataatsimut takutippaat katillugit 877,5 mio. kr.-inik amigartoortoqartoq. Amigartoorutit ilai Nunatta Karsianut kingusinnerusukkut utertilugit akilerneqartussanik immikkut ittumik annertuunik Nukissiorfinnut taarsigassarsisitsinernik pissuteqarpoq. Taamaakkaluartoq ineriartorneq ernumanarpoq, tassa ingerlatsinermut aningaasartuutit isertitanit annertunerusumik qaffakkiartormata. Aningaasartuutit amerliartornerisa unitsinneqarnissaat maannakkut pisariaqarpoq. Periarfissaq alla tassaavoq akileraarutit akitsuutillu qaffanneqartariaqarneri.

Nunat allarpasuit assigalugit ukiut qulikkaar tulliuttut ingerlanerini Kalaallit Nunaanni utoqqaat amerlanerulissapput, inuussutissarsiorsinnaasulli amerlassutsimikkut taamaaqataanik amerliartornatik. Inuit siumut naatsorsornerisa takutippaat ukiut tulliuttut 25-30-it ingerlanerini utoqqaat amerlassutsimikkut marloriaat sinnerlugu amerleriassasut. Utoqqaat amerlanerusut isumaqarput utoqqalernersiutinut, utoqqaat paarinerinut, nakorsaatinut, peqqinnissaqarfimmilu sulinernut il.il. aningaasartuutit qaffakkiartussasut.

Aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup kingunerisaanik nioqqutissiassat akii appariartorput. Peqatigisaanik nutaanik taarsigassarsisitsinissamat taarsigassarsisitsisartut malunnaatilimmik maannakkut tunuarsimaarnerulersimapput. Aatsitassarsiornermi suliniutit ilai, qaammaterpaaluit matuma siornatigut neriunaateqarsimasut, maannakkut imminut akilersinnaajunnaarput taamaattumillu kinguartinneqartariaqarlutik imaluunniit aningaasaqarnikkut ingerlanerliornerup pitsaanerulernissaata tungaanut kinguartinneqarlutik. Aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup kinguneraa suliniutit nutaat aningaasalersornissaat Namminersornerullutik Oqartussanut, aktiatigut ingerlatseqatigiiffinnut allanullu ajornarnerulernerat.

Aningaasaqarnikkut siuariartornerup malitsigisaanik pisortanut akileraarutitigut akiliutaasartut qaffappata iluanaarutit qaffariataasa amerlanersaat kommuninut tuttarput. Kommunit aamma Namminersornerullutik Oqartussat akornanni ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatigiinniarnertit peqatigisaannik ileqquuvoq inatsisit nutaat malitsigisaanik aningaasartuutinut kommuninut taarsii-soqartarnera. Aningaasaqarnikkut siuariartorneq taamaalillunilu pisortat amerlanerusunik isertitaqarnerisa kingunerisarpaa atugarissaarnerup pitsaanerulernissaanik inuit naatsorsuuteqartarput. Taamaattorli Namminersornerullutik Oqartussat aamma kommunit akornanni akileraarutitigut isertitat maannakkut agguarneri equngassuteqarput. Akileraarutitigut isertitat amerlanersaat kommuninut tuttarput, Namminersornerullutillu Oqartussat taakkuullutik atugarissaarnikkut pitsannguutissat anertunerpaartaannut aningaasalersuisussat.

Sullissinerit kommuninit aningaasalersorneqartut naammaginartumik oqimaaqatigiinneri siunissami qulakkeerneqarnissaannut Naalakkersuisut suliniuteqalersaarput, assersuutigalugu utoqqarnik paar-

sineq aamma meeqqat atuarfii atugarissaarnerlu Namminersornerullutik Oqartussanit aningaasaler-sorneqartut, assersuutigalugu peqqinnissaqarfik pisortanillu pensionit.

Biologit siunnersuinerminni kaammattuutigaat aalisarnej annikillisinneqassasoq. Inuussutissarsiu-tini allani periarfissanik ineriartortitsinerup ukiuni aggersuni annertusinissaa taamaattumik pingaa-ruteqarpoq. Naalakkersuisut nalilerpaat aatsitassarsiornerup, aluminiumileriffiup takornariaqarne-rullu iluini inuussutissarsiutitigut suliniutinut nutaanut periarfissat suli neriunaateqartuusut. Siusin-nerusukkulli naatsorsuutigisamit ineriartorneq arriinnerusinnaavoq. Aatsitassarsiornermik aamma aluminiumileriffimmik ingerlatsinermi tulluurtumik iluanaaruteqarnissamut apeqqutaapput nunar-suarmi niuerfiusuni atortussiat akii. Akit appannerisa malitsigisinnaavaat aatsitassarsiornermi suli-niutit ilaasa imminut akilersinnaajunnaarneri taamaalillutillu kinguartinneqarlutik. Aningaasaqar-nikkut ajornartorsiornerup aamma kingunerisinnaavaa suliniutinut nutaanut aningaasaliisinnaanerup ajornarnerulenera.

Namminersorlutik Oqartussanut unammilligassaq annertoq tassaajumaarpoq inuussutissarsiutinut nutaanut aningaasarsiornikkut siuariartormik pilersitsisinnaasunut sulisinnaasut nuunneqarnis-saat. Ullumikkut inuit amerlavallaartut suliffinni annikitsumik isertitaqarfiusuni taamaalillutillu annikitsumik atugarissaarfiusuni aalajangersimaneqarput. Ajornartorsiut taanna pisortat annertune-rusumik tapiinerisigut aaqqinneqarsinnaanngilaq. Akerlianilli allamut atuartitsinikkut nuttarsinnaa-nikkullu inuit amerlasuut appassisumik isertitaqartut inuussutissarsiutinut pitsaanerusumik isertita-qarfiusunut nuunneqassapput. Aalisartorpassuit piniartorpassuillu inuussutissarsiutinut allanut suli-sussanik annertuunik pisariaqartitsisunut nuunermikkut annertunerusunik isertitaqalersinnaapput. Taamaalisooqarpat ilaqutariit isertitaat aamma akileraarutitigut isertitat annertusissapput, tamatumalu kingunerissallugu inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit pisuujunerulernerat.

Aalisarnermi pisuussutiniit pisortat isertitaat ullumikkut annikitsuararsuupput. Naalakkersuisut aali-sarnej pillugu ataatsimiititaliarsuarmik pilersitsinikuupput, aalisarnermi aaqqissugaanikkut ajornar-torsiutinik arlalinnik aaqqiissutissanik siunnersuusiortussamik. Naalakkersuisut naliliipput pisortat annertunerusumik isertitaqarnissaannut tunngaviusoq aalisarnermiit aamma aalisakkerivinniit suli-sinnaasut tunuarnissaat. Tulaassuisussaataaneq pissutigalugu aalisarnermik inuussutissarsiut ilaa-tigut ingerlalluanngitsoq attatiinnarsimavarput. Pisortat annertunerusumik isertitaqarnissaannut taamaattumik tulaassuisussaataanerup allangortikkaartuaarnissaanik imaluunniit atorunnaarsik-kiartuaarnissaanik tunngaveqarpoq aamma qaffasinnerusumik naammassisaqarsinnaasumut aalisar-nermi aaqqissugaanikkut naleqqussaarnissaq. Aallanguinermi sumiiffinni immikkoortut eqqarsaa-tigineqarsinnaapput, peqatigisaanilli sumiiffinni allani atorunnaarsinneqarsinnaalluni.

Sulisinnaasut ilaasa suliffeqannginnerat pissutigalugu Nunatta Karsia aamma kommunit aningaasaqarnerat artorsartinneqarput. Aamma sulisinnaasut amerlasuut pisortani atorfeqarput imaluunniit inuussutissarsiutini pisortanit tapiiffigineqarnermikkut aningaasalersorneqartuni sulisuullutik. Suliffinni tapiissutinik pinngitsoorsinnaanngitsuni sulineq annerusumik aalisarnerup, piniarnerup aamma nunalerinerup iluanni kiisalu angallannerup pilersuinerullu iluini ingerlanneqarpoq.

Ukiuni aggersuni inuussutissarsiutit nutaat iluini pilersinneqartunut suliffissanut amerlanerusut ilinniartinneqassapput. Naalakkersuisut 2005-imi ilinniartitaanikkut suliniummik aallartitsipput, 2020-mi kalaallit sulisinnaasut 2/3-liisa piginnaalersitsisumik ilinniagaqalersimanissaannik anguniagaqartumik. 2012 tikillugu ilinniartitaanikkut suliniutip meeqqaat atuarfiani atuartut naggataartut amerlanerusut ilinniarfinnut ingerlaqqinnissaat aamma suliatigut ilinniarsimanngitsut amerlanerusut ineriartoqqinnissaat aallutissavaa.

Ilinniartitaanikkut suliniut sunniuteqalereersimavoq. Inuusuttut amerlanerusut ukiualunnguit matuma siornanut naleqqiullutik ullumikkut ilinniarnertuunngorniarfinni imaluunniit inuussutissarsiutitut ilinniarfinni aallartittarput. Tamatuma saniatigut inuussutissarsiutitut ilinniartitaaffinni aamma ilinniarfinni ingerlaqqiffiusuni amerlanerusut aallartittarput. Inuussutissarsiutitut ilinniarfiit iluini suliniutip saniatigut meeqqat atuarfiinik isiginninneq annertusinneqartariaqarpoq. Meeqqat atuarfiini ilisimasat amigaataaneri pissutaallutik atuartut ilinniarfinnut qinnuteqarsinnaaneq ajorput, imaluunniit atuartut soraarummeerlutik allagartaqarnatik ilinniarnertik qimattarlugu. Illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqat atuarfiini atuartut tamarmik nunani tamalaani qaffasissuseqartumik ilinniaqqinnissaminnut pisariaqartutigut ilisimasaqalernissaannut pikkorissuseqarnissaannullu pitsaasumik periarfissaqassapput.

Kalaallit Nunaanni nunaqarfinni atuarfiit 54-iupput. Atuarfiit taakku amerlanertigut ilisarnaatigaat atuartut amerlassutsimikkut ikitsuusarneri, ilinniartitsisut ilinniarfissuarmi ilinniarsimasuuneq ajortuullutik, atuartitsinerlu ukioqatigiit arlariit ataatsimoortillugit amerlanertigut ingerlanneqartarluni. Nunaqarfinni atuarfinni periarfissat malitsigisaannik atuartorpassuit ullutsinnut naleqqutinngitsumik atuartinneqartarput.

1. Namminersorneq

Amerlanerussuteqarluartut ulloq 25. november 2008-mi namminersornermut akuersaarput. Aatsi-tassarsiornermut tunngasut Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqariaannartut nunap iluani pisuus-sutinut oqartussaaffigalugu iluaqutiginissaanullu Kalaallit Nunaat piginnittuulissaaq. Kiisalu inger-latsivinnik arlalinnik Kalaallit Nunaat naalagaaffimmiit tiguisinnaassalluni.

Immikkoortunik nutaanik tigusinissamut periarfissaq soorunami atorneqassaaq. Immikkoortunik nutaanik tigusineq aningaasaqarnikkut akisussaassuseqartumik ingerlatsinermik toqqammaveqar-tumik ingerlanneqassaaq inuiaqatigiinnilu sanngiinnerpaanut pissutsit ajornerulernerinik kingune-qartinneqassanani.

1.1 Namminersorneq pillugu isumaqatigiissutip imaa

Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni aningaasaqarnikkut nutaamik aaqqissuus-sineq:

Namminersorlutik Oqartussat nalaanni Kalaallit Nunaat suli naalagaaffimmiit ukiumoortumik ataatsimoortumik tapiissutisisassaaq. Namminersorneq pillugu isumaqatigiissutip kinguneraa namminer-sornermik aaqqissuussinerup nalaani Danmarkimiit ataatsimoortumik tapiissutit danmarkimi 2009-mi akit akissarsiallu qaffasiffii malillugit 3,4 mia. kr.-inut aalajangerneqarsimassapput. Aningaasat Danmarkimi akit akissarsiallu qaffasiffii malillugit ukiukkaartumik iluarsineqartassapput.

Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni aningaasaqarnikkut aaqqissuussinerup nutaap aamma imaraa suliassa qarfinnik nutaanik Kalaallit Nunaata tigusinissaanut aningaasaqarnikkut pis-sutsinut tunngasut aalajangersakkat. Suliassa qarfiit nutaat tiguneqartut Namminersorlutik Oqartus-sanit aningaasalersorneqassapput – namminersorerullutik oqartussanik aaqqissuussinermiit allaa-nerulluni, tassani suliassa qarfinnik tiguserit ataatsimoortumik tapiissutit qaffannerisigut aningaa-salersorneqarsimallutik.

1.2 Suliassa qarfinnik nutaanik tigusineq

Isumaqatigiissut aqutugalugu Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsiviit 33-it, aningaasaqarnikkut periarfissaqalernera naapertorlugu naalagaaffimmiit tiguisinnaavai.

Suliassa qarfiit annerpaat tiguneqarsinnaasut tassaapput politiit, eqqartuussiviit aamma pinerluttunik isumaginnittoqarfik. Tassani naalagaaffiup 2006-imi Kalaallit Nunaanni 220 mio. kr.-it missaaniit-tut atorsimavai. Immikkoortoq alla assersuutigalugu tassaasinnaavoq silasiorneq. Tassani naalagaaf-fiup 2006-imi 25 mio. kr.-it missai atorpai.

Immikkoortut ilai aningaasat ullumikkut naalagaaffimmit atorneqartut akiliutigalugit Namminersor-lutik Oqartussat tiguisinnaavai. Immikkoortuni allani tamanna Namminersorlutik Oqartussanut ma-

lunnaatilimmik akisunerusussaavoq. Assersuutigalugu aningaasaqarnermut tunngasutigut inatsisiliorneq nakkutilliinermillu tigusineq ullumikkut Kalaallit Nunaanni naalagaaffiup atuineranit ma-lunnaatilimmik annertunerusumik Namminersorlutik Oqartussanut akeqarsinnaavoq, soorlu aamma immikkoortup isumaginissaanut immikkut ilisimasalinnik atuisoqarnissaa pissutigalugu sulisussar-siornermi annertuumik ajornartorsiuteqarumaartoq ilimanarluinnartoq. Suliassa qarfiup pineqartup iluani naalagaaffimmiit ingerlatsisoqarneranut naleqqiullugu pitsaassutsip annertussusiatalu qaffan-eqarnissaa Namminersorlutik Oqartussaniit toqqarneqassappat tamanna aamma akisunerusinnaa-voq.

Aatsitassarsiornermut tunngasut:

Namminersorlutik Oqartussat eqqunneqarnerisa kingorna suliassa qarfinni siullertut aatsitassanut tunngasut Naalakkersuisunit tiguneqassapput. Piffissaq tigusiffissaq naalagaaffik suleqatigalugu aalajangersarneqassaaq. Aatsitassanut tunngasunik tigusinerup 11,9 mio. kr.-inik nunatta karsiata ukiumut aningaasartuuteqarneranik kinguneqassaaq. Tamatuma saniatigut Nunaoil A/S-imi naala-gaaffiup piginneqataassutaanik pisinermit atatillugu immikkut aningaasartuutissat 21 mio. kr.-iussallutik.

Nunat allamiunut tunngasut:

Nunat allamiunut tunngasut tigusinermi Kalaallit Nunaanni najugaqarnissamut akuersissutit pillugit piumasaaqatinik Namminersorlutik Oqartussat Nunaat nammineerlutik malittarisassaliorsinnaalis-saaq. Nunanit allaneersunik sulisinnaasunik pisariaqartitsinerup annertusiartuinnarnera malillugu taamatut pisariaqartitsineq annertusiartuinnartussaavoq. Naalakkersuisut taamaattumik isumaqarput siunissami qaninnerusumi nunat allamiunut tunngasut tiguneqartariaqartut, taamaalilluni nunat al-lamiunut tunngasuni ingerlatsineq malittarisassallu naleqqussarlutigit nunatsinnilu pissutsit malillu-git atoruminarsarlugit.

Nunat allamiunut tunngasut aamma killeqarfinni nakkutilliinermut ataqatigiinnera immikkoortoq katitigaammat nunat allamiunut tunngasut tiguneqarnissaanut suut pisariaqarnerisut, kiisalu tigusineq naammassitinnagu immikkoortumi ingerlatsineq qanoq akeqassanersoq misissoqqissaarneqar-nissaat pingaarpoq. Aallarniutaasumik tassani sulineq naalakkersuisunit aallartinneqarpoq.

1.3 Aatsitassanut tunngasut

Aatsitassanut tunngasut ineriartornerat siunissami inuussutissarsiutit ineriartortinneranni pingaar-uteqartutigut periarfissaqartitsivoq taamaalillunilu nunap aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaa-lerneranut isertitaqalernissamut tunngavissiilluni.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlatsinermiit isertitat agguarnissai pillugit apeqqut namminersoq pillugu ataatsimiititaliarsuup sulinerani sammisani pingaarnersat ilagisimavaat. Ka-laallit Nunaanni Namminersorneq pillugu inatsisissatut siunnersuummi saqqummiunneqartumi aat-sitassarsiornermi ingerlatsinermit isertitat Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussanut tut-sinneqassapput, taamaattoorli aatsitassarsiornermi ingerlatsinermiit pisortat isertitaasa annertussusa-

sa nalagaaffimmit tapiissutit ineriartornerinut sunniuteqassallutik. Siunnersuummi ukiumi aalajangersimasumi aatsitassarsiornermi ingerlatsinermit 75 mio. kr.-it sinnersimappagit taakku affaata annertoqqataannik naalagaaffimmit tapiissutit ikilineqartassapput. Piffissap ilaani aatsitassarsiornermit ukiumut isertitat 75 mio. kr.-it inorlugit qaffasitsigisut ikilissappata taava ikililerisimanerup affaatut aningaasat annertoqqataannik ataatsimoortunik tapiissutit qaffanneqassapput. Namminersorlutik Oqartussanut naalagaaffiup tapiissutai nul koruuninut ikilisinneqarsimappata siunissami aningaasaqarnikkut attuumassutissat pillugit Namminersorlutik Oqartussat aamma danmarkimi naalakkersuisut akornanni isumaqatigiinniarnertit aallartinneqassapput. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermit ingerlatsinermit isertitat agguarneqarneri pillugu apeqqut aamma Namminersorlutik Oqartussanut naalagaaffiup tapiissutaasa aallartinneqaaqqinnissaat pillugu apeqqut ilaatigut isumaqatigiinniarnernut ilaatinneqassapput.

Inatsisissatut siunnersuut malillugu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aalajangersinnaavaat aatsitassanut tunngasut Namminersorlutik Oqartussanut nuunneqassanersut. Aatsitassanut tunngasut 1. januar 2010-mi tiguneqassappata tamanna immikkoortunut ukununnga imatut aningaasartuuteqarnerunermik kinguneqassaaq:

Tabel 1.1: Aatsitassanut tunngasut tignerini aningaasaqartuuteqarneruneg

	AI 09	M 10	M 11	M 12
GEUS-imiit DMU-mit siunnersuineq aamma oqartussanut attuumassuteqartut suliat		5,9 mio.	5,9 mio.	5,9 mio.
Nunaoilimut aningaasaatit ilanerinut aningaasartuutit qaffanneri		6,0 mio.	6,0 mio.	6,0 mio.
Nunaoil A/S-imi naalagaaffiup piginneqataassutaanik pisineq	21 mio.	0,0 mio.	0,0 mio.	0,0 mio.
Annertunerusumik aningaasaliinissamut pisariaqartitsineq katillugit	21 mio.	11,9 mio.	11,9 mio.	11,9 mio.

Najoqutaq: Aatsitassarsiornermut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik

Nunap iluaneersunik ikummatissartalinnik misissuinerup iluani nunarsuarmi uuliasiorfiit anginerpaat ilaat kalaallit nunaata imartaani misissuinissamut iluaquteqarnissamullu akuersissutinik qinnuteqarsimapput. Ingerlatseqatigiiffiit soorlu ExxonMobil, Chevron, Husky Energy, Cairn energy PLC, EnCana Corporation, DONG energy aamma PA Resources ukiumi aggersuni kalaallit nunaata uuliaqarsinnaanerata ineriartortinnissaanut milliarderpassuarnik aningaasaliinissartik pilersaaruti-gaat.

2007-p aamma 2008-p ingerlanerani misissuinissamut iluaquteqarnissamullu akuersissutit marlunniit 13-inut amerlisussaapput. Uuliasiorinissamut akuersissuteqarfiusut annertussusaat 6.882 km²-imiit 130.000 km²-ip missaanut qaffassimapput.

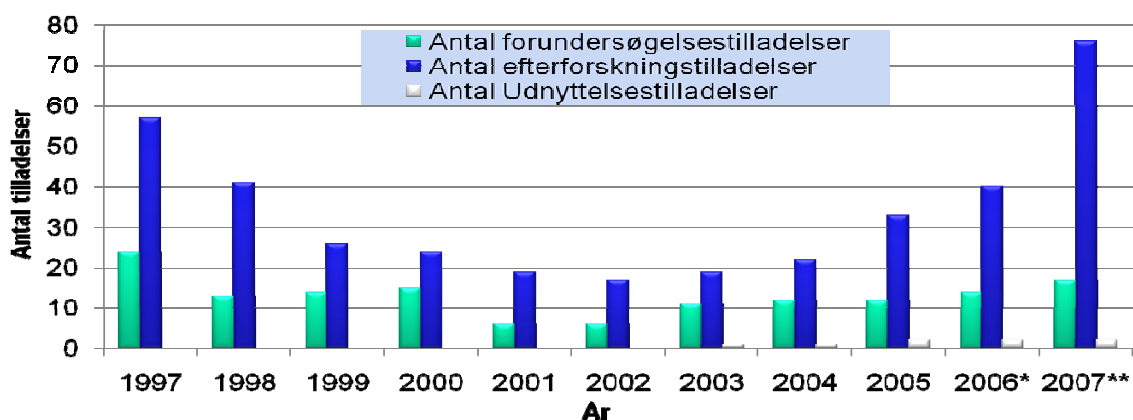
Tassani pineqarput siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaliinerit, ingerlatseqatigiiffiit tunisassiornermik aallartitsinissaat qularnanngitsumik siunissami ukiorpassuit qaangiunnerini

pisinnaalluni. Taamaalilluni siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu uuliasiorfiit sillimmateqar-nikkut isumannaarinissamik siunertaqartumik pilersaarusiortuarnerat pineqarlutik.

Siunissami aatsitassanik misissuinnermut silap pissusaata allanngoriartornera qularnanngitsumik ajunngitsumik sunniuteqassaaq, nunami imaanilu. Kiannerulernera taamaalillunilu asimiittarnerit sivisunerulerlutik, ukiut sivikinnerulerlutik, sikoqarfiunngitsoq sivisunerulersoq, sikoqarfiusoq an-nikinnerulerluni iluliarsuillu ikinnerulernissaaat tamarmik Kalaallit Nunaanni aatsitaqarneranik in-gerlatseqatigiiffiit misissuinissaannut periarfissanik annertusitsissapput.

Aatsitassarsiornermi ukiuni kingullerni misissuinerit annertuumik aningaasartuuteqarfiusimapput soorlu Tunumi Malmbjerget, Kujataani Eudialitimik suliniut, Nuup eqqaani Isuani suliniut, Avan-naani Citronen Fjord, Kitaani Kangerlussuup eqqaani dimantit pillugit suliniut aamma Tunumi Kangerlussuup eqqaani guulti-palladiumimik suliniut.

Titartagaq 1.1: Aatsitassarsiornermi akuersissutit tunniunneqartut ineriartorneri, 1997 – 2007

Najoqutaq: Aatsitassarsiornermut Ikummatissanullu Pisortaqarfik

Aningaasaqarnikkut ajornartorsiorneq qularnanngitsumik Kalaallit Nunaanni misissuinnernut tuni-luutissaaq. 2008-mi Marmorilimmi aatsitassarsiorfiup ammaqqinneqarnissaanut tuluit nunaanni ingerlatseqatigiiffik Angus & Ross-imut paaanissamut akuersissut aamma Malmbjergemut tunnga-tillugu paaanissamut iliuusissat aallartinneqarnissaannut canadami ingerlatseqatigiiffimmu International Malybdenumimut nalunaarutigineqarput. Aningaasaqarnikkut ajornartorsiorneq pissutigalugu aamma atortussiat akiisa aningaasalersuinnermilu toqqissisimajunnaarnerit pissutigalugit suliniutit marluk aallartinneqarnissaat kinguartinneqarput. Taamaalilluni Maarmorilimmi atassuteqaatersuutit il.il. ineriartortinnerinik sulineq ingerlaannarpoq, maannakkulli 2010-mi tunisassiornerup aallartin-neqarnissaa naatsorsuutigineqarluni.

1.4 Suliassaqarfinni tigusineq imaluunniit atugarissaarnikkut pitsannguutit

Nunani allanisulli Kalaallit Nunaanni inuit atugarissaarnerup annertunerunissaanut pitsaanerunissaanillu kissaateqarput. Tamanna ilaatigut takuneqarsinnaavoq assersuutigalugu siusinaartumik pensionit qaffanneqarnissaat aamma peqqinnissaqarfiup sullissinerata pitsaanerunissaa pillugit inuit kissaataasigut.

2009-mut aningaasanut inatsimmi takutinneqarpoq isumaginninnermut peqqinnissaqarfimmullu aningaasartuutit 2,2 milliard kr.-it sinnerlugit annertussuseqartut. Taamaalilluni nunatta karsiani isertitat tamarmiusut 40 pct.-iisa missaat taakkununnga atorineqarput.

Peqatigisaanik namminersorneq pillugu isumaqatigiissut suliassaqarfinnik arlalinnik ullumikkut Danmarkimit isumagineqartunik tigusinissamut periarfissiivoq. Suliassaqarfimmik naalagaaffimmiit tiguserup kingunerissavaa suliassaqarfimmut atasut aningaasartuutitut Kalaallit Nunaata nammineq akiliinissaa. Suliassaqarfiit tamarmik naalagaaffimmiit tiguneqarpata tamanna isumaqasaaq Kalaallit Nunaat ukiumut 300 mio. kr.-it sinnerlugit aningaasaertuuteqartassasoq.

Namminersorlutik Oqartussat eqqunneqarnerat taamaalilluni isumaqarpoq aningaasaqarnikkut akisussaaffeqarnek aatsaat taamak pingaartigilersoq. Aningaasaqarnikkut akisussaassuseqartumik ingerlatsineq tassaavoq pisortat aningaasaataanni siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu oqimaatigiittoqartoq. Siunissami aningaasaqarnikkut iliuseqarnissakkut kiffaanngissuseqarnissamut tamanna pingaartunik kinguneqarpoq. Siullermik tamanna isumaqarpoq naalagaaffimmiit sulianik tiguserit maannakkut akissaqalernerput naapertorlugu nammineq akilertassagigut. Aappaatut tamanna isumaqarpoq sulianik tiguserup aamma atugarissaarnikkut pitsannguutit akornanni Kalaallit Nunaat maannakkut pingaarnersiuissoq. Pingaarnersiuinermi maannakkut apeqqutaalerpoq Kalaallit Nunaanni sulianik tiguserusunnersugut imaluunniit annertunerusumik atugarissarnerussarersugut.

Pingaarnertigut isigalugu tamanna isumaqarpoq aningaasaqarnikkut akisussaassuseqartumik ingerlatsineq inuit kissaataasa piviusunngortinnissaannut killilersuilissasoq. Ukiuni aggersuni nunatta karsiani suliniutinut nutaanut aningaasaqarnikkut periarfissanik pilersitsisoqassappat periarfissaq taanna atugarissaarnikkut pitsannguutitut imaluunniit nalagaaffimmit sulianik tigusinissamut atorineqarsinnaavoq.

Namminersorlutik Oqartussat ulloq 21. junimi eqqunneqarpat aatsaat taamak pingaartigilissaaq kissaatigisagut assersuutigalugu siusinaartumik pensionit imaluunniit peqqinnissakkut sullissinerup qaffannissaat pingaarnersiulluni tulleriiaarinikkut pissarsariaqarigut Kalaallit Nunaanniittugut silimaffigisariaqarparput. Aamma atugarissaarnikkut akiliutaasartut allat qaffasiffiat annikillisinneqarnissaat kissaatiginnikkutsigu akileraarutit akitsuutilluunniit qaffanerisigut innutaasut kaasarfiinuit aningaasanik taamaalilluta aallertariaqassaagut.

Pisariaqarpoq innuttaasut tungaanniit atugarissaarnikkut pitsannguuteqarnissamik kissaatit nammineq akileeqataanerisigut illuatungilerneqartalernissaat. Namminersorlutik Oqartussat eqqunneqarnerat taamaalilluni isumaqarpoq piffissaq atugarissaarnikkut pitsannguuteqarnissamut kissaateqarnerit ilaqutariit aningaasaqarnikkut atugassaannut annerusumik sunniuteqartannginnerat maannakkut qaangiuttoq.

Ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut sukangasuumik akisussaassuseqartumillu ingerlatsinerup ingerlatiinnarnissaanut naalakkersuisunut inatsisartunullu tamanna aamma piumasaqaateqarpoq.

2. Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq

Ingerlatsinerimi aningaasartuutit qaffakkiartorneri malunnaatilimmik ikilisinneqarsinnaappata akile-raarutitigut akitsuutitigullu qaffaanerit aatsaat pinngitsoorneqarsinnaapput. Aningaasartuutit qaffakkiartorneri appartinneqassapput peqatigisaanillu utoqqaat amerliartornerisa malitsigisaanik aningaasartuutit qaffakkiartorneri Namminersornerullutik Oqartussat aamma kommunit peqatigiillutik aningaasalersortariaqarpaat peqatigisaanillu kommunit nutaat kiffartuussinerup qaffasiffia ataatsimoorlutik aalajangersartariaqarlugu. Tamanna Namminersornerullutik Oqartussani aamma kommunini suliniutinut nutaanut tunuarsimaarnissaannut annertuumik piunasaqaateqarpoq.

Tamatuma saniatigut aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup kinguneraa Namminersornerullutik Oqartussanut taassumalu ingerlatseqatigiiffiitut suliniutit nutaat aningaasalersornissaat ajornarnerulissasoq. Taamaattumik Namminersornerullutik Oqartussat akiligassarsinissamut tatiginartuunerisa allangortinneqannginnissaanut sukangasuumik aningaasaqarnikkut ingerlatsinissaq pisariaqarpoq.

2.1 2009-mut aningaasanut inatsit

2009-mi 310,6 mio. kr.-inik ukiunili missingersuusiorfiusuni 2010-2012-mi agguaqatigiissillugu 262,6 mio. kr.-inik amigartoorfiusumik 2009-mut aningaasanut inatsit Inatsisartuni november 2008-mi akuerineqarpoq.

Naalackersuisut isumaqarput aningaasanut inatsimmi malunnartinneqartoq ingerlatsinermut sanaartornermullu ingerlaavartumik aningaasartuutit oqimaqatigiittut, tassa 2009-mi ukiunilu missingersuusiorfiusuni tulliuuttuni amigartoorutit 2009-mi aluminium pillugu suliniummut annertuumik aningaasartuuteqarnermik aamma Nukissiorfinnut taarsigassarsisitsinermik, 2009-2012-mi ukiuni tamani erngup nukinganut nukissiorfinnut aningaasaliinernut atorneqartussanut taamaallaat peqquteqarmata. Aningaasat taakku ukiut tulliuuttut 20-it ingerlanerini Nunatta Karsianut utertillugit akilersorneqassapput taamaattumillu suliniutinut aningaasaliinertut isigineqartariaqarlutik, siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut ineriartornermut iluaqutaasussat.

Naalackersuisut taamaalillutik erngup nukinganik aningaasaliinissaq pingaartippaat. Aningaasaliinertit taakku nukissiuutinik eqqussuunneqartunik isumalluuteqarnerup annikillinnerisigut inuiaqatigiinnut kalaallinut siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu iluaqutaasussaallutik. Erngup nukinganik nukissiorfinnik aningaasaliinerup peqatigisaanik nukissiummut avatangiisimut ajoqusiinngitsumut aningaasaliineruvoq. Nukissiuutip avatangiisimut ajoqusiinngitsup atorneqarneratigut uuliamik eqqussuinissamik isumalluuteqarnissaq annikinnerulersippaa innuttaasullu inuussutissarsiortullu pilersorneqarnerisa isumannaatsuunera pitsaanerulersillugu.

2009-mut AI-mi aarlerinartuusinnaasut

Aningaasanut inatsimmi siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ingerlatsinermut sanaartornermullu ingerlaavartumik aningaasartuutini oqimaatigiittoqaraluarpalluunniit siunissaq qaninneq akunnattorlu eqqarsaatigalugit sianigissavarput aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup nunatta karsiata isertitaqarneranut sunniunneqarsinnaanera.

Aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup kingunerisaanik nunatta karsiani akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat apparsinnaaneritut annertuumik aarlerinartoqarpoq. Taamaattumik 2009-mi ukiunilu tulliuuttuni marlussunni nunatta karsiata isertitai missingersuusiorneqartunit annikinnerusinnaaneritut annertuumik aarlerinartoqarpoq.

Pisortat aningaasartuutaannut tatisimanninnerup annikillisinneqarnissaanut naalakkersuisunut Inatsisartunullu tamanna piumasqaateqarpoq. Tamanna Nunatta Karsiata ukiumoortumik aningaasaqarnikkut periarfissaata annikillisinneqarneratigut anguneqarsinnaavoq, atugarissaarnikkut pitsannguutissanik kissaateqartoqaraluarpalluunniit. Tamatuma saniatigut naalagaaffimmiit suliassaqarfinit annertuumik aningaasartuuteqarfiusunik arlalinnik tigusinerup pisortat aningaasaqarnerannut tatisimanninneq annertusissavaa taamaalillunilu immikkoortuni allani sipaarniuteqarnissaq pisariaqalersillugu.

Atugarissaarnikkut pitsannguuteqarnissaq imaluunniit naalagaaffimmiit suliassaqarfinit annertuumik aningaasartuuteqarfiusunik tigusinissaq Kalaallit Nunaannit kissaatigineqassappat taamaalilluta marlunnik periarfissaqarpugut. Maannakkut aningaasartuuteqarfisatsinni allatut tullerriaarisinnaavugut imaluunniit akileraarutit akitsuutillu qaffanneqarnissaat toqqarsinnaavarput.

2.2. Kommunit nutaat

Kommunit aaqqissuussaanikkut iluarsaqqinneri ukiumut 2009-mut isernermi naammassineqarpoq. Aaqqissuusaanermik iluarsaqqinnerup kingunerisaanik kommunit 18-iusimasut kommunerujussuarnut sisamanut kattunneqarput. Tamatuma saniatigut aaqqissuusaanermik iluarsaqqinnerup kingunerisaanik ullumikkut Namminersornerullutik Oqartussanit isumagineqartunik sulianik kommunerujussuit tigusisussaapput.

Pisortat allaffeqarfiini tamani pisariillisaanikkut iluanaaruteqarnerup saniatigut kattunneritut siunertaq ilaatigut tassaavoq kommunit sulianik naammassisaqarnerisa sunniuteqarluarnerunissaa qulakkiissallugu, tassungalu ilanngullugu innuttaasut illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit najugaqaraluarpata innuttaasut kiffartuunneqarnerat qulakkeerlugu. Innuttaasut inatsisitigut isumannaatsuunerat naligiissuseqarnermillu tunngaveqarneq aaqqissuusaanermik iluarsaqqinnermi pingaaruteqartuuvoq. Siusinnerusukkat kommuniusimasut angissusertik, nunami siammarsimasuunertik sulisunillu piukkunnaateqartunik sulisussarsinissamik ajornartorsiuteqarnertik pissutigalugu ingerlataqarnikkut ajornartorsiuteqarsimapput. Suliaqarfisat nukittorsarnissaannut aamma Namminersornerullutik Oqartussaniit suliat arlallit kommuninut suliassanngortinneqarnissaannut tunngavigisaq tas-

saavoq kommunit taamatut angitigisut, suliaqarfigisanik pitsaasunik pilersitsisinnaasut, piginnaann-gorsaanermik kiisalu piffissami sivilisunerusumik sulisussanik pileritsilernissamut aalajangiussisi-manissamullu qulakkeerinnissinnaanerat.

Kommunerujussuit nutaat ullumikkut Namminersorerullutik Oqartussanit isumagineqartunik sulianik tiguisussaapput. Sulianik kommuninut nuussineq 2010-imiit ukiunilu aggersuni annertusiar-tuaartumik ingerlanneqartussaavoq. 2009-mi sulianik anginerusunik tunniussisoqassanngilaq. Kommuninit kissaatigineqarsimavoq ukioq 2009 sulianik Namminersorerullutik Oqartussanit tigu-sinissamut piareersarnermut atorneqassasoq, peqatigisaanillu kommunit ingerlatsiviisa kattussuun-neri naammassineqassallutik.

Kommuninut sulianik tunniussineq pisortat aningaasartuutaasa attanneqarsinnaanngitsumik qaffan-nerinik kinguneqassanngilaq. Kommunit Namminersorerullutik Oqartussaniit suliatigut tiguspappa-ta, kommuninut ataatsimoortumik tapiissutit aallaaviatigut – immikkoortoq pillugu misissueqqis-saarnerup kingorna – Inatsisartut aningaasanut inatsimmi suliamut aningaasanik atorsimasaannik iluarsineqartassaaq. Immikkoortuni kommunit tigusaanni pisortat kiffartuussinerannik annertuneru-sumik pitsanngorsaanerit kommunini pisariillisaanikkut allatulluunniit pingaarnersiutinikkut nassaa-rineqassapput.

Namminersorerullutik Oqartussaniit kingusinnerusukkullu Namminersorlutik Oqartussaniit sulia-nik kommunit tiguserat naapertorlugu kommunini missingersuutit inuiaqatigiinni aningaasaqar-nikkut ingerlataqarnermut annertunerusumik pingaaruteqalissapput. Aningaasaqarnikkulli ingerlat-sinermi aqutsinissamik Naalakkersuisut suli pisariaqartitsissapput, taamaalilluni piffissani atugar-liorfiusuni sulinerup annertusinissaa qulakkeerneqarluni, aamma piffissani ingerlalluarfiusuni inger-latat annikillisinneqarsinnaallutik. Siunissami kommuninik ataatsimoortumik tapiissutissat pillugit isumaqatigiinniarnerni kommunit aningaasaqarnerat pillugu pingaarnertigut aningaasartuutitut toq-qammavigisassat pillugit naalakkersuisut piumasaqaateqarnissaat taamaattumik pisariaqarsinnaa-voq.

Kommunit kattussuunneri kommunalbestyrelsit 18-iniit kommunalbestyrelsinut sisamanut ikilisin-neqarput. Tamatuma kingunerisaanik kommunalbestyrelsinu ilaasortat 168-iniit ilaasortanut 72-inut ikilineqarlutik. Peqatigisaanik borgmesterit 18-iniit sisamanut ikilineqarput. Tamanna nalilerneqar-poq akissarsiatigut ukiumut 7 mio. kr.-it missaannik ataatsimut sipaarfiusoq, kiisalu allaffissornik-kut sipaarutit 3 – 5 mio. kr.-it missaaniillutik.

Piffissami 1. majimiit 31. december 2008-mi qinerneqaqqammersut ikaarsaariarnermi ataatsimiitita-liat, 1. januar 2009-mi kommunalbestyrelsit nutaatut atuutilersut, kommunini nutaani naalakker-suinikkut ingerlatsinissap aquneqarnissaalu pilersaarusionerq isumagivaat. Taamaalilluni 2009-mut missingersuutit akuerineqarput, soorlu tabellimi ataaniittumi takuneqarsinnaasut.

Tabel 2.1: Kommunit missingersuutaat 2009 (1.000 koruunit)

	Isertitat	Ingerlatsinermi aningsaartuutit 2009	Sanaartornermut aningsaartuutit 2009	Sinneqartoorutit / amigartoorutit 2009
Kommuni Kujalleq	411.162	390.612	19.050	+ 1.500
Kommuneqarfik Sermersooq	1.262.332	1.069.319	176.866	+16.147
Qeqqata Kommu- nia	489.100	464.800	64.500	- 40.200
Qaasuitsup Kom- munia	975.418	900.372	75.137	- 0.090

Najoqqutaq: Nunami Namminermi Pissutsinut Allaffik

Ikaarsaariarnermi ataatsimiititaliat/kommunalbestyrelsit sisamat 2008-ip naalernerani naalakkersuisunut inassuteqarput maannakkut nunaqarfinni aqutsisut 56-it april 2009-mi qinersinermi nunaqarfinnut aqutsisunut 25-inut imatut kattussuunneqassasut:

Tabel 2.2: Nunaqarfinni aqutsisut ullumikkut siunissamilu amerlassusaat

	Nunaqarfinni aqutsisut amerlassusaat ullumikkut	April 2009-p kingorna nunaqarfinni aqutsisut amerlassusaat ilaasortallu amerlassusaat
Kommuni Kujalleq	12	Aqutsisut sisamat katillugit 12-nik ilaasortallit
Kommuneqarfik Sermersooq	8	Aqutsisut sisamat katillugit 12-nik ilaasortallit
Qeqqata Kommunia	6	Aqutsisut sisamat katillugit 12-nik ilaasortallit
Qaasuitsup Kommunia	30	Aqutsisut 14-it katillugit 62-nik ilaasortallit
Katillugit	56	Aqutsisut 26-t katillugit 106-nik ilaasortallit

Najoqqutaq: Nunami Namminermi Pissutsinut Allaffik

2.3. Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu

Ullumikkut Kalaallit Nunaanni inuit akileraarutaasa katitigaanerat tassaavoq nuna tamakkerlugu akileraarut 11 %, kommuninut ataatsimut akileraarut 6 % aamma kommunimut akileraarut 25 aamma 27 %-ip akornanni nikerartuq. Taamaalilluni inuit akileraarutaannit isertitat $\frac{3}{4}$ -lii ullumikkut kommunini karsinut tuttarput. Inuit akileraarutaannit isertitanik agguaneq isumaqarpoq Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut imminut napatikkiartornera naapertorlugu Namminersornerullutik Oqartussanut naleqqiullutik kommunini ataatsimut isertitat sukkannerusumik qaffakkiartussasut.

Kommunit aamma Namminersornerullutik Oqartussat akornanni ataatsimoortumik tapiissutissat pillugit isumaqatigiissutini ileqquvoq inatsisit allanngornerisa malitsigisaanik aningaasartuutit qaffannerinut kommunit taarsiiffigineqartarnerat. Siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu akile-

raarutinit isertitat agguarneqarnerisa aamma inatsisinut nutaanut aningaasartuutit agguarnerisa akornanni oqimaaqatigiinnginneq Nunatta Karsianut ajornartorsiutaasussaavoq. Taamaalilluni aningaasaqarnikkut siuariartornerunerup malitsigisaanik akileraarutinit isertitat amerlanersaat kommunit karsiinut tuttarput, nunattali karsia, assersuutigalugu pensionit, peqqinnissaq ilinniartitaanerlu eqqarsaatigalugit atugarissaarnikkut pitsannguutinit aningaasartuutit amerlanersaannik aningaasalersuisussaalluni.

Suliat taakkunanga isumagineqartussat aningaasalersorneqartussallu akornanni tulluurtumik oqimaaqatigiittoqarnissaa qulakkeerniarlugu Inatsisartunit akuerineqartunik inatsisit allanngornerisigut kommuninut peqqussutaasut aningaasartuutit qaffannerisa malitsigisaanik kommuninut ataatsimoorumik tapiissutitigut kommunit tamakkiisumik taarsiiffigineqartannginnissaat siunissami pisariaqasaaq. Suliniut alla pisariaqarsinnaasoq tassaavoq ataatsimut kommuninut akileraarummit iluanaarutit kommuninut ataatsimoorumik tapiissutinit nuunneqarnissaat peqatigisaanillu ataatsimut kommuninut akileraarut nuna tamakkerlugu akileraarutinngorlugu allanngortillugu. Taamaalilluni akileraarutinit taakkunaniit iluanaarutitigut piviusumik siuariarnerq Nunatta Karsianut tuttalissaaq.

Taamatut suliniuteqarnikkut kommunit aamma Namminersornerullutik Oqartussat isertitatigut assigiaarnerusumik pissarsinissaat qulakkeerneqassaaq, taamaalilluni Namminersornerullutik Oqartussat aamma siunissami peqqinnissaqarfimmi ilinniartitaanermillu ingerlatsinissaminnut pisariaqartunik nukissaqalissallutik kiisalu suliassarpasuit allat ajunngitsumik illersorneqarsinnaasumillu aaqqiiffigineqarsinnaallutik. Aamma pisariaqarpoq inuusutissarsiutitigut suliniutit nutaat ineriartortinnerisigut, soorlu ilaatigut aluminiumileriffik aatsitassarsiornermilu suliniutit, illuatungeriinnut marluusunut isertitaqarfiit nutaat pilersinnissaannut Namminersornerullutik Oqartussat pisariaqartumik nukissaqalerlutik.

Suliniutit taakku aaqqissuussaannermik iluarsaaqqinnermut aamma Namminersornerullutik Oqartussaniit kommuninut sulianik nuussinnermut atatillugu aamma isigineqassapput, tassani annertuumik ingerlatsinermi iluaqutit kommunerujussuarnit iluaqutigineqarnissaat isumannaarneqassammat.

2.4 Pisortat ingerlataqarfiisa nutarterneqarnerat

Namminersulernerumut ikaarsaarnermi nunami allaffissornerup aaqqissugaanera isinik nutaanik isigineqarnissaa pisariaqarpoq. Pisortat ingerlataqarfiisa nutarterneqarnerat sulianut akisussaaffiup nuunneqarneranik qitiusumillu allaffissuarmi aaqqissuussinerup allanngortinneqarneranik annertunerusumik pisariaqartitsivoq. Pisortat ingerlataqarfiinik piviusumik nutarterinermi aamma pisarnerut sulisarnerup suleriaatsillu allanngortinnerinik tunngavigineqassaaq. Pisortani allaffeqarfiit immikkoortuini tamani aaqqissugaanikkut allannguinerit naammassineqarnissaannut piumassuseqarnermik pisinnaanermillu tamanna pisariaqartitsivoq. Isiginiarneqartariaqartoq tassaavoq annertuumik ingerlatsinermi iluanaaruteqalerneq kiisalu suleriaatsit anguniakkallu ataqatigiissinnerisigut ataatsimuulersitsinermi sunniuteqartitsineq.

Pisortat ingerlaqarfiini kissaatigineqartunik nutarterinernik naammassisaqarsinnaassuseq aamma namminersornissamut sulineq sulisutigut suliatigullu unammillernartunik allanngorarsinnaasunik sulisunik siulersuisinnaasunik pikkorissunik aqutsisoqarnermut ataqatigeeqqissaarpoq. Pisortani aqutsisut pisortallu akornanni inuttut piginnaasat ineriartortinneqarnissaat ukiuni aggersuni naalakkersuisunit taamaattumik aallunneqassapput.

2.4.1 Pisortat ingerlataqarfiini qarasaasiaqarnikkut iliuusissaq

Pisortat ingerlaqarfiini nutarterineq aamma qarasaasiaqarnikkut atortorissaarutini nutaani periarfissatsialaat iluaqutigisinnaanerinit ataqatigeeqqissaarpoq. Naalakkersuisut erseqqissumik anguniagaat tassaavoq maannakkut allaffissornikkut nutarterineq ingerlanneqartoq ataatsimut isigalugu pisortat ingerlataqarfiisa akikinnerulernerannik kiffartuussinerunermillu samminerulernissaanik inerneqarnissaat. Siunissami pisortat qarasaasiaqarfiisa ineriartortinnissaat pillugu kommunerujussuit nutaat qanimut suleqatigineqalersimanerat taamaattumik naalakkersuisunit tikilluaqquneqarpoq.

Naalakkersuisut erseqqissumik anguniagaraat maannakkut allaffeqarfikkut nutarterineq ataatsimut isigalugu pisortat ingerlataqarfii akikinnerusumik sullissinerunermullu sammisumik angusaqarfiunissaa. Taamaattumik siunissami pisortat qarasaasiaqarfiinik ineriartortitsineq pillugu kommunerujussuit nutaat maannakkut qanimut suleqatigineqalernerat Naalakkersuisunit tikilluaqquneqarpoq.

Pisortat qarasaasiaqarfiinik sapinngisamik annertunerpaamik iluaquteqalernissaq anguniarlugu atukkatigut toqqammavigisassat naleqqunnerpaat qulakkeerneqassapput. Tassani assersuutigalugu eqqarsaatigineqarput digitalimik atsiorsinnaaneq tamatumunnga inatsisitigut tunngavissap pisariaqartup eqqunneqarnissaa, tassunga ilanngullugu innuttaasut inatsisitigut isumannaatsuunissaat qulakkeerniarlugu inuit pillugit paasisutissat pillugit inatsit nutaaq kiisalu pisortat ingerlataqarfiini digitalinngorsaanerup ingerlateqqinnissaanut toqqammavissaq.

2.4.2 Innuttaasunik pitsaanagerusumik sullissineq

Innuttaasut ulluinaat aallaavigalugu innuttaasunut qaninnerusumik sullissinerup pilersinneqarnissaa pillugu Aaqqissuussaarnermut Isumalioqatigiissitap kaammattuutaasa toqqaannartumik nanginneratut kommunit naalakkersuisullu peqatigiillutik ataatsimut suliniutissaq piareersarlugu sulissutigaat, innuttaasut nammineq oqaatsitik atorlugit pisortanit kiffartuunneqarniarlutik saaffiginnittarfissaannik sumiiffinni sullissivinnik 60-iniit 80-inik pilersitsinissamik tunngavissisussaq. Sullissiviit taakku ilaatigut digitali tunngavigalugu sullissivimmik isertarfeqassapput, innuttaasut aalajangersimasumik saaffiginnissutaannik sumiiffinni sullissisunut iluaqutaasussaq.

2.5 Aningaasaqarnikkut ajornartoorneq

Ukiut tusintillit nikinneraniilli 2007 tikillugu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut ingerlaneq pitsaalluinnarsimavoq, siuariartoqarlunilu alliartortoqarsimalluni. Siuariartorneq 2008-mi appariarpoq, aamma nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerup sunniutigisaanik Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq allanngorluni. Nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarnikkut ajor-

nartoorneq, nunarsuaq tamakkerlugu 2008-mi toqqissisimajunnaartitsisoq, akiitsoqartut akiliisimannginneri akiliisinnaajunnaarnerillu pissutigalugit pilersinneqarpoq. Aningaaseriviit akornanni taarsigassarsisitsinermi annertuumik annaasaqaratarsinnaanerup aamma erniat appasinneri ataqatigiissinneqarmata ajornartoorneq pilersinneqarpoq. Ajornartoornerup malitsigisaanik aktiat nalingi atortussiallu akii malunnaatilimmik apparput, peqatigisaanillu nunani arlalinni naalakkersuisut aningaaserivinnut annaassiniarlutik annertuumik ataatsimut iliuuseqartariaqarsimallutik. Nunani arlalinni annertuumik annaasaqartoqarpoq nunarsuarlu tamakkerlugu siuariartornerit apparlutik.

Pissusissamisoorpoq aningaasaqarnikkut ajornartoorneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut sunniuteqarmat. Nioqqutissiassat akiisa apparnerisa aamma taarsigassarsiarnermi piumasqaatit ajorseriarnerisa ataqatigiissinneri aatsitassarsiornermik ingerlataqarnissamut naatsorsuutigineqartumut sunniuteqartussaavoq. Namminersortut pisortallu inissianik sanaartornerat taarsigassarsiarnissamut periarfissat ajorseriarnerannit eqqorneqartussaassaaq. Atassuteqaatersuutitigut suliniutit nu-taat imminent akilersinnaaneri taarsigassarsiniarnissamut periarfissat ajornerulernerisigut aamma eqqorneqassapput aamma Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut ingerlatseqatigiiffiit aningaasaliinissamut aningaasanik amigaateqarunik periarfissaat ajornerulissapput. Erngup nukin-ganik nukissiorfimmik tunngaveqartumik Maniitsumi aluminiumimik aatsitsivimmik pilersitsinis-samut periarfissanik misissuinerit Alcoa suleqatigalugu suli ingerlanneqarput, suliniulli pillugu inaarutaasumik aalajangerneq, aningaasaqarnikkut ajornartoorneq apeqqutaatinnagu, siusinnerpaa-mik 2010-p naanerani aalajangiiffigineqassaaq.

Aningaasaqarnikkut ajornartoornerup nunarpassuartut allanisullu sakkortutigisumik Kalaallit Nu-naanut eqquinnginneranut pingasunik peqquteqarpoq. Siullermik danskit naalagaaffianit ataatsi-moortumik tapiissutit qajannaallisaasuupput. Aappaatut GrønlandsBANKEN taarsigassarsisitsiniar-nermini tunuarsimaartartutut annertuumillu akiliisinnaassuseqartutut ilisimaneqartoq eqqorneqarsi-manngilaq. Pingajuattut namminersortut inissianik sanaartornerinut taarsigassarsisitsisarnert, qu-larnaveeqqusiissutitalimmik taarsigassarsianik aamma pisortanit taarsigassarsianik siumoortumik sivisuumik aalajangersimasumik ernialersorneqartunik tunngaveqartut isumaqarput inissiat akii qaffappallaarsimasut isasoornikut Kalaallit Nunaanni nassaassannginnerat.

Aatsitassanut tunngasut

Nioqqutissiassat akiinik qaffatsitsisimasoq aningaasaqarnikkut siuariartorneq ingerlanerliulersoq piffissami tulliuttumi Kalaallit Nunaanut pingaaruteqartussaavoq, nioqqutissiassallu akii taamaat-tumik appassallutik. Akit apparneri taarsigassarsisitsisartunilu annertunerusumik tunuarsimaatoqa-lerneranut ataqatigiissikkaanni siusinnerusukkut suliniutit imminent akilersinnaasimasut imminent akilersinnaajunnaassapput suliniutillu arlallit kinguartinneqanngikkunik taamaatinneqartariaqassal-lutik. Suliniutit pilersinneqarnissaannut naleqqiullugu piffissap sivitsorneqarnera kalaallit nunaata aningaasaqarneranut tatisimanninneq annertusissavaa, tassa aningaasaliinerit taakku avataaneersut aningaasaqarnikkut siuariartornermik pilersitseqataammata. Aningaasaqarnikkut ajornartoornerup aatsitassarsiornermut tunngasutigut sunniutai immikkoortuni marlussunni malunnaateqartussaapput,

siullermik ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat A-t aappaatullu aatsitassarsionermi misissuinerit kingunerisaannik inuussutissarsiutiniissaaq. Immikkoortuni taaneqartuni marlunni appariartoqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaammat tamanna Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut ineriartorneranut kipiseqataasinnaavoq.

Takornariaqarneq

Takornariaqarnermik ingerlatsineq ukiuni kingullerni malunnaatilimmik siuariarsimavoq umiarsuilu takornariutit amerlassusaat qaffakkiartorsimallutik. Nunarsuarmi aningaasaqarnikkut appariarneq qularnanngitsumik nioqqutissanik inuulluarniutinik atuinikkut appartitsissaaq, tamatuma malitsigisinnaavaa takornariaqarnerup appariarnera, tassa allanut naleqqiulluni Kalaallit Nunaat takornariarfissani akisuujummat.

2.5.2 Sanaartornermi appariarneq

Inissiat

Nunarpassuarni aningaasaqarnikkut ajornartoornerup nalaani inissiat akii malunnaatilimmik appar-simapput. Kalaallit Nunaanni pisortat inissiat ilarpassuunik piginnittuupput. Inissiat akiisa allangorneri taamaattumik akit allangornerinut annikinnerusumik sunniuteqarput, nunanut allanut amerlanernut naleqqiullugu. Illoqarfinni anginerni inissianik amigaateqarpoq, taamaattumik inissiani nammineq pigisani annertuumik akit apparneri, nunani allani takuneqarsinnaasoq, maani naatsorsuutigineqarsinnaanani. Peqatigisaanik Namminersorerullutik Oqartussat sanaartornermut iluarsaassinermullu aningaasaateqarfimmi sanaartornermut aningaasat annertuut katersersorsimavaat, aamma Kommuneqarfik Sermersooq sanaartugassat naammassineqarnissaannut malunnaatilimmik kinguaattoorsimalluni. Sanaartornermik ingerlataqarnerup ukiorpaalunni taamatut qaffasitsigaluni ingerlaannarnissaanut aningaasat naammattut taamaattumik immikkoortinneqarsimapput, immikkoortuni allani ingerlatat appartoqaraluarpalluunniit.

Atassuteqaatersuutit

Atassuteqaatersuutini suliniutissarpassuit isumaliutigineqartut aningaasaqarnikkut ajornartoornerup nalaani akiligassarsinissamut piumasaaqatit ajornarsinerannik sunnerneqassapput. Taarsigassarsisitsinermi erniat qaffanneqarnerat aningaaseriviillu aningaasanik taarsigassarsisitsinissamut mianersorerulerneru pissutigalugit atassuteqaatersuutini suliniutinut taarsigassarsisinnaaneq ajornarnerulertuluni akisunerulissaaq, tassunga ilanngullugu erngup nukinganik nukissiorfiit, mittarfiit umiarsualiviillu. Nuna tamalaani taarsigassarsisitsisartut naatsorsuutigineqarsinnaavoq siusinnerusumut naleqqiullugu suliniutit imminut akilersinnaanissaannut sukanganerusumik piumasaaqateqarsinnaasut. Tamanna pingaartumik mittarfiit umiarsualiviillu eqqarsaatigalugit naatsorsuutigisariaqarpoq, ilaasut amerlassutsimikkut imaluunnit usit annertussutsimikkut ineriartornerat pillugu nalorninartoqassappat tulluurtumik ernialimmik aningaasalersuinissap anguneqarnissaa ajornakusuulerluni.

Aluminiumimik aatsitsivik

Maniitsup eqqaani aluminiumimik aatsitsivik, sakkutuujungitsut sanaartugaanni Kalaallit Nunaanni qaqugumulluunniit anginersaasusaaq, suliniut piviusunnngortinneqassappat naatsorsuutigineqarpoq suliffinnik nutaanik arlalissuarnik pilersitsissasoq aamma aningaasaqarnikkut siuariarnermik pilersitsissalluni taamaalillunilu Kalaallit Nunaanni inuuniarnerup pitsaanerulernissaanut ajunngutsumik iluaqutaassalluni.

Kalaallit Nunaata annertuumik erngup nukinganik periarfissaqarneranik taamaalillunilu akikitsumik aamma avatangiisumut ajoqusiinngitsumik nukissiummik aallaaveqartumik aluminiumimik suliummut aningaasaqarnikkut ajornartorneq naatsorsuutigineqanngilaq imaaliallaannarluni immikkut sunniuteqassasoq. Aluminiumimik suliffissuarmi, piffissami sivikitsumi akit allanngorarneri qaangerlugit sivisussuseqartumik, piffissamut sivisoorujussuarmut pilersaarusiortoqartarpoq.

2.5.3 Siunissami ilimanartut

Aningaasaqarnikkut kinguarinermi Kalaallit Nunaata qanoq aniguinissaanut raajartassiissutit aamma qaleralittassiissutit, raajat aamma saarulliit akii uuliallu akii pingaaruteqartussaapput.

Aalisakkeriviit Kalaallit Nunaanni suliffissuit annersaraat, raajallu avammut niooqqutini annerpaartaallutik. Raajat akii Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut pingaaruteqartuupput raajallu akiisa ineriartorneri Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut ajornartornermit qanoq aniguinissaanut samnivissiisuullutik. Raajat akii annertuumik apparpata aningaasaqarnerup unitsinnissaanut taakku peqataasinnaapput.

Uuliap akia 2008-mi qaffasissimavoq. Tamatumali kingorna uuliap akia aningaasaqarnikkut nunarsuarmi kinguarierneq pissutigalugu appariagaatsiarsimalluni. Siunissamili, aningaasaqarnikkut appariarnerneq mumisinnerarluni siumukaqqilerpat, kingumut naatsorsuutigisariaqassaaq uulianik tunisassiat akii qaffaqqissasut. Tamannali isumaqarpoq siunissami qanittumi nukissiuutitigut pisariaqartitsisunut aningaasaliinerit annertuut siunissami ungasinnerusumi sipaaruteqarnermik kinguneqarumaartut.

Aaqqiissutit

Kalaallit Nunaat iminnut napatinnerulersinniaruni erngup nukinganik nukissiorfiit imminut akilersinnaasut ineriartortinneri tassaapput aningaasaqarnikkut isumannaarinarneq. Erngup nukinganik nukissiorfinni aningaasaliissuteqarnermi Nunatta Karsia imaluunniit Nukissiorfiit siunissami qanittumi akunnattumilu annertuunik aningaasartuuteqaraluartut siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu tamanna Kalaallit Nunaanut akilersinnaassaaq. Nunani tamalaani nukissiuutit akiisa allanngorarnerninut erngup nukinganik nukissiorfiit Kalaallit Nunaat annikinnerusumik pituttugaalersinnaavaat.

Aningaasaqarnikkut ajornartoortoqaraluartoq ilinniartitaaneq immikkoortoq tassaavoq aningaasaqarnikkut ineriartormermik pilersitseqataasinnaasoq. Namminersornerullutik Oqartussat ukiuni aggersuni ilinniartitaanikkut ingerlatat annertuumik qaffanneqarnissaannik pilersaarusiorsimapput. Taamaalilluni inuusuttorpasuit suliffeqarfinnut ilinniartitaanernullu appakaatsinneqassapput, tamannalu suliffissaaleqinerup annikillisinneqarnissaanut peqataassalluni. Ilinniartitaaneq aqqutigalugu sulisinnaasut piginnaanngorsarneri siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut aamma iluaqutaasussaavoq.

Kalaallit Nunaat ataatsimut tunngatillugu aningaasaqarnikkut ajornartoorneq iluaqutigisinnaavaa. Nunat amerlanersaasa sanaartornikkut ingerlatatigut annertuumik appariarnermik misigisaqarsimapput. Ingerlatat appariarnerisa kingunerisaannik sanaartormermi atortut akii apparsimapput sanaartormermi suliffissaaleqineq annertusillugu. Pissutsit taakku marluk ataqatigiissinnerisigut Kalaallit Nunaanni suliniutini arlalinni sanaartormerup akia akikinnerulersissinnaavaat.

2.6 Ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi unammilligassat

Ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi unammilligassat ilaat tassaavoq tamakkiisuumik imaluunniit ilaannakuusumik Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut ingerlatsiviit, pisut avataaneersut pequtigalugit immikkoortutigit assigiinngitsutigit sunnerneqartussatut naatsorsuutigineqartut. Tamatuma saniatigut aningaasartuutitigit aqutsisinnaannginneq assersuutigalugu peqqinnissaqarfimmi nakkutiginninnissamik pisariaqartitsissaaq.

2.6.1 Tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartuni aktianik ingerlatseqatigiiffinni ineriartorneq nalinginnaasoq

2007 tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartuni aktianik ingerlatseqatigiiffinnut ukioq pitsaasuusimavoq naatsorsuutigineqarporlu, naak aningaasaqarnikkut ajornartoortoqaraluartoq nalinginnaasumillu 2008-mi nunarsuarmi niuerfinni ingerlanerliortoqaraluartoq, taamaaqataani 2008-mi angusaqarumaartut.

Suliffeqarfiit ataasiakkaat immikkoortunit assigiinngitsunit sunnerneqartussat naatsorsuutigineqarput, ilaatigut suliffiup iluani avataanilu pissutsit pissutigalugit. Pingaartumik suliffeqarfiit Air Greenland, KNI, Royal Greenland aamma Great Greenland immikkut eqqartorneqassapput.

Air Greenland A/S

Air Greenland ingerlatseqatigiiffiuvoq isumannaallisarluarsimasoq, aningaasaqarnikkut ajornartoormermi imaaliallaannaq sunnerneqarsinnaanngitsoq. Taamaattorli ilimanarpoq ingerlatseqatigiiffik 2009-mi aatsitassanik misissuinermi annaasaqaratarsinnaanermik piunassutsip annikinneruneranit sunnerneqarumaartuq, tamatumalu malitsigisaanik attartorluni timmisartormernik atorfissaqartitsinerup appariarnissaa naatsorsuutigineqarluni. Kiisalu ilaatigut annilaagassutigineqarluni atuisuni pisisinnaassutsip apparnerata malitsigisaanik takornarissat Kalaallit Nunaannukartut amerlassutsimikkut appariassasut.

KNI A/S

KNI suliffeqarfiuvoq assigiinngitsunik marlunnik ingerlataqartoq, tassa immikkoortortaqqarfik uulialerisoq PolarOil aamma immikkoortortaqqarfik nioqqutissalerisoq Pilersuisoq.

KNI – Pilersuisoq, nunaqarfinni illoqarfinnilu mikinerusut ilaanni niuertarfinnik ingerlataqartoq, niuerfimmik tunuariarfiusumik nalinginnaasumik misigisaqarpoq taamaalillunilu illoqarfinnut annerusumik nutsertoqalernera pissutigalugu kaaviiartitat appariartorlutik. Ingerlatseqatigiiffiup aningaasaqarnini iluarsisimavaa 2008-imilu annikitsumik sinneqartoornissani ilimagalugu. Siunissarli ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ingerlatseqatigiiffiup naatsorsuutitigut ineriartortoqarnissaanut tunngavik pingaaruteqartoq tassaavoq niuerfinnut tunuariartortunut ingerlatseqatigiiffiup ingerlatsinerminik naleqqussarnissaa nalinginnaasumillu ingerlatsinini akilersinnaalersillugu.

Royal Greenland A/S

Royal Greenlandip 2007/2008-mut angusai naammaginangillat. Ingerlatseqatigiiffik 78 mio. kr.-inik amigartooruteqarpoq, nioqqutissiassat akiisa, nukissiuutit, poortuutissat, akuutissat, akissarsiat aningaasartuutillu allat qaffannerinik sunnerneqartumik, niuerfinni tamakkiisumik taarserneqarsinnaasimangitsunik. Tassunga ilanngutissaaq pingaartumik GBP-imi aamma JPY-imi aningaasat nalingi appariartorneri iluanaaruteqarniarnermut ajortumik sunniuteqarsimapput. Royal Greenlandip amigartoorutaata annertusineranut pissutaqaataapput nunaqarfinni tunisassiorfiit qulit ingerlaneqarneri, ukioq 2008-mi 20 mio. kr.-inik amigartoorfiusimasut. Nunaqarfinni tunisassiorfiit tunineqarnissaat arlaatigulluunniit tuninissaat Royal Greenlandip 2009-mi anguniarniarpa.

Polenimi suliffissuarmut anginerusumut aningaasanik annertuunik aningaasaliisoqarsimavoq, ukiuni aggersuni ajunngitsumik iluanaaruteqalernissamut iluaqutaasussatut ilimagineqartoq. Ukiuni kingullerni suliffeqarfiup annertuumik aningaasaliisimanagera isumaqarpoq suliffeqarfimmi nunat allamiut aningaasaataat annertuut ernialersorneqartussaasut. Tamanna unammilligassanik nutaanik kinguneqarsinnaavoq.

Suliffeqarfiup aningaasaqarnikkut ajornartorsiutaanut arlalissuarnut pingaartumik pissutaapput avataaneersut aamma 2008-mi aalassassimaarneq nioqqutissiassat akiisigut aningaasallu nalingisigut annertuumik nikerartoqarluni. Tassunga ilanngutissaaq aningaasaqarnikkut ajornartoornerup akissaqarnissap pilersinnissaata periarfissanut aamma niuernermi piumasaaqatit tulluartut naapertorlugit isumaqatigiissusiornissamut sunniuteqarnera.

Naalackersuisut maluginiarpaat akiitsoqarnikkut nammatassat annertussusaat ingerlatseqatigiiffiup ineriartornissaanut killiliisimasoq. Taamaattumik suliffeqarfissuup aningaasaqarnerata iluarseqqinnissaanut pilersaarusioqqullugu ingerlatseqatigiiffik naalackersuisunit qinnuigineqarsimavoq.

Pilersaarutit taakku kingunerisaannik suliffeqarfissuup siunissami qaninnermi avataasiorluni kiliisaatitigut ingerlatani annikillisariaqarpai, pisassiissutit appariarnerisa kingunerisaannik aamma Ka-

laallit Nunaanni nunanilu allani tunisassiorfinnik matusineq tunisinerlu, kiisalu niuerfiit arlaanni ingerlatat ammut naleqqussarlugit. Suliniutit taakku ilai soorunami ajuusaarnartuupput, ingerlatseqatigiiffiulli siulersuisui qullersaqarfialu naalakkersuisunit isumaqatigineqarpoq aningaasaqarnikkut pissutsit iluarseqqinnissaannut allariarneq tamanna pisariaqartuusoq.

Great Greenland A/S

Great Greenland ukiut kingulliit ingerlanerini tunisamigut annertuumik appariarsimavoq, europami niuerfinni kiisalu nunarsuaq tamakkerlugu niuerfinni. Taamaattorli kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqarnikkut suliffeqarfik pisiortornissaminut pisussaaffeqarpoq taamaalillunilu ammit nunarsuarmi niuerfinit pisiarineqarusunngitsut toqqorsivimmiitineqarlutik. Namminersornerullutik Oqartussat 2008-mi suliffeqarfik pillugu tapersersuisimavoq annaaneqarnissaanullu pilersaaruisorsimalluni suliffeqarfilla tamakkerlugu ingerlatsinissamut pilersaarutaa aaqqissuuteqqissimalugu.

Puisit amiinik niuerfik tamarmi tatisimaneqarpoq, ukiunilu kingullerni Kopenhagen Fur, Glostrupimi akitsorterussisarfinni amernik tunisisoqarnikuunani, taanna nunarsuarmi akitsorterussisarfiit annersaasa ilagisimagaluarlugu. Tassunga ilanngutissaaq puisit amii pillugit Europami maannakkut oqallinneq nalinginnaasumik pisiortortartut nalornilersimmagit pissutsinilla utaqqisimaarterlugit.

2009-mi Great Greenlandip kiffartuussinissamut isumaqatigiissutaa imatut aaqqisuunneqarpoq manna tikillugu annertutigisunik amernik pisisoqarnissaa naatsorsuutigineqarnani, suliffeqarfilla aamma ingerlatsinerminut aningaasanik ikinnerusunik pissarsisimalluni.

Aningaasaqarnikkut ajornartoornerup pingaaruteqarnera

Tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut suliffeqarfiit aningaasaqarnikkut ajornartoornermiit qanoq sunnerneqarnertik, aamma niuerfinni erniat allanngorarnerannik erniatigut aningaasartuutik akiliisinnaassusertillu qanoq sunnerneqarnerisq sissuortorujussuaat. Namminersornerullutik Oqartussat ukiuni aggersuni iluanaarutinit akiliutit annikinnerunissaat piareersimaffigisariaqarpaat peqatigisaanilla naatsorsuutigalugu ingerlatseqatigiiffinni arlalinni aningaasaatinik pilersuinissamut pisariaqalersinnaasoq.

2.6.2 Peqqinnissaqarfik

Peqqinnisaqarfiup ukiuni kingullerni peqqinnissakkut suliniutit annertussusaannut pitsaassusaannullu innuttaasut qinikkallu naatsorsuutigisaat annertusiartortut maluginiarsimavaa. Tamanna isumaqarpoq naatsorsuutigineqartoq peqqinnissaqarfik sullissinernik amerlanerusunik pitsaanerusunilla pilersuinnaassasoq, tamatumalu aningaasartuutit kingumut qaffatsillugit. Aningaasat qanoq amerlatigisulluunniit peqqinnissamut immikkoortinneqaraluarpata atorfissaqartitsinerup annertusineranik tamanna illuatungilerneqassaaq. Unammilligassaq taamaalilluni tassaavoq peqqinnissaqarfik neqeroorutunik sunik neqerooruteqarsinnaanersoq suullu akissaqarfigineqanngitsut nassuiassallugit.

Peqqinnissakkut sullissinnermut pisortat tungaanniit naatsorsuutigisat annertusiartornerat taamaallaat Kalaallit Nunaanni atuutinngillat. Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmut immikkuullarissuusoq tassaavoq inuit siaruarsimanerujussuit, peqqinnissaqarfimmik immikkut qaffasissumik ilisimasaqartumik aamma innuttaasut qanillugit sullissinissamik ajornartitsisoq. Taamaattumik suut neqeroortigineqarsinnaanersut aningaasallu qanoq amerlatigisut atorpeqassanersut aalajangersarneqassappata peqqinnissaqarfimmut tunngasut ataatsimut isigalugit isiginissaat pingaaruteqarpoq.

Ukiut kingulliit ingerlanerini peqqinnissaqarfiup katsorsaanissamut neqeroortit arlallit tigusimavai. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq kræftemik katsorsaanerup ilaa annertoq ullumikkut Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartarpoq. Ukiualuit matuma siornatigut taamatut katsorsaneq nunani allani ingerlanneqarpoq, tamannalu isumaqarluni napparsimasut katsorsartinneqarnissamut neqeroortit amerlanertigut taamaatiinnartarlugit.

Ullumikkut peqqinnissaqarfik arlalinnik ajornartorsiuteqarpoq, katsorsaanissamullu naatsorsuutigisat qaffakkiartorlutik, taakkuli missingersuutitut tatisimannillutik. 2009-mi unammilligassaq annertoq tassaavoq sulisunut taartaasartunut aningaasartuutit. 2008-mi qaammatini pingasukkaartuni kingullermi taartaasartut allaffiinik atuinnermik unitsitsisoqaraluartoq taakku amerlassussaata aningaasartuutillu aatsaat taamatut qaffasitsigisimapput. Pingaartumik peqqissaasunut tunngatillugu taartaasartut allaffiinik atuinnermik pisariaqartitsineq annertusimavoq. Isumaqatigiissutit malillugit taartaasartut atorfeqartunut naleqqiullugu naatsorsuutigineqarpoq taartaasartunut allaffiit aqutigalugit peqqissaasunut aningaasartuutit marloriaatip aamma marloriaammik affarmillu akornanni qaffasinnerusut. Tamatumani akissarsiat aamma taartaasartut allaffeqarfiini allaffissornermut aningaasartuutit qaffasinneruneri kisimik pissutaanngillat, kisianni aamma tamatuma malitsigisaanik angalanermut ineqarnermullu aningaasartuutit.

Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfimmiit suliniut kingulleq tassaavoq suleqatigiissitamik pilersitsineq, sulisussarsiornermi aalajangiussisimaniarnermilu unammilligassat akuer-saarniarlugit arlalinnik siunnersuusiornissamik siunertaqartoq.

2009-mi unammilligassaq annertoq tassaavoq peruluttunik angallassinernut naaparsimasunillu angallassinernut aningaasartuutit. Peruluttunik angallassinernit amerlanersaat sinerissamiit Nuummut ingerlasarput. Tassani amerlassutsit 2008-mi qaffariarsimapput. Pitsaanerusementik katsorsarneqarnissamik naatsorsuutigisaqarneq sinerissamilu nakorsat taartaasartut pissutigalugit napparsimasut amerlanerit Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuanukartarput. Aamma peruluttunik angallassinermi agguaqatigiissillugu aningaasartuutit qaffassimapput, tassa timmisartup nalinginnaasumik allartarfiani napparsimasut ilaatinnissaat ajornarnerummat, taamaalilluni immikkut timmisartuussinikkut akisunerungaartukkut peruluttunik angallassinissaq pisariaqalersimalluni.

Peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnikkut ullumikkut unammilligassai arlallit aamma siunissami unammilligassaassapput. Unammilligassani nukinginnarluinnarnerpaaq tassaavoq sulisussarsiorneq

sulisunillu aalajangiussisimaneq. Arlalitsigut unammilligassaq Kalaallit Nunaanut tamarmut naliginnaasuvoq, pissutsilli arlallit pissutigalugit tamanna peqqinnissaqarfimmut aaqqiiffigissallugu ajornakusoortuvoq. Nalilerneqarpoq Nunani Avannarlerni tamarmi peqqinnissakkut ilinniarsimasunik sulisunik amigaateqartoqarumaartoq.

Siunissami unammilligassaq alla tassaavoq katsorsaanissamut neqeroorutinik tiguisarnerup ingerlaannarnissaa. Ullumikkutut taamatut ittoqartillugu immikkoortuni arlalinni napparsimasut Kalaallit Nunaata avataani suliarineqartariaqarput. Peqqinnissaqarfiup takorluugaraa napparsimasut angerlarsimaffimminnut sapinngisamik qanittumi suliaritinneqassasut. Tamatuma ilaatigut angallassinermi aningaasartuutit annikillisarpai, annertuutigullu tamanna napparsimasumut aaqqiineq pitsaanerpaajulluni. Immikkooorli ataaseq tigusinnaajumallugu immikkut ilisimasaqartut pisariaqartut atortullu taamaaqataat Kalaallit Nunaanni pigineqarnissaat pisariaqarpoq. Tamatuma piviusunngortinnissaa sioqqullugu tiguisinermut aningaasartuutissat siullermik peqqissaartumik naatsorsorneqartariaqarput.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi unammilligassaq annerpaaq tassaajumaarpoq nunaqarfinni tamani peqqinnissaqarfimmi sulisoqartumik sinerissami innuttaasunullu qanittumik peqqinnissaqarfeqarnissaq pillugu naalakkersuinikkut takorluukkap attatiinnarnissaa. Kalaallit Nunaanni annertusiartuutimik illoqarfinnut nutsertoqarpoq, napparsimminnut illoqarfinnilu anginerusuni peqqissaaveqarfinni aningaasartuutit qaffanneqarlutik. Aningaasartuutit qaffanneri assersuutigalugu nunaqarfinnut isorliunerusunullu aningaasartuutit appasinnerulernerannik illuatungilerneqassanngilaq, tassa ilaatigut sulisoqarneq attatiinnarneqartariaqarmat. Neriutigineqarpoq assersuutigalugu telemedicin tarrarsuinermili assit digitalinngortinneri innuttaasut qanillugit aamma peqqinnissaqarfiup immikkut ilisimasallip akornanni aporaaffiusup ilaanut oqilisaataajumaartut. Paarlattuanik telemedicini aamma assersuutigalugu inuusaatsini nappaatit pil-lugit paasisimaqarnerulernermik pilersitsisinnaapput, taamaalillunilu katsorsaanissamut annertunerusumik pisariaqartitsinermut.

Kiisalu peqqinnissaqarfimmi sullissinerit maannakkut aningaasalersorneri erseqqinnerusumik misissorneqarneri iluaqutaasinnaavoq. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni peqqinnissakkut sullissinerit tamangajammik akeqanngillat. Nunanut allarpassuarnut assersuussissangaanni tamanna immikkuullarissorujussuvoq. Pisut ilaanni tamanna inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ullumikkut aqqiissutini pitsaanerpaavoq, immikkoortunili allani atuisut akiliuteqartarneri sillimmasiisarnerillu erseqqinnerusumik misissorneqarnissaat pisariaqarsinnaalluni. Peqqinnissaqarfimmi sillimmasiisarnikkut aaq-qissuussinerit siunissami kalaallit nunaanni peqqinnissaqarfiup aningaasalersornissaanut aaq-qissuunneqarnissaanullu aalajangiisumik pingaaruteqarsinnaapput.

2.7 2010-mut AIS pillugu aningaasaqarnikkut toqqammavissat

2009-mut aningaasanut inatsimmi piffissami 2009-2012-mi ukiumut 140 mio. kr.-inik annertuunik sipaartoqartussaavoq. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasanut inatsimmi isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiissinniarlugit sipaarutissat Inatsisartunit naammassineqarput.

Piffissami akornaniittumi nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarnikkut ajornartoorfiusumut pisimavugut, aningaasarsiornikkut ingerlanerliulernermik immaqaluni aningaasarsiornikkut ajutoornermik kinguneqartumik, ukiorpaalunnilu suli ingerlasussatut naatsorsuutigineqarluni. Aningaasaqarnikkut ajornartorneq aningaasarsiornikkullu ingerlanerliulerneq naatsorsuutigineqarpoq Kalaallit Nunaanut kingunissai tassaassasut 50 – 100 mio. kr.-it missaannik annertussuseqartumik 2010-imi ataasimut akileraarutitigut akitsuutitigullu iluanaarutissat ammut iluarsiinissaq. Maanna ilimanareerpoq 2009-mut aningaasanut inatsimmi isertitassat missingersuusiornermiit annikinnerussasut, missingersuutigineqartunullu naleqqiullugu ISA-ni amigartoorutit qaffasinnerunerinik tamanna kinguneqassalluni.

Isertitani naatsorsuutigisatut apparierneq ilaatigut raajartassiissutit apparnerinik, raajat akiisa appsinnerunerannik, aatsitassarsiornermi ingerlatassat tunuartinnerinit, aningaasaqarnikkut ajornartorneq pissutigalugu takornarissat ikilisinnaanerannik pissuteqarpoq. Maannakkut paasereerparput 2008-ip aallartinnerani akitsuutit apparnerat suli ingerlasoq, akitsuutiniillu isertitassat ammut iluarisariaqarlutigit.

Peqatigisaanik 2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut atatillugu suliniutit suli aningaasalersorneqanngitsut arlallit nutaat naatsorsuutigineqarput. Pissutsit maannakkut taamaatsillugit 2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut atatillugu suliniutit nutaat aningaasalersornissaannut periarfissat marluinnaapput: Malunnaatilimmik sipaaruteqarneq tulleriaarinerullu allanngortinnera, aningaasaqarnikkut annertunerusumik periarfissaqartitsilersoq aamma / imaluunniit suliniutit nutaat aningaasalersornissaannut akileraarutit qaffanneqarneri.

2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut atatillugu suliniutinik nutaanik annertuunik annertunerusumik aningaasartuuteqarfiusunik naalakkersuisoqarfiit kissaateqarput.

Aatsitassanut tunngasut naalagaaffimmiit tiguneqarnissaat sallsaatinneqarpoq. Tamanna ukiumi siullermi 21 mio. kr.-it missaani annertunerusumik aningaasartuuteqarnermik kinguneqassaaq, aamma ukiumoortumik ingerlaavartumik ingerlatsinermut 12 mio. kr.-it missaat annertunerusumik aningaasartuuteqarfiussallutik. Tamatuma maannakkuungallartoq aningaasalersornissaanut nassarnissamut periarfissat killeqartorujussupput.

Eqqagassanik passussinissamut pilersaarut, tamakkiisumik atulersinneqassappat, ukiumi 20-ni ukiumut katillugit 175 – 200 mio. kr.-it missaannik akeqartussatut naatsorsorneqarsimavoq.

Peqatigisaanik peqqinnissaqarfiup aningaasartuutai suli annertunerusumik tatisimaneqarnissaannut aarlerinartoqarsinnaavoq, soorlu aamma nunaqarfinnut angallassisarnernut umiarsuarnik nutaanik pisisoqarnissaa aamma nunaqarfiit illoqarfiillu ilaannut suliffissuarnut tapiissuteqarnissaq pillugu isumaliuteqartoqartoq.

2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut atatillugu naalakkersuinikkut aamma takussutissaqarpoq ilaqutariinni meeraqartuni sumiginnaanerit piitsuunermilu ajornartorsiutit akior-nissaannut suliniutit salliutinneqassasut.

Kiisalu siusinaartumik pensionisiaqartut eqqarsaatigineqarnissaat Inatsisartut naalakkersuinikkut kissaatigineqarpoq, tamannalu 50 mio. kr.-inik akeqassagunartoq naatsorsuutigineqarluni, utoqqali-nersiat qaffasiffii assigalugit siusinaartumik pensionisiat qaffanneqassappata.

Ilumoorpoq 2010-mut aningaasanut inatsimmi naalagaaffimmi sulianik tigusinissamut, siusinaar-tumik pensionisiaqartut pitsannguutissaannik aamma meeqqanut alliarternermi atugarliorsima-sunut immikkut aningaasanik tapiissuteqarnissamut akissaqannginnatta, akileraarutitut procenti annertuumik qaffatsinneqarnissaa pinngitsoorneqassappat. Tassani naalakkersuisut aamma Inatsi-sartut sukangasuumik tullerriaarisariaqarput. Isertitat 50-100 mio. kr.-it missaannik appartussaas-sapput, aammalu 200 mio. kr.-it sinnerujusuarlugit annertunerusumik aningaasartuuteqarnissamik kissaateqarluni. Aningaasanut inatsisissamik piareersaaneq suliluunniit aallartinneqanngitsoq anin-gaasanut inatsimmi oqimaaqatigiissitsiniarluta aningaasanik millioninik pingasunik kisitsisitalinnik amigaateqalereerpugut. Nukissiorfiit A/S-inngortinneqarnissaat pillugu isumaqatigiittoqanngippat kisitsineq suli ajornerulissaaq.

Meeqqat atugaatigut, siusinaartumik pensionisiallit ikiorsernissaannut imaluunniit suliassat naala-gaaffimmiit tiguneqarnissaannut aningaasat amerlanerusut atorneqassanersut pillugu naalakkersui-sut inatsisartullu pinngitsooratik tullerriaarisariaqarput. Tamanut akissaqartoqanngilaq. Periarfissat taakku pingasut arlaat ataasiinnarluunniit toqqaraluarutsigu, eqqagassanik passussinissamut aningaa-sanut, peqqinnissaqarfiup amerlanerusunik aningaasartuuteqarnissaanut, umiarsuarnik pisinissamut suliffissuarnullu tapiissuteqarnissamut naaggaarluta, taava akileraarutinit akitsuutinillu isertitat ap-pariartortut taartissaannanik aningaasanik 100 mio. kr.-inik annertussuseqartunik nassaarniartussaa-vugut imaluunniit sipaarniutitik nutaanik imaluunniit akileraarutitigut qaffaalluta.

Taamaattumik sukangasoorujussuarmik tullerriaarinissaq pinngitsoorsinnaanngilarput. Meeqqat tassaapput siunissami inuussutissarsiteqalersussat siunissamilu akileraartalertussaasut. Meeraaneq nuannernerusimatillugu ilinniagaqalerlutillu, taava siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut siunissaq pitsaanerussaaq. Taamaattumik meeqqanut nukiit amerlanerusut atorne-qarnissaannut pitsaasumik tunngavissaqarpugut, aningaasat meeqqanut tutsinneqarnissaat isuman-naarsinnaasuugutsigu, angajoqqat atuinerannut tutsinnagit. Aningaasalli malunnaateqartut atorlugit taamaasiussagutta peqatigisaanik siusinaartumik pensionisiaqartunut naaggaartariaqarpugut, peq-qinnissaqarfimmi aningaasartuutit qaffannissaannut naaggaartariaqarpuut aamma naalagaaffimmit suliani tigusinissamut akisuumut naaggaartariaqarpugut.

2.8 Pisortat isumaqatigiissutit

Namminersornerullutik Oqartussani, kommunini aamma Namminersornerullutik Oqartussat pigisaanni ingerlatseqatigiiffiit ilaanni pisortani sulisunut isumaqatigiissutinik Naalakkersuisut isumaqatigiinniartarput. 2009-mi kattuffiit qulit katillugit ukiumut 7.333-nik sulisoqartut aamma 1,668 mia. kr.-inik akissarsiaqartut pillugit isumaqatigiissutinik nutaanik isumaqatigiinniartoqassaaq. Naalakkersuisut kissaatigaat sulisunik piukkunnaateqartunik sulisussarsisinnaaneq aalajangiussimanissamillu kissaateqarnek isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniarnerit tapersersussagaat taamaalilluni suliffeqarnek nukittorsarneqarluni.

SIK kattuffinni anginersaavoq immikkoortumi isumaqatigiissutitigut angusat aningaasaqarnermut suliffeqarnermullu annertuumik pingaaruteqartuulluni. Aamma PPK – Peqqinnissaqarfimmi sulisut kattuffiannik, peqqissaasunik, peqqinnissamut ikiortinik ernusussiortunillu ilaatigut ilaasortaaffigineqartumik isumaqatigiinniartoqassaaq. Tassani isumaqatigiissutitigut angusat peqqinnissaqarfimmut annertuumik pingaaruteqartussaapput taamaalillunilu aamma kalaallit nunaata aningaasaqarneranut aamma.

Isumaqatigiissutit aqqanillit 2008-mi isumaqatigiissutigineqartut damarkimi suliffeqarfimmi angusanit sunnerneqarsimapput. 2008-ip affaani kingullermi isumaqatigiinniarnerit aamma aningaasat annertuumik naleerukkiartornerinit sunnerneqarsimapput. Akerlianilli ukiap ingerlanerani aningaasaqarnikkut ajornartorneq isumaqatigiinniarnerni angusanut sunniuteqanngitsoorluni. Akissarsiat agguaqatigiissillugu qaffannerat ukiumut 4,1 %-iusimavoq.

2.8.1 Isumaqatigiissutit aamma sulisinnaasut pillugit unammilleqatigiinneq

2007-mi aamma 2008-mi nunap aningaasaqarnera ingerlalluarpoq siuariartorluarluni suliffissaaleqisullu ikitsuinnaallutik. Tamatuma kingorna nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarnikkut ajornartornerup aningaasaqarnikkullu inissisimanerup assiliaq malunnaatilimmik allangortippaa. Maani nunatsinni aningaasaqarnikkut ineriartorneq 2008-imisut annertutigisunik akissarsianik qaffaanissamut inissaqartitsinngilaq.

2008-mi aningaasat naleerukkiartornerisa kingunerisaanik akissarsiaqartut amerlanersaasa akissarsiaannit pisissutaasinnaasut appariarput, tamatumalu taarserneqarnissaanut kimigiisertoqarnissaa naatsorsuutigineqarluni. Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi sulifiissaaleqineq ima annertutigisumik qaffanngilaq tamanna peqqinnissaqarfimmi sulisussaaleqineranut iluaqutaalluni, SIK-lu iluani immikkoortuni arlalinni suli aporfissani anginerni ajornartorsiuteqarluni.

Sulisunut akissarsiat kajumissaatini pingaaruteqaraluartut taakku pinngitsooratik aalajangiisuungllat. Sulisut pisariaqartinneqartut pissarsiarinissaannut aalajangiussimanissaannullu pisortat akissarsiatigut taamaattumik siuttuusariaqanngillat. Akerlianilli sulisunik isumaginninnikkut aamma ineriartortitsinikkut, aaqqissuussinikkut, sulinerup allangorartinneratigut immikkoortunilu nammineq aalajangiiffigisassaqaartillugu aqutsisoqarnikkut pitsaassuseqarnissamut tamanna annertuumik

piumasaqaateqarpoq. Kiisalu sulisunut annertunerusumik naleqqussarsinnaanermut aamma anguniakkanik naammassinnittunut naammassisaqarnerulertunullu aningaasangorlugu akissarsisitsinisamut periarfissiisoqartariaqarluni. Sulineq taanna 2008-mi aallartinneqarpoq 2009-milu ingerlateq-qinneqartussaalluni.

Toqqammavigisassatigut piumasaqaatit, tassunga ilanngullu pingaartumik inissiaqarnermut tunnagasut, tassaapput immikkoortut allat piffissaanngitsukkut soraarnermik kinguneqartartut, aningaasartuutit annertusinerannik ilisimasanillu annaasaqarnermik kinguneqartartut. Pissutsit taakku allaffeqarfiup innuttaasunik qinikkanillu sullissinissaanut periarfissat ajornerulersittarpai. Inissianut pitsaasunut periarfissaqarnerup isumannaarneqarsinnaanera sulisunik piukkunnaateqartunik sulisussarsiornermi aalajangiussisimaniarnermilu ilungersuuteqarnermut pingaaruteqartutut qanoq ilaatilerneqarsinnaanera pillugu taamaattumik isumaliutigineqartariaqarpoq.

2.8.2 Isumaqatigiissutit naammassisaqarsinnaassuserlu

Isumaqatigiissutit siumut sammisuussapput, taamaalilluni inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut annertunerusumik imminut napatinnissamut pingaarnertigut naalakkersuinikkut anguniakkap naammassineqarnissaanut iluaqutaallutik. Piffissami isumaqatigiissuteqarfiusussami tulliuuttumi sulianik annertooujussuarnik arlalinnik pisortat naammassinnittussaapput. Aaqqissuussaaneermik iluarsaaqqinneq, Namminersornerullutik Oqartussani aaqqissugaanikkut pisariillisaaneq aamma namminersorneq pillugu inatsisip malitseqarnissaa. Nutarterinerit taakku sulisut annertuumik misilittagaqarnissaanik immikkullu ilisimasaqarnissaanik piumasaqaateqarput. Peqatigisaanik kommunini naalakkersuisoqarfinnilu sulisoqarnerup iluani annertunerusumik nammineq aalajangiisinnaanermik kissaateqarput. Taamaattumik kissaatiginarpoq isumaqatigiissutissani tulliuuttuni inummut tapit atorfinnillu immikkoortunut tapit pillugit isumaqatigiinniarsinnaanikkut ”siamasissumik akissarsianik pilersitsinissamut” periarfissat nanginneqarlutillu annertusineqassasut.

Sulisut misilittagaqartut amerlanerusut naammassisaqarsinnaassuseq annertusisarpaat. Pisortat akissarsiat qaffannissaannut akissaqassappata tamanna annertunerusumik naammassisaqarsinnaassusermik illuatungilerneqartariaqarpoq. Tamanna pinngitsoorani isumaqanngilaq sulisut sukkanerusumik suliaqalissasut, kisianni qarasaasiaqarnikkut aaqqissuussinerit, iluaqutissat sakkullu atugasfaat nutaaliaassasut ingerlanerilu isumannaatsuullutik. Peqatigisaanik sulisut taakku atornissaannut piasarisaqartunik piginnaasaqartariaqarput. Suleriaatsit misissornerisigut pitsaaningortinnerisigullu naammassisaqarsinnaassutsip pitsanngortinnissaanut annertuumik aamma periarfissaqarpoq, taamaalilluni sulinerup ingerlanerani immikkoortut tamarmik pitsaassuseqalerlutik ingerlallualerlutillu sulianillu suliarinninnermi piffissaq atorneqartartoq sivikillisillugu. Isumaqatigiissutit taamaattumik naammassisaqarsinnaassutsimi pitsannguutit akissarsiat allagartaatigut takuneqarsinnaalernerinut periarfissiissapput.

Isumaqatigiissutit aamma naleqquttumik pikkorissarsimanermut ilinniaqqissimanermullu akissarsisitsinissamut periarfissaqartitsissapput. Immikkoortuni inuiaqatigiinni pisariaqartinneqartuni pigin-

naanngorsaqqinnissamut pikkorissarnissamut Namminersornerullutik Oqartussani kommuninilu neqeroorutit pillugit suliffeqarfinni illuatungeriit akornanni suleqatigiinneq taamaattumik ataqatigiissarneqassaaq, taamaalilluni sulisut ataasiakkaat ilinniagaqarnerup iluaqutaanera akissarsiatigut takusinnaalerlugu. Ilinniagaqarneq inuiaqatigiinnut aningaasaliinertut taamaallaat isigineqassanngilaq, kisianni akissarsiortunut ataasiakkaanut aamma.

2.8.3 Pensionit pillugit apeqqu

Inuit annertusiartuuartumik utoqqaliartornerat siunissami pisortat aningaasaqarnerannut unammilligassaavoq. Taamaattumik siunissami ataasiakkaanut pensioninut akiliutit ilaasa annertunersaat inuuneq naallugu sulinermit ileqqaagarsimanermeertuunissaat pisariaqarpoq. Isumaqatigiissutit amerlanersaat ullumikkut pensioninut akiliuteqarnissaq pillugu aalajangersakkanik imaqarput.

Sulisup utoqqalinissaminut pensione qarnikkut ileqqaagaqarnera sulisumut inuiaqatigiinnullu iluaqutaasussaammat sulisunut appassisumik pensioninut akiliuteqartartunut pensioninut pitsannguutisani aningaasanik immikkoortitsisoqarnissaa naalakkersuinikkut kissaatigineqarpoq.

Taamaattumik kattuffinnut pensioninut akiliutini 10 %-imik angusaqarsimanngitsunut akissarsianut tamarmiusut 0,7 %-iinik naalakkersuisut immikkoortitsiniarput. Tamanna aqqutigalugu ukiut inuuffiusartut agguaqatigiissinnerat qujanartumik qaffakkiartortoq aningaasaqarnikkut ajortumik kinguneqarsinnaanerata ilaanut iluaqusiisoqassaaq.

3. Inuussutissarsiornerup allanngortinnera

Aatsitassarsiornerup takornariaqarnerullu iluini inuussutissarsiutitigut ingerlatanut nutaanut perisarfiissat siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu neriunaateqarput. Namminersornerullutik Oqartussanut unammilligassaq annertoq tassaavoq sulisinnaasut inuussutissarsiutinut aningaasaqarnikkut siuariartornermik pilersitsisinnaasunut nuunneqarnissaat. Sulisinnaasut piniarnermiit aalisarnermiillu inuussutissarsiutinut nutaanut nuunneqassapput. Allamut atuartitsinikkut nuttarsinnaanikkullu aalisartorpassuit piniartorpassuillu inuussutissarsiutinut allanut qaffasinnerusumik isertitaqarfiusunut nuunneqassapput. Tamanna aamma ilaqutariinnut aalisarnermik piniarnermillu inuussutissarsiummiiginartunut isertitanik qaffaassaaq aamma akileraarutitigut isertitat qaffasinnerusut isumannaarneqarlutik.

3.1 Inuussutissarsiornerup iluani aaqqissuusaanikut unammilligassat

Aalisarnermik inuussutissarsiummit isertitaqarnermit isumalluuteqarneq annikillisinniarlugu nunap inuussutissarsiutaasa suliaasaqarfinnik, immikkoortunik suliaqarfinnik nioqqutissianillu ineriartortitsiuarnissaa pisariaqarpoq. Inuussutissarsiutitigut aaqqissugaaneq assigiiannginnerusoq nunarsuarmi niuerfinni aalisakkanik tunisassianik tunisinermi akit nikerarnerannut sanngiinnginnerusaaq sunnerneqartarneralu annikinnerulluni. Taamaattoqarneratigut pisuni ajornartoorfiusuni suliaasaqarfinnut ajornartoornermit pineqartumit kalluarneqanngitsunut sulisut sukkanerusumik nuunneqarsinnaalissapput.

Inuussutissarsiutip aaqqissugaanera assigiiannginnerusup ineriartortinnissaa naalakkersuisunut sulissutigineqarpoq. Assersuutitut ilaatigut taaneqarsinnaapput aatsitassanut tunngasun, takornariaqarnermi suliniutit, aluminiumimik aatsitsivimmik pilersitsiniarluni sulineq, sermip erngullu nunat-sinneersup avammut nioqqutiginnissaanut suliniut aamma misigisaqartitsiniarnermi ineriartortitsineq pillugu suliniut.

Nutaaliornermik aaqqissuussineq nalilersorneqarsimavoq inernerillu takutippaat aaqqissuussisoqaq-qinnissaa pisariaqartoq. Siusinnerusukkut nutaaliornissamut suliniutit illunut nutaaliorfiusunut marlunnut katersersorsimapput, tamannalu inernernik naatsorsuutigineqartunik kinguneqarsimanngimmat 2009-mi nutaaliornermi iliuusissaq nutaaq aamma sulinissamut pilersaarut piareersarneqassapput. Aaqqissuusseqqinnermi nutaaliornermi suliniutit nutaaliorfiusuni taamaallaat tunngaveqannginnissaat qulakkeerneqassaaq, kisianni aallarnisaasartunut, suliffeqarfinnut mikisunut akunnattu-nullu ilisimasanillu katersuiffinnut assigiinngitsorpassuarnut siaruarneqassallutik. Tassani namminersortut pisortallu akornanni suleqatigiinneq nukittorsarneqassaaq.

Najoqqutassanik nutaanik ineriartortitsineq aningaasaqarnikkut aningaasaliinissamut suliatigullu siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsivoq. Tassani inuussutissarsiutinik siuarsaannermi aaqqissuussinernik assigiinngitsunik arlalinnik peqarpoq, suliniutinut nutaanik aallarnisaasartunik il.il. ikiuisinnaasunik. Inuussutissarsiutitigut siuarsaaneq alla tassaavoq inuussutissarsiornermik siunnersuisarneq, Nunatsinni Takornariaqarnikkut Inuussutissarsiornikkullu Siunnersuisoqatigiinnik (NTIS)

isumaqatigiissuteqarnikkut ingerlanneqartoq, suliffeqarfimmik aallartitsinermit aqqissuusseqqinermulluunniit atatillugu ingerlataqartut ilitersuunneqarsinnaallutik. Peqatigisaanik inuussutissarsiutinik siuarsaanermi aqqissuusinerit assigiinngitsut pillugit aamma takornariartitsinermi inuussutissarsiutinilu nalinginnaasumik ineriartornermut tunngatillugu NTIS-imi siunnersuisoqartarpoq.

NTIS-ip siunnersuinerмик suliniuteqarnerata nukittorsarnissaanut nuna tamakkerlugu oqartusar/ingerlataqarfiit aamma nunap immikkoortuini sumiiffinnilu soqutigisaqatigiit akornanni ataveqatigiinnerit pitsaanerulernissaanut 2009-miit aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq. Siunertamut tassunga kommunit naatsorsuutigineqarput takornariartitsinermi inuussutissarsiornermullu kommunini siunnersuisarfinnik pilersitsiumaartut, sumiiffinni ilisimasanik ingerlatitseqqittarnerup siunnersuisarnermillu qulakkeerinnittussamik siunertaqartut. Inuussutissarsiornermut siunnersuisarfinni eqqarsaatigineqartuni suliassanut ilaatigut ilaapput suliffeqarfinnik ingerlatseqatigiiffinnillu pilersitsinermit naleqqiullugu siunnersuineq, ingerlatsinissamut pilersaarusiorneq aamma qularna-veequsiinissamut tunisassiassanillu ineriartortitsinissamut qinnuteqaatissanik suliaqarneq. Peqatigisaanik siunnersuisarfiit paasissutissanik siammarterinissaq, aqqissuusinermik ilisimatisineq kii-salu takornariartitsinerup nunamilu inuussutissarsiutit iluini piginnaangorsaanissamut inuussutissarsiutitigullu siuarsaanissamut kommunit pisariaqartitsinerannik katersineq oqaasertaliorterlu qulakkiissavaat. Taamatut aqqissuusinerup aallartinneqarneratigut NTIS katersuuffittut ingerlassaaq.

3.1.1 Inuussutissarsiutit siuariartorfiusut iluini siunnersuinerмик suliaqarneq

2009-miit inuussutissarsiutinik siuariartorfiusunik siunnersuineq NTIS-imit aallunneqartut ilagissavaat. Inuussutissarsiummi suliniutinik anginerusunik saqqummiussinermi pisariaqarpoq inuussutissarsiutit malinnaasussat siuariartornissamut periarfissanik annertunerusumik eqqarsarnissaat. Tamatumassersuutigalugu sularinnittussarsiuussinermi nunanik allamiunik suliffeqarfinnik sumiiffinni suliffeqarfiit ajornannginnerusumik unammillilersissinnaavai, tassa sumiiffinni suliffeqarfiit ullumikkut inuussutissarsiutini siuariartorfiusuni annertunerusumik peqataanissaminnut mikivallaartaramik.

Suliffeqarfiit misigisaqartitsiniartut

Suliffeqarfiit misigisaqartitsiniartut ineriartortinnissaanut maannakkut iliuusissanik imaluunniit suliaqarnissamut pilersaarutinik nassaassaqqanngilaq, naalakkersuisut taamaattumik 2009-mi ukiak-kut ataatsimiinnermi suliffeqarfinnik misigisaqartitsiniartunik ineriartortitsinissaq pillugu nassuiaammik saqqummiussilersaarput. Nassuiaammi tassani ilaatigut tassunga atatillugu atorneqarsinnaasunik aningaasanik sulisunillu allaaserinninnissaq sioqqullugu suliffeqarfiit misigisaqartitsiniartut ineriartortinnissaanut aningaasaqarnikkut periarfissaat pillugit nassuiaasoqassaaq.

Siunertaq tassaavoq nutaaliorluni ingerlanissat siuarsarnissaat nukittorsarnissaallu, aallarnisaasarnep annertusinneqarnissaa suliniutinillu naammassisaqarluarnerusunik amerlanernik pilersitsinissaq. Tamarmiullutik naleqarnerulersitsinerмик tunisassiortunullu isertitanik nutaanik taamaalillunilu nunamut pilersitsissapput.

Takornariartitsinerup ineriartortinnera

Takornariartitsinermi inuussutissarsiut suli ajunngitsumik ineriartorpoq pingaartumillu umiarsuit takornariutit. Ukiuni kingullerni umiarsuarnit takornariutinit iluanaarutit naatsorsuutigisamit qaffasinnerusimapput.

2008-mi nuna tamakkerlugu takornariaqarnikkut ukiunut pingasunut iliuusissaq naalackersuisunit saqqummiunneqarpoq. Iliuusissami immikkoortut suliniuteqarfiusussani isiginiarneqarput; atassuteqaatersuutit, piginnaangorsaaneq aamma suliffeqarnermut tunngasut, tunisassianik ineriartortitsineq, nittarsaaneq, aaqqissuussineq kiisalu aaqqissugaanermik nakkutiginninneq. Iliuusissaq anner-tuumik anguniaqarfiuvoq, iluanaaruteqarnermut, misigisassanik nutaanik ineriartortsiner-mut kiisalu suliffinnut naleqqiullugu siuariartornissamik qulakkeerinninniartoq.

Aluminiumimik pilersaarut

Aluminiumimik aatsitsivimmik tassungalu atasunik erngup nukinganik nukissiorfinnik pilersitsinisamut tunngasunik misissuinerit 2009-mi nanginneqassapput Alcoa Inc. suleqatigalugu. Piffissaliussaq ukiup ataatsip missaanik sivitsorneqarpoq, ilaatigut aningaasaqarnikkut ajornartoorneq misissuinermilu suliniutit ilaasa kinguaattoorneri pequtigalugit.

Maannakkut piffissaliussaasoq malillugu sanaartorneq 2011-mi aallartinneqassasoq 2016-imi ingerlatsinissamut piareernissaa naatsorsuutigineqarpoq. Suliniut ingerlatsinerup nalaani aatsitsivimmi aamma erngup nukinganik nukissiorfini suliffinnik ataavartunik 475-inik kinguneqassaaq. Tassunga ilanngutissapput tamatuma kingunerisaanik 400-600-it akornanni suliffiit ataavartut pilersinneqar-nissaat naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma kinguneranik sulisut tassaassapput aatsitsivimmik kiffar-tuussinerit kiisalu Maniitsumi pisortat namminersortullu annertunerusumik sullissilernerat.

Sanaartornerup nalaa inuit sulisut nalunaaquttamat akunninngorlugit 23 mio.-inik annertussuseqas-saaq ukiunilu tallimani sivisussuseqassalluni. Sanaartornerup nalaani sulisut 2013-2014-imi sulisut 2.800-iunissaat naatsorsuutigineqarpoq. Sanaartornerup nalaani sulisut annertuutigut tassaassapput inuit tikisitat. Sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani sulisinnaasut nunaqavissut ilinniartin-nerini suliniutit annertusinissaat pisariaqarpoq, assersuutigalugu elektrikerit maskinmesterillu. Naatsorsuutigineqarpoq aatsitsiviup sanaartornerata nalaani suliffiit sungiusarfiit arlalissuussasut.

Piginnittuunerup qanoq ittuunissaanut inaarutaasumik siunnersuut Inatsisartut 2009-mi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqassasoq Naalackersuisut naatsorsuutigaat.

3.1.2 Inuussutissarsiortut piginnaangorsarnissamut pisariaqartitsinerat

Pingaaruteqarpoq inuussutissarsiortut sapinngisamik siusissukkut piginnaangorsaqqinnissamut pisariaqartitsiner-mik saqqummiisinnaanerat. Inuussutissarsiortut piginnaangorsaqqinnissamut pi-sariaqartitsinerat nangeqattaartumik aaqqissuussinikkut annertuutigut ingerlanneqarsinnaavoq, pi-ginnaangorsarnerup qaffasissusia annertusiartaartumik ineriartortinneqarluni. Assersuutissaq tas-

saavoq ”Ilinniarsimangitsunik Piginnaanngorsaalluni Suliniut”, suliaqarfiit arlallit iluini neqeroo-
ruteqartoq. Tassani pineqarput pikkorissartarnerit amerlanertigut sapaatip akunneranik-marlunnik
sivisussusillit pingasoriarluni-sisamariarluni nanginneqartartussat.

3.2 Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutai

Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuup sulinini januar 2009-mi naammassivaa. Aalisarnek pillugu
ataatsimiititaliarsuarmut suliakkiissummi inuiaqatiginni kalaallini ataatsimut iluanaarutaasoq sa-
pinngisamik annertunerunissaa siunertaralugu aalisarnermik ingerlatsinerup aalisakkanik pisuussu-
tinik akilersinnaasumik akunnaatsumillu iluaquteqarnissamut siunnerfeqarnissaa naalakkersuinit
pingaartinneqarsimavoq. Taamatut siunnerfeqarnerup peqatigisaanik aalisakkanik pisuussutinik
iluaquteqarnerup uumassuseqarnikkut piujuartitsinissaq ataqquisussaavaa.

Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuup aallaavigisimavaa sulisinnaasunik amigaateqarnek pingaar-
tumillu qaffasissumik ilinniarsimasunik sulisinnaasunik amigaateqarnek siunissami suliffeqarnikkut
ingerlatsinermi unammilligassani pingaaruteqartussaana. Aatsitassarsiornissaq aamma uuliamik
qalluinissaq kiisalu aluminiumileriffimmut nunap erngup nukingatigut isumalluutaanik iluaquteqa-
lernissaq sulisoqarnek pillugu siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ilimagisanik tunngaviati-
gut allannguisuupput.

Aalisarnermi immikkoortup annertuumik aningaasaliiffiusartunngornerullugu aaqqissugaasumut
siunissami naleqqussaannermi sianigineqassaaq sulisinnaasut nuutsinneqartut allanik pitsaasnik
inuussutissarsiornikkut suliffissaqarnikkullu isumannaarunneqarnissaat. Sulisinnaasunut nuutsinne-
qartunut inuussutissarsiornikkut suliffissaqarnikkullu periarfissat piviusuussapput.

Suliffinnik nutaanik pilersitsinikkut aamma ilinniagaqarnerup pikkorissarnerullu kingunerisaanik
suliffissaqarnikkut periarfissat annertusinerisigut piitsuunermet ajornartorsiummut akiuisinnaaneq
ajornarunnaassaaq, soorlu Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuup sulinermi tamanna uppernarsa-
raa. Aalisarnerup ilaani, ilaatigut qaleralinniarnermi, 2006-imi qaleralinnik tunisisuni aalisartut affai
sinnerlugit 50.000 kr.-inik annikinnerusunik isertitaqarsimapput – isertitallu ilanngaatisassat
ilanngaatigereerlugit naatsorsorneqassappat uuliamik il.il. aningaasartuutit taakkunanga ilannga-
tineqassallutik. Nammineq immersuilluni paasissutissaniit kisitsisit uppernarsarpaat aalisartut
ilarpassui annikitsuinnannguanik isertitaqartartuusut.

Sulisinnaasunik naatsorsuutigineqartut amigaateqalernissalli nunami sulinermi pissarsiarineqar-
sinnaasunik aalisartut isertitaqalersinnaanerit siunnerfigissallugu periarfissaalersippaa. Tassani
tunngavigineqassaaq aalisarnerup immikkoortuni amerlanerni imminut akilersinnaalersinnissaa,
tassa annertuumik aningaasaliiffiusartunngornerullugu, ilaatigut annertuumik ingerlatsinermi ilua-
naaruteqarnek atorneqarsinnaasunngorlugi. Aalisakkanik pisuussutit killeqartuummata, taakku
amerlisinnginnaanerit tunngavigalugu, tamanna kingumut isumaqarpoq siunissami ungasinneru-
laartumi aalisarnermi peqataasut amerlassutsimikkut malunnaatilimmik ikiliumaartut.

Ajornartorsiut taanna aalisarnermik inuussutissarsiummi kisimi atuutinngilaq. Inuussutissarsiutini allani isertitat assigalugit peqataasut isertitaqalersinnaappata inuussutissarsiutini tamani naammassisaqarsinnaassutsimik annertusiffiusinnaasuni, tunisassiornermilu imminut akilersinnaanngitsumik taamaaqataanik annertusisinnaanngitsuni suliffiit atorunnaarsinneqassapput.

Aaqqissugaanikkut allannguinerit, aalisarnej pillugu inatsimmi atulersinneqartut, suliareqqissaarneqassapput sukumiisumillu tusarniutigineqarlutik, aaqqissugaanikkut allannguutit piffissap siviisuup ingerlanerani naammassiniarneqarnissaat siunertaralugu.

Siunissami sulisinnaasunik amigaateqalernissamut naatsorsuutigisaqarneq taamaattumik peqataasut ikinnerulersillugit taamatut naleqqussarnissamut sulisumullu ataatsimut isertitat qaffannissaannut ajunngitsumik periarfissaqartitsilerpoq, tamatuma inernera sivisuumik suliffissaaleqilernermik kinguneqanngikkaluarluni. Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup tamanna aallaavigalugu aalisarnermik inuussutissarsiut nunami inuussutissarsiutitulli pilerinartigilernissaanut siunnerfeqarnissaq tunngavigaa. Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup aamma tunngavigaa piffissami ikaarsaarfiusumi aalisarnermi peqataasut tamarmik inuussutissarsiumminnik ingerlatsiinnarnissaminnut periarfissaqassasut, tamanna sallinngortissimappassuk. Aalisarnermi isertitat inuussutissarsiutini allani isertitanut qanilliartuuarlutik ineriartortoqarnissaa qulakkeerniarlugu aalisartunik pisaqarsinnaassutisillu nutaanik isertoqarnissaa sapinngisamik annikillineqassaaq, nalinginnaasumik qaffasissuseqartumik isertitaqarnissaq ilimanaateqanngippat. Tassa minnerunngitsumik inuusuttut pingaartumik taakkuupput siunissami inuussutissarsiutini allani sulilersinneqartussat. Erseqqissaatigineqassaarli aalisarnerup ilaani pilerinartumik isertitaqarfiusinnaasuni nutaat isernissaannut suli periarfissaqassamat, assersuutigalugu avataasiarluni raajarniarnermi. Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa ilinniagaqassutsip qaffanneqarnissaata nukittorsarnissaa siunertaralugu siunissami periarfissat allanngorneri pillugu atuartut inuusuttut paasitinneqassasut.

Tamatuma nanginneratut Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa aalisarnermi peqataasut amerlavallaartunut atasumik piitsuunermik ajornartorsiut aaqqiiffiginissaanut aalisarnermik ingerlatsineq aamma iluaqutaassasoq. Peqatigisaanik ataatsimiititaliarsuarmit uparuarneqarpoq nunani kitaani ileqquusumik inuusaatsinit allaanerusumik atortussaqaarluni aamma atortussaqaarnani inuunerit akornanni allamik agguaanermik atugaqarnerusunik inoqarsinnaammat. Qulakkeerneqartariaqarporlu inuit allamik kissaateqartut piitsuunermik atugaqaannarlutik inuunnginnissaat. Tamanna minnerunngitsumik tamanna pillugu nammineerlutik aalajangiinissaminnut periarfissaqarsimannngitsunut atuuppoq: tassa meeqqat inuusuttullu.

Pingaarnertigut taamatut isummernerit aallaavigalugu Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup su-liakkiissummi allanneqarsimasut sammisat pingaarnertit misissoqqissaarsimavai.

3.2.1 TAC-nik malittarisassaliornermi uumassuseqarnikkut piujuaannartitsineq

Ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa uumassuseqarnikkut ilisimasaqartunit, tassa siullermik Pinngortitaleriffimmiit, aallaaveqartumik siunnersuineq tunngavigalugu inassutigineqartumik aalisarnerit tamarmik aallaaviatigut TAC-eqartinneqassasut. Aatsaat pissutsinik immikkut atuuttoqarpat TAC atorlugu malittarisassaliorortoqassanngilaq.

3.2.2 TAC-nik agguaaneq

Tamanna tunngavigalugu ataatsimiititaliarsuaq misissuinerni arlalinni inerniliivoq, maannakkut raajarniarnermi atorneqartoq pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussineq kalaallit nunaanut atatillugu, aalisakkat immikkoorfigisaanni, akilersinnaassuseq qulakkeerneqassappat naleqqunnerpaajussasoq.

3.2.3 Ukiunut arlalinnut pisassiissutinit pigisat

Ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa pingaarnertigut TAC-nik malittarisassaqaqtitsinermi nalinninnaasumik ukiunut arlalinnut pisassiissutinit pigisaqarnissaq siunnerfigineqassasoq. Tamanna tunngavilersorneqarpoq aalisarneq akilersinnaassappat annertuumik aningaasaliisimanissap tunngaviusarnera. Aamma annertuumik aningaasaliisoqassappat allanut naleqqiullugu piffissamut siviluumut pilersarusiornissaq pisariaqartarmat. Tassunga atatillugu aamma kaammattuutigineqarpoq ataqatigiissitsilluni aalisarnissamut periarfissaqarfiusuni aalisarnerni pisassiissutinit pigisat pillugit piffissat sivoqatigiikannersut qaleriissinnaasullu atorneqartassasut. Tassani aamma aningaasaliinissamut eqqarsaatigisaqarnermik tunngavilersuuteqarpoq, tassa ataqatigiissaarinnikkut iluanaaruteqarnissaq annertusineqarsinnaallunilu aningaasaliinermi aarlerinartuusinnaasut annikillisinneqarsinnaammata taamaalillunilu inuiaqatigiinni iluanaarutit annertusineqarsinnaallutik.

3.2.4 Pisassiissutinit pigisat niuerutigineqarsinnaasut, ukiumut pisassiissutit aamma pisassiissutinik nuussisinnaaneq

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq isumaqarpoq pingaarnertigut akilersinnaassusermik isiginninneq aallaavigalugu pisassiissutinit pigisat aamma ukiumut pisassiissutit niuerutigineqarsinnaanerintut kiisalu pisassiissutit niuerutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussinermit taakku ilaanik pitsaasumik periarfissaqarnissaq kissaatiginartuusoq. Ajoqutaasinnaasut tamanna pillugu nalunaarutini annikitsumik ilusarsiisoqarneratigut peerneqarsinnaapput. Taamaaqataanik pingaarnertigut isiginninneq aallaavigalugu kaammattuutigineqarpoq pisassiissutinik nuussisinnaaneq atatiinneqassasoq.

3.2.5 Tulaassuisussaataaneq aamma sinerissamut qanittumut avataasiorlunilu aalisarnermut immikkoortiterineq

Ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa tulaassuisussaataanerup atorunnaarsinneqarnissaa siunnerfigineqassasoq. Ataatsimiititaliarsuup misissueqqissaarnera, raajarniarnermi, qaleralinniarnertu saarullinniarnermilu piviusuusaartitsinerit tunngavigalugit suliarineqarsimasut, erseqqilluinnartumik takutippaat tulaassuisussaataaneq, suliffissaqaqtitsiniarnermik nunallu immikkoortuinik eqqarsaa-

tiginninnermik tunngavilersorneqarsimasoq, inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut iluanaarutiniq kiisalu aalisarnerni tulaassuisussaatitaaffiusuni aningaasaatigit sulisutigullugu iluanaarutaasunik ikili-saasuusooq. Tassunga atatillugu siunnersuutigineqarpoq piffissamik eqaatsumik ikaaraarfeqassasoq, tassa suliffissaqartitsiniarnermik eqqarsaatiginnineq nunallu immikkoortuinik eqqarsaatiginnineq aalisarneq pillugu inatsimmi ilanngunneqarnissaata pisariaqarunnaarnissaa naapertorlugu tulaassuisussaatitaanerup atorunnaarsikkiartornissaa kaammattuutigineqarmat. Tassunga ilanngullugu aamma aalisakkerivinni aningaasaliisimanerit eqqarsaatigineqartariaqarput. Tulaassuisussaatitaanerup aalisarnerit ilaanni immikkoortullu ilaanni annikilliskikiartorusaarlugu atorunnaarsikkiartorneratigit eqaassuseq takuneqarsinnaavoq.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa tulaassuisussaatitaanerup atorunnaarsinneqarnera naapertorlugu sinerissamut qanittumi avataasiorlunilu aalisarnerup immikkoortiternera atorunnaarsinneqarsinnaasoq.

3.2.6 Aalisarnermi piginnittut eqiterunneri

Nunarsuarmi tamarmi piviusuuvoq pisassiissutit niurutigineqarsinnaasunik nammineq pigisanik aaqqissuussineq eqiterunnermik malitseqartarnera. Tamanna assersuutigalugu raajarniarnerup ineriartornerani takuneqarsinnaavoq, ullumikkut umiarsuaatileqatigiiffinni anginerpaat marluk – pisassiissutinit pigisat qanoq naatsosorneqarnersut apeqqutaatillugu – raajarniarnermi pisassiissutinit pigisanit 40 – 50 pct.-imik peqarmata.

Sinerissamut qanittumi avataasiorluni aalisarnerup akornanni immikkoortiterineq atuutsinneqartil-lugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa sinerissamut qanittumi aalisarnermi pisassiissutinit pigisanut qummut killiliussaaq minnerpaamik 15 pct.-inut qaffatsinneqassasoq. Ataatsimiititaliarsuup aamma nalunaarutigaa annertuumik ingerlatsineri iluaqutit eqqarsaatigalugit killiliussaaq qaf-fasinnerusinnaasoq.

Ataatsimiititaliarsup aamma kaammattuutigaa sinerissamut qanittumi avataasiorluni aalisarnerup akornanni immikkoortiterineq atorunnaarsinneqarpat pisassiissutinit pigisat annerpaaffissaat qanoq ittuussanersoq inatsisunik tunngavissaqartilerneqassasoq, tassa umiarsuaatileqatigiiffiit maannan-gaaq iliuuseqarnissaminnut tunngavissaqaleriissammata.

3.2.7 Pisuussutitut akiliutit ilusaalu

Pisuussutitut akiliutit ilusaalu pillugit apeqqut Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup sulinerani sammisani akerleriissutigineqarsimavoq. Ataatsimiititaliarsuup pisuussutitut akiliisarnerit sisamat assigiinngitsut misissoqqissaarsimavai, pitsaaqutaasut akornutaasullu misissorniarneqarsimallutik allatorneqarlutillu: 1) raajanut akitsuummut assigusumik akitsuut, 2) sinneqartoorneq tunngaviga-lugu immikkut akitsuut, 3) annertussutsit tunngavigalugit pisassiissutitut akitsuut aamma 4) akitsor-terussinikkut pisassiissutitut pigisanik tunisineq.

Pisassiissutinit iluanaarutit inuussutissarsiummi ingerlataqartut aamma inuiaqatigiit sinnerisa akornanni qanoq agguarneqassanersut suliatigut tunngavilersuutit aallaavigalugit aalajangerneqarsinnaangillat. Tamanna naalackersuinikkut apeqqutaavoq pingaaruteqartoq. Taamaattumik ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani pisuussutinit akiliutit taakkulu ilusaat pillugit isumaqataalluni akerliullunilu tunngavilersuutit allanneqarput.

3.2.8 Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni inassuteqaataa

Ataatsimiititaliarsuup allappoq aalisarnej pillugu inatsisissatut nutaat naalackersuisut siunnersuutaannut 17. august 2007-imeersumi tunngavigineqartut aamma ataatsimiititaliarsuup sulinerani suliaqarsimmi aalajangersarneqarsimasut akornanni immikkoortut ilaanni pingaaruteqartutigit assigiinngitsoqartoq. Ataatsimiititaliarsuup aamma erseqqissarpaa ataatsimiititaliarsuup siunnersuutai arlallit tunngavimmikkut imatut iluseqartut inassutigineqarluni tamatuma tamanut ammasumik oqallisiginissaanut periarfissiisoqartariaqartoq siunnersuutillu tunngaviusunerusut taakku naleqqusarlugit ilanngullugit siunnersuummik suliarillugaasumik saqqummiussinissamut periarfissaqartariaqartoq.

Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissummini islandimi eqqartuussivikkut suliamut innersuussipput. Islandimi eqqartuussivikkut suliap naammassinerani inernerana aalisarnej pillugu inatsimmut sunniuteqarsinnaanera eqqarsaatigalugu misissoqqissaarneqassaaq.

3.3 Pisuussutinit iluanaarutit

Maannakkut siunissamilu pinngortitami pisuussutinik iluaquteqarnermi aallaaviusussaq tassaavoq pinngortitami pisuussutit inuiaqatigiit ataatsimoorlutik pigisaraat, iluaquteqarnerlu sapinngisamik inuussutissarsiummik nalinginnaasumik akileraarusiineq qaangerlugu aningaasaatitigut inuiaqatigiinnut iluanaaruteqartitsissasoq. Tamatuma saniatigut iluaquteqarnej piujuartitsiniarnermik tunngaveqassaaq. Tamatuma malitsigisaanik iluaquteqarnej malittarisassaliorneqassaaq nunamut ataatsimut isigalugu sumiiffinnullu ingerlatsinerit avatangiisitigut, inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut aamma kulturikkut sunniutaai siunertaralugit.

Naalackersuisut 2003-mi siunissami akileraarutit akitsuutillu ilusissaat pillugit saqqummiussinermi pisuussutinit iluanaarut imatut nassuiarpaat ”*pisuussutinik atuisinnaanermut inuiaqatigiinnut akiliutaasusaaq.*”

Nassuiaammi allami pisuussutinut iluanaarut aalajangersarneqarpoq tassaasoq sinneqartoorut suliffeqarfimmit iluaquteqartumit tiguneqarsinnaasoq, suliffeqarfiup akilersinnaasumik ingerlatsinera ajoqusinngikkaluarlugu. Allatut oqaatigalugu pisuussutinit iluanaarut tassaavoq sulisinnaasut nalinginnaasumik akissarsiaqartinnerisa aamma aningaasaatitigut aningaasaliissutigineqarsimasunit nalinginnaasumik iluanaarutaasut saniatigut pisuussutinik iluaquteqarnermi iluanaarutaasoq.

Pisuussutinit iluanaarutip aalajangersimasup qanoq qaffasitsiginissaanut pissutsit arlallit apeqqu-
taassaapput, ilaatigut sumiiffimmi aningaasartuutit qaffasissusii, pisuussutinit aalajangersimasunut
sutigut killilersuisoqarnerisooq, pisuussutinit pineqartut ilisimaneqarnerisut iluaqutigineqareernersullu
aamma pisuussutinit uumassusilinnut imaluunniit uumaatsunut taamaaqataannut naalagaaffiit allat
sunik piumasaaqateqarnerisut aamma pisuussutinit iluanaaruteqarnerisut.

3.3.1 Pisuussutit uumassusillit

Pisuussutini uumassusilinni ullumikkut raajarniarnermi kalaallit nunaanni tunisassiorfinni suliareq-
qinneqanngitsunut pisuussutinit iluanaarutinit akitsuuteqarpoq. Akitsuutip procentia ukiut ingerla-
nerini 0-11 %-ip akornanni nikerarsimavoq piffissallu ingerlanerani 1-124 mio. kr.-init akornanni
ukiumut iluanaarutaasarsimalluni. Akitsuutip procentia, piffissap ingerlanerani appasissumiissinnar-
luni piffissallu ilaani 0 %-imiittarniarluni, qaffakkiartorsimavoq 2009-milu qaammatini pingasuni
siullerni 2,83 %-imik annertussuseqarluni.

Naalackersuisut isumaqarput aalisarnerup iluani pisuussutinit iluanaarutinit pisortat ullumikkut pis-
sarsiarisartagaat appasippallaartoq. Pisuussutinit iluanaarutit qaffasinnerusut assersuutigalugu an-
guneqarsinnaapput ullumikkut aalisarnermi killilersuutaasut ilaasa peerneqarnerisigut, assersuutiga-
lugu tulaassuisusaatitaanerup atorunnaarsinneqarneratigut imaluunniit sinerissamut qanittumi ava-
taasiorlunilu aalisarnermi maannakkut immikkoortiterinerup peerneqarneratigut. Annertunerusumik
naammassisaqalernermit imminullu akilersinnaanerusumik aalisarnermi aaqqissugaanikkut naleq-
qussarneq aamma pisuussutinit iluanaarutit qaffannerinik kinguneqarsinnaavoq. Kiisalu pisuussuti-
nit iluanaarut aalisakkanut assigiinngitsunut amerlanerusunut siuaruartinneqarsinnaalluni.

3.3.2 Pisuussutit uumaatsut

Immikkoortoq alla Nunatta Karsiata isertitaanut tapertaasinnaasoq tassaavoq sermimik erngumillu
avammut nioqquteqarnermit pisuussutinit iluanaarutit. 2001-imi, sermimik erngumillu avammut
nioqquteqarneq pillugu inatsimmik naalackersuisut akuersimmatali, suliffeqarfinnut sermimik
imermilluunniit Nunatsinneersumik avammut nioqquteqarusuttunut suliffeqarfinnut pingasunut
iluqauteqarnissamut akuersissutinik naalackersuisut tunniussisimapput.

Greenland Spring Water ApS marts 2006-imi Qorlortorsuarmit puilasup ernganik avammut nioq-
quteqarnissamut iluaquteqarnissamullu akuersissummik naalackersuisut tunniussipput. Tamatuma
kingorna suliffeqarfik avammut niuernerup aallartivinneqarnissaanut niuernissamut periarfissanik
misissuinissamut ukiunik pingasunik periarfissinneqarpoq. Misissuinerit taakku takutippaat ernga-
nik tunisassianik nunatsinneersunik nunani tamalaani tuniniaaffiusuni periarfissaqartoq.

Tunisassiuinnerup aallartinnissaanut avatangiisinut akuersissummik, uumasut nakorsaannit akuer-
sissummik, suliffeqarfiup akuerineqarnissaanut aamma suliffeqarfiup atorunnaarnissaanut pilersaa-
rutip akuerineqarnissaanut suliffeqarfik qinnuteqaqqaartussaavoq.

2008-ip aallartinnerani Greenland Spring Water ApS naalakkersuisunut nalunaarpoq akuersissutisat sinneruttut pillugit qinnuteqarnissaminut maannakkut piareerluni. Naalakkersuisut taamaattumik puilasup ernganik tunisassiornissap aallartinneqarnissaanut piunasaqaatit kingulliit inissinneqarnissaat pillugu Greenland Spring Water ApS august 2008-mili isumaqatigiinni arfigisimavaa. Isumaqatigiinniarnerni taakkunani aamma puilasup ernganik iluaquteqarnissaq pillugu Greenland Spring Water ApS-i qanoq akiluteqarnissaa pillugu isumaqatigiinniartoqarsimavoq.

Akuersissutit kingulliit tassunga ilanngullu akitsuutit pillugit isumaqatigiissut februar 2009-mi Greenland Spring Water ApS peqatigalugu naalakkersuisunit atsiorneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni avammut nioqquteqalerluni Greenland Spring Water ApS-ip aallartinnerani inuiaqatigiinnut tamatsinnut iluaqutaasussaavoq, tassa tamanna avammut nioqquteqarnerit allat peqatigalugit niuernerneq oqimaqatigiissusermut pitsaanerulersitsissammat. Tamatuma saniatigut akitsuuteqarnerq pillugu isumaqatigiissut suliffeqarfiup tunisassiorluni aallartinneranit ullormit siulermiit Nunatta Karsianut immikkut iluanaarutaasussaavoq soorlu aamma Qeqertarsuarmi suliffinik nutaanik pilersitsisoq. Tunisassiornerup aallartinnerani Greenland Spring Water ApS-ip naatsorsuutigaa sulisut nikittaattut marluk aallarniutiginiarlugit, siunissamili ungasunnerusumi sulisut nikittaattut pingasunngortinneqarnissaat neriuutigalugu.

Uuliasiornerup aatsitassarsiornerullu iluini pisuussutinit iluanaarutinit akiliutit / akuersissutinit akitsuutit ilisimaneqarluartuupput. Atortussiasat manngertut iluini nalilersuiniarnermi atugassatut atortussianik iluaquteqarnerq pillugu nunani allani aningaasaqarnikkut akileraarutitigullu piunasaqaatit assersuunneqarneri suliarineqarsimavoq, taamaalilluni Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut piunasaqaatit nunanik attuumassuteqartunik allanik assersuunneqarsinnaalerlutik. Nunat allat toqqarneqartut tassaapput atortussianik iluaquteqarnermi nunat siuarluarsimasut kiisalu nunat nunanut killeqarfimmiittutut taaneqartartut.

Government take-mut tunngatillugu nalinginnaasumik ilisarnaataasoq tassaavoq ingerlatseqatigiif-fiup akileraarutaanik kiisalu iluanaarutinit akileraarummik annikitsumik akileeqqusisarnerq. Tamatuma saniatigut nunat aatsitassarsiorfittut ingerlalluartut ilai soorlu Sydafrika, Canda aamma Australia akuersissutinit akitsuutinik akileeqqusisarput. Nunat akuersissutinit akileeqqusineq ajortunut atuuttoq tassaavoq aatsitassarsiorfiit suliffissuaqarfiit allat assigalugit annertoqqataanik akileraarusorneqartarnerat.

Kalaallit Nunaat Government take-mik 37 %-imik akileeqqusisarpoq, tamanna nunat soorlu Sverige, Norge, Chile aamma Sydafrika annertoqqatigaa annertunerunerulluniluunniit. Aatsitassarsiorfiit immikkut ingerlalluartut Canada aamma Australia 40-56 %-ip akornanni qaffasinnerusumik Government take-mik akileeqqusisarput.

Taamaattumik naalackersuisut isumaqarput Kalaallit Nunaat nunatut killeqarfimmiittutut maannakut unammillertutut inissisimasinnaangitsoq, Canada aamma Australia qaffasiffii assigalugit akileraarutitigut aamma akuersissutitut akitsuutinik akileeqqusilluni pisuussutinit iluanaarutinit akitsuutinik eqqussineq naleqqutilerluni.

Immikkoortoq, pisuussutinit iluanaarutinit iluanaaruteqarnissaq eqqarsaatigalugu pingaartumik soqutiginarsinnaasoq tassaavoq ikummatissat nunat iluaneersut, maannakut misissuinerit uuliamik gassimillu piaanermik angusaqarfiussappata annertoorujussuarmik iluanaaruteqarfiusinnaasoq.

Pisortat soqutigisaannik kalaallit nunaanni aqqissuussinerup isumaginnissinnaaneramik nalilersuineq Kalaallit Nunaata nunani tamalaani unammillersinnaassusianik nalilersuineq naleqqiukkaanni Namminersornerullutik Oqartussat, uuliasiorfinnut sammisumik, akileraarusiilluni aamma akuersissutitut akitsuuteqarneq pillugu misissuineq nutaaq naammassisimavaat.

Misissuinerit takutippaat ataatsimut akileraarutinit sinneqartoormilu akileraarutinit New Zealandimit aamma Savalimmiunit qaffasinnerulaartunik Kalaallit Nunaat akileeqqusisartoq, taakkullutik uuliasiorfinniit aningaasaliisussanik pilersitsitsilernissaq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaata unammillertai qaninnerpaat. Kalaallit Nunaanni sinneqartoortutitut akitsuutinik annertusiartortartunik taaneqartartunik akileeqqusisoqartarpoq, tassa uuliasiornermit ingerlataniit sinneqartoortit qaffakkaangata sinneqartoortutitut pisortat pissarsiassaat qaffattarlutik.

Naalackersuisut taamaattumik isumaqarput akileraarutinit sinneqartoormilu akileraarutinit akileeqqusisarnera naleqquttumik qaffasissuseqartoq. Maannakut qaffasissuseq allanngortinneqassappat nunap pissusaanik ilisimasaqarnikkut annertuumik saqqummertoqartariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni naatsorsuutigisat malunnaatilimmik qaffallutik.

Ukiuni tulleriittuni qaninnerni pisuussutitut iluanaarutitut akitsuutit taakkuunngillat mannakut akit appasinnerini Nunatta Karsianik annaassisussaasut. Nalinginnaasumilli pisuussutitut pinngortitameersunik iluaquteqarnermi pitsaanerusumik akilersinnaanerulernissaannut tunngavissat pilersittariaqarpagut. Tamanna isumaqarpoq imermut sikumullu, aalisarnermiit, erngup nukinganiit, atortusianit manngertuniit kiisalu uuliamiit gassimiillu pisuussutitut iluanaarutitut akitsuutinik akileeqqusinikkut siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Nunatta Karsiata isertitaasa qaffatsinnissaannut tunngavissanik pilersitsissasugut. Taamaattumik pisuussutitut pinngortitameersut ullumimit annertuernerusumik Kalaallit Nunaanut tamarmut iluaqutaalernissaannut tunngavissat pilersinnissaat sulissutigissavarput.

3.4 Naammassisaqarsinnaassuseq

Nunat tunngaviatigut aningaasaqarnikkut pisuunngornissaminnut marlunnik aqqutissaqarput: iluatsitsineq imaluunniit sullerissuseq. Nunat ima iluatsitsisimatigisut innuttami amerlassusaannut naleqqiullugu annertuumik ilisimaneqartunik aningaasaqarnikkullu naleqarluartunik pinngortitami

peqarlutik, pisuujupput imaluunniit pisorujussuanngorsinnaallutik – piffissami peqarfiit suli nun-gunneqarnatik nalaanni. Nunat uuliasiorfiusut arlalli pingaartumik Kangiani Qiterlarmi tamatumunnga assersuutissaapput.

Nunani assigiinngitsuni naammassisaqarsinnaassutsip ineriartorneranik misissuinerit takutippaat piffissami sivisunerusumi sulinikkut aamma atortorissaatitigut annertunerusumik suliniuteqarnikkut sulisinnaasut annertunerusumik suliaqarnerat tunisassiornerup qaffariarnerat 25 pct.-iata missaannaa nassuiarsinnaagaa, tunisassiornerulli qaffariarnera sinneruttoq 75 pct. allat aqutugalugit piviusunn-gortinneqarluni. Pingaaruteqarluinnartut tassaasimapput ilisimasat aamma ilinniagaqarneq, minnerungitsumilu taamaaqataanik pingaaruteqartoq tassaasimalluni sulisinnaasut atortorissaarutillu inuussutissarsiummiit, allanut naleqqiullugu isertitatigut appasittuniit, inuussutissarsiutinut, allanut naleqqiullugu isertitanut qaffasittunut nuunneqarsimaneri.

Naammassisaqarsinnaassutsimik misissuineriit inernerit naapertorlugit naalackersuisut april 2008-mi nalunaarusiaq *Sulisartut inuussutissarsiutinut siuariartortunut nutaanut tulluussarnissaat pillugu nalunaarusiaq* aqutugalugu erseqqissarneqarpoq inuussutissarsiutinut taakkununnga, qaffasinerusumik isertitaqarfiusussatut naatsorsuutigineqartunut, sulisinnaasut nuunneqarnissaasa pisariaqarnerat. Ajornartorsiut taanna aamma Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuarmut suliakkiissutip ilusilersorneranut tunngaviusimavoq. Tassani erseqqissarneqarpoq sulisinnaasut inuiaqatigiinnut naleqqutinngitsumik aaqqissuussaannermi aalajangersimaneqassanngitsut, aamma inuussutissarsiuti-nut allanut naleqqiulluni aalisarnermi inuussutissarsiummi aaqqissuussaannikkut pisariaqartutigit allanguinerimut tapersersuisumik aalisarnermik nakkutiginninneq aaqqissuussasoq. Siunissaq un-gasinnerusooq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut qaffasissumik siuariartornermut taamaalilluni aalajangiisuuvoq suliffissat nutaat iluaqutigineqarsinnaalerneru naapertorlugit sulisinnaasut nuunne-qarsinnaaneri tapersersussallugit.

Aningaasaqarnikkut qaffasissumik siuariartornissamik kissaateqarneq ukiuni kingullerni aningaasa-nut inatsisini isumalluutit amerliartuinnartut ilinniartitaanermut nussorneqarnerinut tunuliaqutaasi-mavoq. Aalajangersimasumik naalackersuisut anguniagaqarput nunatsinni sulisinnaasut tamarmiu-sut 2/3-ii 2020-mi piginnaalersitsisumik ilinniagaqalersimassasut.

3.5 Atassuteqaatersuutinut aningaasaliinerit aamma eqqakkanik passussineq

Umiarsualivinni mittarfinnilu annertuumik aningaasaliisoqarnissaa kissaatigineqarpoq. Nuummi umiarsuarnut atlantikoorutinut umiarsualivik artukkarsimaneqarsimavoq, tamanna naammassisaqar-sinnaassutsimut suliffigissaanermullu ajoqusiilluni. Mittarfeqarfinnut tunngatillugu Nuummi Ilulis-sanilu mittarfinnik takinerusunik timmisartunik anginerusumik timmisartuussisinnaanermik periar-fissiisunik pisariaqartitsisoqarpoq.

Ukiuni aggersuni atassuteqaatersuutinut aningaasaliinerit kingunerisussaavaat milliardinik annertus-susilinnik aningaasaliisariaqarneq. Aningaasat taakku pingaarnerusumik namminersortuni aningaa-

saliisartuni nassaarineqassapput. Taakku saniatigut ullutsinnut naleqquttumik eqqagassanik passusineq, avatangiisikkut peqqinnissakkullu illersorneqarsinnaasumik qulakkeerisoqarnissaa pisariaqarpoq.

3.5.1 Umiarsualiviit mittarfillu

Angallannikkut aaqqissugaaneq ingerlalluortoq eqaatsorlu angalanermi assartuinnermilu aningaasartuutitut annertuumik pingaaruteqarpoq nunap iluani aamma nunani tamalaani angallannermut naleqqiullugu. Angallannikkut atassuteqaatersuutit pitsaanerulersinniarlugit ukiuni aggersuni annertuumik aningaasaliisoqarnissaa pisariaqarpoq. Pingaartumik Nuummi umiarsuarnut atlantikoortutitut umiarsualivimmik aamma Ilulissani Nuummilu mittarfinnik takinerusumik sanaartornissaq pisariaqarluni.

Ilulissani Nuummili mittarfiit takinerusut

Mittarfiit allineqarnissaanut sanaartornermi missingersuutit aalajangerpaat mittarfinnik allilerineq akisuujussasoq, soorunami takissutsit kissaatigineqartut apeqqutaallutik. Nuummi Ilulissanilu mittarfinnik 1.199 meterinut allilerineq 109 mio. kr.-inik aamma 70 mio. kr.-inik akeqassaaq. Mittarfinnik 1.799 meterinut allilerineq Nuummi 570 mio. kr.-inik aamma Ilulissani 733 aamma 822 mio. kr.-it akornanni akeqassapput, isumannaallisaaffiusup silissusaa apeqqutaatillugu. Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut allilerneqarnera 780 mio. kr.-inik akeqassaaq.

Atlantikoortaatitut Nuummi umiarsualivik

Nuummi umiarsualiviup piginnaasaanik allilerineq sivisuumi annertuumik pisariaqartinneqarsimavoq. Ullumikkut talittarfinnut tunngasut imaluunniit tassunga atasut nunatat piviusumik pisariaqartitsinnermut naapertuutinngillat. Aammattaaq umiarsualivimmi angallannermut tunngasut artukkerneqarsimallutik. Pissutsit taakku umiarsualivimmi naammassisaqarsinnaassutsimut ajoqusiipput sullitanullu akinik qaffasinnerusunik kinguneqarlutik. Taakkununnga ilanngutissaaq umiarsualivimmik ingasattumik atuineq isumannaallisaanikkut sulisunut naviartumik kinguneqarsinnaanera.

Atlantikoortaatitut umiarsualivik nutaaq 300 mio. kr.-it aamma 450 mio. kr.-it akornanni pilersinneqarsinnaavoq, apeqqutaalluni umiarsualivimmi nutaami talittarfiup takissusissaa sorleq toqqarneqarnersoq. Tassunga ilanngutissaaq tamatuma malitsigisaanik atassuteqaatersuutini 100 mio. kr.-it missaannik aningaasaliinissaq.

Aningaasalersuineq

Nunatta Karsiata aningaasaqarnikkut pisinnaasaa sinnerujussuarlugu atassuteqaatersuutini nutaani aningaasaliinissamut kissateqarlutalu pisariaqartitsivugut. Nuummi, Ilulissanilu allaniluunniit atlantikoortutitut talittarfinnik mittarfinnillu takinerusunik pilersitsissap piviusunngortinnissaanut Nunatta Karsia kisimiilluni aningaasaqarnikkut periarfissaqanngilaq.

Naalackersuisut taamaattumik annertuumik namminersortunit pigineqartumik tunngaveqartumik piginnittunik aningaasalersuisunillu aaqqissuussinissamik suliaqarnissaq toqqarsimavaat, ingerlatsi-

neq sanaartornermilu aningaasartuutit atuisut akiliuteqarnerisigut matussuserneqartassallutik. Aningaasaqarnikkut ajornartoornerup kinguneraa suliniutinut taamatut ittunut taarsigassarsisinnaanerup ajornarnerulernera akisunerulernalu, soorlu aamma imminut akilersinnaaneranut piumasagaatit annertunerulersut. Taamaattumik maannakkut naatsorsuutigisariaqarpoq Nuummi Ilulissanilu mit-tarfiit 1.199 meterit tikillugit aningaasalersuinissamut aaqqiissuteqarnissaq taamaallaat periarfissaassasoq, aningaasaatinik aningaasaliissutigineqartunik annertuumik iluanaaruteqarnissamik aarle-rinartullu killeqarnerannik uppersaasinnaasumik.

Nuummi Atlantikoortitanut umiarsualivimmut atatillugu aktianik ingerlatseqatigiiffimmik aaqqisuussineq sulissutigineqarpoq, Namminersornerullutik Oqartussat aamma Sermersuup Kommunia pigineqataassallutik taamaalillunilu sunniuteqassalluni, peqatigisaanilli piginnittuunerup ilaa anertooq taamaalillunilu aalajangiinissamik piginnaatitaaffik namminersortuniilerluni. Nuummi Atlantikoortitanut umiarsualivik pillugu ingerlatsinissamut aaqqisuussisinnaneq, piginnittuuneq pi-sortanit namminersortunillu avinneqarluni, Kalaallit Nunaanni atassuteqaatersuutini aningaasaliinernut atatillugu siusinnerusukkat atorneqanngisaannarsimavoq.

3.5.2 Eqqakkanik passussineq

Ullutsinnut naleqquttumik eqqagassanik passussineq, avatangiisikkut peqqinnissakkullu illersorneqarsinnaasumik qulakkeerisoqarnissaanut annertuumik suliniuteqartoqarnissa pisariaqarpoq. Tassunga atatillugu naalakkersuisut eqqakkanik passussineq pillugu pilersarusiorsimapput, ukiorpassuarni tulluuttuni suut angorusunnerlutigit siunnerfiliisoq kiisalu tassunga atasumik suut aningaasartuutaassanersunik erseqqissaasoq.

Eqqakkanik passussineq pillugu pilersaarummiipput aamma suliniutit nunarsuarmut samminerusut avatangiisitigut ajornartorsiutit soorlu isumalluutinik atuinerup aamma CO₂-mik aniatitsinerup anikinnerpaatinneqarnissaa.

Piffissami 2010-2021-mi aningaasartuutit tamarmiusut 400 mio. kr.-it missaaniipput. Ukioq 2021-mi tamatuma kingunerissavaa eqqakkanut tunngasuni ingerlatsinermut allaffissornermullu aningaasartutit ullumikkumut naleqqiullugu 75 mio. kr.-it missaannik qaffasinnerunissaat. Aningaasarpas-suit nassaarineqartussaapput. Taamaattumik eqqakkanut tunngasutigut suliniuteqartoqassaaq aamma Kalaallit Nunaata suliassaanut allanut tamanut naleqqiullugu salliutinneqartussaalluni.

Unammilligassat annertuut ilaat tassaavoq aningaasaliinissamut aaqqiissutissanik nassaarnissaq, Namminersornerullutik Oqartussat, kommunit, innuttaasut suliffeqarfiillu akuerisinnaasaannik. Periarfissaq alla tassaasinnaavoq Nukissiorfiit ikuallaavinnut piginnilernerat aamma kiassarnermi sinneqartoortip pitsaanerpaamik iluaqutigineqarnissaa siunertaralugu eqqakkanik ikuallaasernerup kiassarnermik pilersuinnermut ataqatigiissarlugu. Taamatut aaqqisuussineq CO₂-mik aniatitsinerit annikillisarneqarnissaannut aamma ikuallaavinnut taarsigassarsiasat niuernerpalaartumik aningaa-

salersorneqarnissaannut iluaqutaasinnaavoq, Nukissiorfiit aktianik piginneqatigiiffittut allanngortinneqassappata.

Allatut oqaatigalugu aaqqissuussinerup siunertat marloqiusat akuersaassagaluarpai, tassa eqqakkanik passussineq pillugu pilersaarutip ilaata aningaasalersornissaa aamma CO₂-mik aniatitisinerup appartinneqarnissaa.

4. Ilinniartitaanermut tunngasut

Naalackersuisut ilinniartitaanikkut suliniutaata suli meeqqat atuarfiannit atuartut naggataarlutik soraarummeertut amerlanerusut ilinniagaqalerlutik ingerlaqqissasut aamma suliartigut ilinniarsimanngitsut amerlanerusut ineriartoqqinnissaat aallunniarpai. Ileqquusumik ingerlataqarfiit suli sulisunik ilinniarsimasunik amigaateqarput naalackersuisullu naatsorsuutigalugu inuussutissarsiutini siuariartorfiusuni inuussutissarsiutit ineriartortinnissaannut periarfissarpassuaasinnaasut sulisinnaasunit suli annertunerusumik piumasaqassallutik, piginnaasat, pikkorissuseq ilinniagaqarnerlu eqqarsaatigalugit. Peqatigisaanik ilinniartitaanikkut ineriartortitsinikkullu suliniutit kinguneqarluartut aamma ullumikkut inuiaqatigiinni sulianik aalajangersimasunik isumaginninnissamut piumasarineqartumik ilinniagaqarsimanngitsut innuttaasut ilai amerlasuut piukkunnarsarsinnaassavai.

Paasissutissiinikkut atortorissaarutit iluini teknologiikkut siuariarnerit nutaat siunissami ilinniarfeqarfiit tamaasa aamma Kalaallit Nunaat ataqatigiissinnerulissavai, ullumikkullu illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni ilinniartitaanikkut nikinganeq annikillisillugu. Teknologiiip periarfissai taamaattumik iluaqutigineqartariaqarput, taamaalilluni ullumikkut piukkunnartumik atuartitsinissamut amigaateqarfiusuni atuartitsissutini suliaqarfinnilu atuartitsinermik piukkunnarnerusumik neqeroorsinnaasoqalerluni. Illoqarfinni nunaqarfinnilu atuartut nunani tamalaanisut qaffasitsigisumik ilinniaq-qissinnaanerminnut pisariaqartunik ilisimasaqalernissaannut pikkorissuseqalernissaannut pitsaanerusumik periarfissaqalissapput.

Meeqqat atualertussat sapinngisamik amerlanerpaat pitsaasumik eqeersimaartumillu inuunermik aallartinnissaat siunertaralugu meeqqerivitsialak aallartinneqaqqammerpoq. Meeraanerup nalaani siusissukkut pitsaasumik naleqquttunilli paarsinissamut sammisaqartitsinissamullu periarfissat atuarfimmi pitsaasumik toqqissisimanartumillu aallartinnissamut pitsaasumik tunngavissiiisuupput. Meeqqat atuarfiata pitsaassutsumik ineriartortitsinini ingerlatiinnassavaa, tassani aallunneqartariaqarluni nunami atuartunut tamanut atuarfiit inissaqarluartut naleqquttullu pilersinneqarnissaat.

Ilinniarnertuunngorniarfik tamarmi 1. januar 2009-mi namminersornerullutik oqartussanut nuunneqarpoq. Inuusuttut amerlanerusut ilinniarnertuunngorniarfinni ilinniarnermik neqeroorfigineqarnissaat naammassisaqarnissaalu siunertaralugu Naalackersuisut nutarterinermik aallartitsinikuupput, pitsaassusaatigut nunani allani ilinniartitaanernut taamaaqataanut ajornerunngitsumik.

Kiisalu ilinniarnermi ilitersuisarnerup isiginiarnera naalackersuisunit attatiinnarneqassaaq. Ilinniagaqartut akornanni unitsitsiinnartartut pillugit nassuiaat aamma ilinniagaqartut inuttut inooqataanermilu atugaanni ujartorneqassaaq. Ilinniartorpassuit ilinniarnermut inuttullu periarfissanik akornusiisunik inuunermi misigisaqartarput – amerlanertigut ilinniarnermi unitsitsiinnarnermik kinguneqartumik.

4.1 Meeqqat atuarfiat

2008-mi aasakkut Atuarficialammi atualersimasut siulliit atuarnertik naammassivaat, meeqqat atuarfiat pillugu peqqussummi nutaami atuartitsinermut tunngaviusut imaalu 6. klassimiit malereersimallugit. Atuartut siulliit, atuarfik pillugu peqqussum malillugu tamakkiisumik malinnaasimasut meeqqat atuarfiat 2013-mi qimattussaavaat. Meeqqat atuarfiata nutarterneqarsimanera atuartitsinerup pitsaassusaanut sunniuteqalersimanersoq atuartullu tassannga pissarsisimanersut oqaaseqarfigis-sallugu maannakkut siusippallaarpoq. Inuussutissarsiutinullu ilinniartitsisut aamma ilinniarnertuunngorniartitsisut nalunaarutigineqartut nalilissagaanni, atuartut ilinniartitsisut aallartinneranni ilisimasaat eqqarsaatigalugit nutarterineq kinguneqalereersimasorinarpoq.

Meeqqat atuarfiat kisitsisini

Ukiumi atuarfiusumi 2007-2008-mi kalaallit nunaanni meeqqat atuarfiini nuna tamakkerlugu atuartut 10.271-it missaaniippat, illoqarfinni atuarfinni 24-ni aamma nunaqarfinni atuarfinni 54-ini agguarsimasut. Atuartut 85 %-iisa missaat illoqarfinni atuartuupput. Taakkununga atuartut 357-it nunaqarfinniit savaateqarfinniillu atuartunut ineqarfinni najugaqarput.

Tabel 4.1: Ukiumi atuarfiusumi 2007-2008-mi atuartut ilinniartitsisullu illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni agguarneri

	Illoqarfik	%	Nunaqarfik	%	Katilugit
Atuartut	8.734	85,0	1.537	15,0	10.271
Atuartitsisut	930	78,3	258	21,7	1.188
Atuartitsisut ilinniarsimasut	740	85,9	121	14,1	861
Atuartitsisut ilinniarsimasuunngitsut	190	58,1	137	41,9	327

Najoqqutaq: 1. oktoberimi kommuniniit nalunaarutit 2007

Ukioq atuarfiusoq taanna atuarfeqarfimmi tamarmik atuartitsisut sulisut 1.262-it atorfinitsinneqarsimapput, taakkununga atuartitsisunit ilinniarsimasunit 861-init atuartitsineq isumagineqarluni, taakkunaniillutik atualernissaq sioqqullugu ilinniartitsisut 105-it. Ukioq taanna atuartitsisut ilinniagaqarsimanngitsut 327-it atorfinitsinneqarsimapput, tassa meeqqat atuarfiani 27 %-ii. Atuartitsinerup ilaa annertoq taamaalilluni atuartitsinissamut ilinniarsimanngitsunit sulisunit ingerlanneqarpoq. Atuartitsinissamut ilinniarsimanngitsut sulisut 42 %-ii nunaqarfinni atuarfinni atorfinitsinneqarsimapput. Ilinniartitsisut ilinniarsimasut 86 procentii illoqarfinni najugaqartuupput, tassa illoqarfinni nunaqarfinnilu atuartut agguarneri assigalugit.

Tabel 4.2: Meeqqat atuarfianni atorfeqartut tamarmik ukioq atuarfiusoq 2007-2008

Atorfeqartut	Amerlassusaat	%
Atuartitsisut	1188	94,1
Aqutsisut	74	5,9
Atorfeqartut katillugit	1262	100
Atuartitsisut ilinniarsimasut	861	72,5
Timelærit	327	27,5

Najoqutaq: 1. oktoberimi kommuniniit nalunaarutit 2007

Soorlu tabel 4.3-mit takuneqarsinnaasoq illoqarfinni atuartitsisut 80 %-ii ilinniarsimasuupput.

Tabel 4.3: Illoqarfinni atuarfinni atorfeqartut ukioq atuarfiusoq 2007-2008

Atorfeqartut	Amerlassusaat	%
Atuartitsisut	930	93,6
Aqutsisut	64	6,4
Atorfeqartut katillugit	994	100,0
Atuartitsisut ilinniarsimasut	740	79,6
Timelærit	190	20,4

Kilde: 1. oktoberimi kommuniniit nalunaarutit 2007

Ilinniartitsisunik amigaateqarneq qanoq annikillisinneqarsinnaaneranut kaammattuuteqarnissaq siu-nertaralugu suleqatigiissitamik Naalakkersuisut pilersitsisimapput. Maannamuungallartoq suleqati-giissitap kaammattuutai ilaatigut tassaapput ilinniartitsisunik Danmarkimiit aamma Nunani Avan-narlerni allaniit kiisalu nunanit tuluttut oqaluffiusuniit sulisussarsiornissaq annertusineqassasoq.

4.2 Nunaqarfinni atuarfiit

Ukiumi atuarfiusumi 2007-2008-mi atuarfinni 54-ini nunaqarfinni atuartut 1537-iusimapput. Taak-ku agguaqatigiissikkaanni nunaqarfinni atuarfinni atuartut amerlassusaat 28,5-iuvoq, meeqqat atuar-fiani klassinut siullernut qulingiluanut agguarlugit. Soorlu tabel 4.4-mit takuneqarsinnaasoq atuarfiit aqqanillit qulit inorlugit atuartoqarput, atuarfiit 13-it 20-it inorlugit atuartoqarlutik. Atuarfiit amer-lanersaat, tassa atuarfiit 70 %-iisa missaat 40-it inorlugit atuartoqarput.

Tabel 4.4: Nunaqarfinni atuarfinnut atuartut agguarneri (ukioq atuarfiusoq 2007-2008)

Nunaqarfinni atuartut amerlassusii	Atuarfiit amerlassusii	%	Katinneri
Atuartut 10-it inorlugit	11	20,4	20,4
Atuartut 20-it inorlugit	13	24,1	44,4
Atuartut 40-it inorlugit	14	25,9	70,4
Atuartut 60-it inorlugit	10	18,5	88,9
Atuartut 60-it sinnerlugit	6	11,1	100,0
	54	100,0	

Najoqutaq: 1. oktoberimi kommuniniit nalunaarutit 2007

Nunaqarfinni atuartitsinerup annertunerpaartaa atuartitsisunit ilinniarsimannngitsunit ingerlanneqarpoq, taakku atuartitsisut 53 %-ip missai amerlassuseqarlutik. Nunaqarfinni atuarfiit qulingiluat, katillugit 104-nik atuortoqartut ilinniarsimasunik atuartitsisoqanngillat. Nunaqarfinni atuarfinni 17-ini, katillugit 532-nik atuortoqartuni atuartitsisut pingajorarterutaannai ilinniarsimasuupput. Nunaqarfinni atuarfinni 18-ini, katillugit 407-nik atuortoqartuni atuartitsisut ilinniarsimasut 33,3 – 66,6 %-it akornanni amerlassuseqarput. Nunaqarfinni atuarfinni taamaallaat qulini, katillugit 466-inik atuortoqartuni, atuartitsisut ilinniarsimasut amerlassusaat 2/3-mik amerlanerupput. Nunaqarfiit pingasuinnaat tamakkiisumik ilinniartitsisoqarput.

Atuartut amerlassusai ilinniartitsisoqarneralu pissutigalugu nunaqarfinni atuartut amerlanertigut ukiunut agguarlugit atuaqatigiinni atuartinneqarneq ajorput. Aaqqissuussineq ilinniartitsisoqarnerlu apeqqutaatillugit, tamanna atuartitsinerup sunniuteqarneranut pingaaruteqarsinnaavoq. Atuartitsineq kisimi atuaqatigiinni atuartitsinertut aaqqissuunneqarpat atuartullu ataasiakkaat pisariaqartitaat tunngavigisaallu aallaaviginagit, tamatuma soorunami inernerisinnaavaa atuartitsineq sapernarpallaartutut imaluunniit oqippallaartutut atuartut ilaannit misigineqassaaq.

Tabel 4.5: Nunaqarfinni atuarfinni atorfeqartut (ukioq atuarfiusoq 2007-2008)

Nunaqarfiit	Amerlassusaat	%
Atorfeqartut	268	100
Atuartitsisut	258	96,3
Aqutsisut	10	3,7
Atuartitsisut ilinniarsimasut	121	46,9
Timelærit	137	53,1

Najoqqutaq: 1. oktoberimi kommuniniit nalunaarutit 2007

Nunaqarfinni ilinniartitsisuni ilinniarsimasunik sulisussarsinissaq aalajangiussisimanerlu ajornaku-soortorujussuuvoq. Nunaqarfinni atuarfinnut ajornartorsiut alla pingaaruteqartoq tassaavoq nunaqarfinni atuarfinni mikisuni suliatiqut qaffasissutsip atatiinnarnissaata ajornakusoornera. Nunaqarfinni anginerpaani ilinniartitsisut 15-iinnaatillugit nunaqarfinnilu amerlanerni ilinniartitsisut sisamatallimaannaatillugit atuartitsissutit tamaasa naammaginantumik ingerlatsiviginissaat ajornakusoor-tuuvoq. Peqatigisaanillu atorfeqartut amerlanersaat ilinniarsimasuunatik timelæriuppata atuartitsine-rup akuerineqarsinnaasumik pitsaassuseqarnissaa ajornakuussaaq, ajornavinngippat.

Aammattaaq nunaqarfinni atuartut atuarnermikk naammassinninnissaannut pissarsiaqarnissaan- nullu avatangiisigisat arlallit pingaaruteqartuupput, assersuutigalugu nunat allamiut oqaasiinik ilik- kagaqarnissamut periarfissaqarneq, ilinniagartuutigit ilinniarfissat killeqartuuneri tassunga ilann- gullugu sunngiffimmi periarfissat killeqartuuneri, ilinniarsimasunik ikitsuinnarnik imaluunniit ma- ligassiusoqannginnera, ilisimasanut paasisutissanullu pissarsisinnaanerup killeqarnera. Nunaqar- finni atuarfinni atuartorpassuit qallunaat imaluunnit tuluit oqaasii taamaallaat oqaatsitigit atuartitsi- nermut atatillugu tusagassiuutinilu naapittarpaat. Nunat allamiut oqaasiinik atuinissamut qaquti- guinnaq periarfissaqartarput, taamaattumik nunat allamiut oqaasiinik misilittagaqarneq ulluinnarni

pisariaqartutut isigineqanngissaa aarlerinarluni. Aamma nunaqarfinni atualernissap siornani pissut-sit atuartut atualernissamut qanoq piareersimatiginerinut nipilersoqataapput.

Nunaqarfinni atuarfinni atuartut atuarnerminnit pissarsinissaanut akornutaasoq alla tassaavoq atuar-nertik naammassiniarlugu illoqarfimmut nuuttariaqarnerat. 14 – 15-inik ukioqarluni illoqarfimmi atuartut ineqarfianut inuunermut ilisimanngisamut sungiussimanngisamullu ilaquttat qimallugit nuunneq meeqqat ilaannut misigisaq sakkortullunilu kingunerlutsitsisinnaavoq. Nunaqarfinni atuar-tut aamma misigisassuaat immikkoortunut arlalinnut naleqqiullutik atuartitsissutitigut kinguarsima-nertik peqatigisaanillu illoqarfimmiinneq ilinniartussaallugu. Atuartut ineqarfiini inuuneq taamaat-tumik meeqqamut ataatsimut mumisitsinerusinnaavoq annertoq, pingaartumik atuartunut ineqarfik najugaqarnikkut tapersersuineramik qanilaarnermillu neqerooruteqarsinnaanngippat.

Utaqqiisaasumik efterskoliusuniit misilittakkat aamma takutippaat nunaqarfinni atuartut, atuartunut ineqarfinni najugaqarsimasut arlalinnik pissusilersuuteqartalersimasut, amerlanertigut inersimasunik attaveqartarsimannginnermik sunnerneqarsimasumik. Tamanna ilaatigut ersersinneqarsinnaavoq toqqammaviliussanik piunasaqaatigineqartunillu paasinninngissinnaanermik. 2004-mi misissuineq inerniliivoq meeqqat illoqarfiummiut 36,4 %-ii ilinniagaqalernissamut piareersarnermik naammassisaqarsimasut – imaluunniit inuussutissarsiutinut piginnaalersitsisumut ilinniagaqarsimasut. Nuna-qarfimmiut 20,5 %-ii taamaallaat taamaaqataanik ilinniarnermik naammassisaqarsimapput.

Atuartut amerlassusiinut naleqqiullugu inerniliisoqarsinnaavoq illoqarfinnut naleqqiullugu nunaqar-finni ilinniartitsisut procentinngorlugu amerlanerulaartut. Atuartut 15 %-ii nunaqarfinni najugaqar-put. Atuartitsisulli eqqarsaatigalugit 21 %-iulluni. Taamaalilluni illoqarfinni nunaqarfinnilu isumal-luutitigut suliniutit nunaqarfinni qaffasinnerulaarpoq. Tammannali illuatingilerneqarluni atuartitsi-sut amerlanerpaartaat atuartitsineramik isumaginninnissaminnut aaqqissuussaasumik ilinniarsima-suunatik.

Tamanna nunaqarfinni piukkunnartumik atuartitsisalernissamut tunngatillugu allatut eqqarsalersitsi-sariaqarpoq. Kommunerujussuit kommunimi ukiumut atuartitsinermut atuartitsinissamut ingerlata-sanullu pilersaarusiortoqalerpat nunaqarfinni atuarfimminni ilinniartitsisussaqaarniarneq ilanngullu-gu eqqarsaatigisariaqarpaat. Ass. ”tulleriiarineramik aaqqissuussinerit” atorneqalertariaqarput, ta-matumani nunaqarfinni atuartitsisut piukkunnartut nunaqarfinni sammisani suliaqarfinnilu attuu-massuteqartuni sukumiisumik pilersaarusiorkuakkamillu atuarinneqartarlutik. Aammattaaq timelæ-rerinet mentoritit supervisionertitsisarnertullu aaqqissuussisoqartariaqarpoq, atuartitsisut misilitta-gakitsut atuartitsisumut misilittagalimmut, ilaatigut internet IT-lu atorlugit ilaatigut atuartitsineramik pilersaarusiogataasinnaasumut atuartitsinermilu tamarmiusumi siunnersuisinnaasumut attaveqaler-sillugit.

Efterskolit pillugit inatsimmi nutaami atuartut efterskolimi 9. Aamma 10. Klassersinnaanerannut periarfissiisoqarpoq. Taamaattumik nunaqarfinni atuartut skolehjemimiiginnarnissaasa imaluunniit

efterskolinik atuartunik nunaqarfinneersunik atuartitsinermik isumassuinermillu isumaginnissinnaasunik pilersitseqqinnissaq naapertuutissanerata ilanngunneqarnissaa naapertuutissaaq.

Meeqqanut nunaqarfimmeersunut atuartitsinerup piukkunnarsarnissaa eqqarsaatigalugu aqutini nutaani eqqarsarnissamut tamanna pissutissaqartitsivoq. Nunaqarfinni atuartut naammaginartumik atuartinneqarnerisa isumannaarneqarnissaanut kommunerujussuit annertuumik suliassaqarput. Tamanna ilaatigut pisinnaavoq nunaqarfinni ilinniartitsisut ilinniarsimasut amerlinerisigut imaluunniit meeqqat illoqarfinnut taamaaqataanik atuartitsinissamut neqerooruteqartunut annertunerusumik nussortillugit.

4.3 Ilinniartitaanermut pilersaarut

Ilinniartitaanermut pilersaarut 2005-imili aallartinneqarmat Kalaallit Nunaanni ilinniarnermut aamma pikkorissarnermut tunngasuni annertuumik pisoqarsimavoq. Ilinniartitaanermut pilersaarutip piareersarnerani ingerlanneqarnera immikkoortunut marlunnut avinneqarpoq. Immikkoortumi siullermi, 2012 tikillugu ingerlasussami, suliniutit annerusumik samminiakkanut marlunnut sammitinneqarput, tassa inuusuttut meeqqat atuarfianik qimatseqqammersut aamma 50-it ataallugit ukiullit sulisinnaasut suliatigut ilinniagaqarsimannngitsut. Immikkoortup aappaani 2020 tikillugu ingerlasussami suliatigut ilinniagaqarsimannngitsut piginnaanngorsaqqinneri suli isiginiarneqassapput tamatumalu saniatigut ilinniarfiit ingerlaqqiffiusut, taamaalilluni inuusuttut immikkoortumi siullermi ilinniagaqalernissamut piareersarlutik ilinniarsimasut ilinniarfinnut ingerlaqqissinnaalerlutik, siunissamik pilersitseqataanissamut tulluarsarlutik.

Tabel 4.6: Ukiuni pineqartuni ukiup naanerani inuusuttut ilinniarfiini ingerlataqartut amerlassusaasa ineriartornerat

	2005	2006	2007	2008
GU, HHX & HTX	827	831	865	971
Inuussutissarsiutinut ilinniarfiit	1098	1246	1313	1439
Katillugit	1925	2077	2178	2410

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

September 2008-mi Katuami angisuumik ataatsimeersuartoqarpoq, ilinniartitaanermut pilersaarummi ukiut siulliit pingasut ingerlanerini suliniutit suliallu aallartinneqarsimasut nalilersorneqarlutik, soorlu aamma siunissami periarfissat unammisassallu oqallisigineqartut. Inerniliinerit ilaatigut tikkuarpaat ilinniarfinni unitsitsiinnartartut ikilisinneqarnissaannut suli annertuumik suliniuteqartoqartariaqartoq, aamma inuusuttut ilinniarnerminnik unitsitsiinnartarnerinut patsisit angisuut ilaat tassaasut ilinniakkaminnik aallartikkaangamik ilinniarnerrullu ingerlanerani nuunnerit allanngorerilluunniit aqqusaartagaat. Assersuutigalugu ilinniarneq aallartinniarlugu Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffigisamiit illoqarfimmut allamut nuunneq sapernartarpoq, tassa suna tamarmi nutaajullunilu allaanerusermat. Tamatuma saniatigut inuussutissarsiutinut ilinniakkap ingerlatiinnarnissaa aamma atuarfiup suliffimmillu sungiusarfiup akornanni siumut utimullu nuuttarneq sapernartarpoq.

Kisitsisitigut paasissutissat takutippaat amerlanerusut ilinniarnermik aallartissimasut. Sulili meeqqat ilinniartinnissaannut inuusuttullu ilinniarmiut piareersarnissaannut suli ilinniartitsisunik perorsaasunillu amigaateqarpoq. Ilinniartitsisunik amigaateqarnerup kingunerisaanik atuartitsineq pingaarnermik isorliunerusuni amigaateqarsinnaasarpoq imaluunniit peqanngivittarluni. Meeqqat ilaannut tamanna isumaqarpoq atuarmimmi atuartitsineq taamaalillunilu inersimasunngornermi ilinniagaqalernissamut periarfissaqarniaraanni najugaqarfigisaq qimallugu illoqarfimmut naammattumik ilinniartitsisoqartumut nuuttoqartariaqartoq. Taamatut alloriarnissaq sapernartuuvoq. Amerlasuunullu pitsaasumik atuarniaraanni ilinniagaqarnissamullu periarfissaqarniaraani pisariaqartuulluni.

Piareersarfiit taassaapput meeqqat atuarmimmut utoqqalivallaarsimasunut aaqqiissutissat ilaat, AEU imaluunniit pikkorisarnikkut piginnaanngorsarnissamut innersuunneqarnikkut. Meeqqanulli suli atuartutut ukioqartunut inuiaqatigiittut siunissaq aamma meeqqat taakku sunik periarfissanik tunisnerigut eqqarsaatigissavarput. Katuami ataatsimeersuarnermi eqqaaneqarpoq qarasaasiat aamma internetti aqutigalugu ungasianiit atuartinneqarnissaq periarfissaasoq. Suliniutit taamatut ittulli suli isumassarsiaagallarput piffissallu akunnerani meeraqarpoq ilinniarnissaminnut ineriartornissaminnullu taamaaqataanik periarfissaqanngitsunik.

Inuusuttut amerlanerusut ilinniarnermik aallartinnissaannut maannakkut suliniuterpasuit ingerlaneqarput. Inuusuttut toqqaangaangata ilinniarnermillu aallartikkaangata taava suliniutit assigiinngitsut aqutigalugit ilinniakkaminnik aalajangiussisimanissaat sulissutigineqartarpoq.

Maniitsumi ATI-mi nerisaqartitsinermik aaqqissuussisoqarsimavoq, inuusuttut iluamik nerisaqartinneqarlutik, ilikkagaqarnissamut atuartitsinneqarnissamullu tunngavik pingaaruteqartoq. Nerisitsisorli suli annertusumik iliuuseqarpoq. Inuusuttut nammineq nerisassiortalernissaannut pilersaarusiornissamik, torersaanissamut atisanillu errorsinissamik ilinniartippai. Inuusuttut ulluinnarni inuunermi annertusiartuaartumik nammineersinnaaneq ilikkariartorpaat. Anguniagarmi aamma tassavoq ilinniarminnut ingerlaqqikkunik imaluunniit sulilerunik nammineq suna tamaat saperunnaassagaat. Taamatut aaqqissuussineq iluaqutaasumik ilinniarminnit allanit issuarneqarsinnaavoq, inuusuttulli tamatuminnga ilikkagaqarnissamut piffissaqarlutillu inissaqartitsisussaapput. Inersimasutut inuunermik ingerlatsillualernissamut tunngavik tassaavoq taamatut ingerlatsinissamut sakkussanik ilikkagaqarneq.

Kalaallit Nunaat EU peqateqarnissamik isumaqatigiissuteqarsimavoq ilinniartitaanikkut suliniutit annertusarnissaannut aningaasanik annertuunik missingersuutini tapiissutinik EU-miit pissarsilluni. Isumaqatigiissut siullermik 2013 tikillugu ingerlasussaavoq taamaalillunilu 2020-p tungaanut ilinniartitaanermut pilersaarummi siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu anguniakkanut tulluarluni. Taamaattumik Namminersornerullutik Oqartussat ilinniartitaanikkut tunngasuni suliniutit sukuumiisumik siunissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatiglaugu pilersaarusiorneq aallartippaat. Tassunga atatillugu pilersaarusiart ineriartitaqarnerannik Namminersornerullutik Oqartussat nasuiaasiorlutillu

uppernarsaasussaapput – Inatsisartut ataatsimiinnerinut atatillugu inuiaqatigiinnut, kisianni aamma EU-mut ukiumoortumik ilinniartitaanikkut pilersaarummi anguniakkat inernerillu nalunaarusiarineqartassallutik.

Piareersarfiit ineriartortinnerat Naalackersuisunit suli suliatur pingaaruteqarluinnartut qitiusutullu isigaat, kommunit qanimut suleqatigalugit ingerlanneqartoq. Piareersarfinnik ingerlatsineq kommunit suliassaraat, internettimili aaqqiissutinik atuinnermut naleqqiullugu ineriartortitsineq, misilitsinnerit ingerlanneqartarneri, karakterilersuisarneq pingaartumillu ilitsersuisarneq aamma immikkoortumik tassanga ineriartortitsineq suliassaapput Namminersornerullutik Oqartussanit isumagineqartoq kommunit qanimut suleqatigalugit. Ilinniartitaanermut pilersaarutip iluatsinneqarnissaanut apeqqutaapput Piareersarfiit ataasiakkaat, ilinniarfinnut innersuussisartut, tamanna ilinniagaqaler-nissamut piareersarneruppat, inuussutissarsiutinut imaluunniit piginnaalersitsisumik ilinniarnepat. Sumiiffinni Piareersarfik tassaavoq ilinniarfimmik toqqaaniarnermi taassumalu malitsigisaanik unammilligassat pillugit innuttaasut ataasiakkaat iserfigisinnaassat ikiortissarsiorfigisinnaasaat aamma ilitsersuunneqarsinnaallutik. Taamaattumik Piareersarfiit ataasiakkaat ilinniartitaanermik aaqqiissuussinermi pingaaruteqartuupput. Piareersarfiit aamma allatut sungiusarnissamut, nikerar-tumik atorfeqarnermut, sannavimmi sungiusarnissamut, suliffeqarnermi atorfimmi sungiusanissamut ingerlatitsinissamik aamma suliassaqarput. Piginnaangorsaaqqiinnermut tunngasuni pikkoris-sarluni atuartitsinernik aamma qitiusumik ilinniarfinni immikkoortut aalajangersimasut iluini pikkor-issarnissamut tunngatillugu ilitsersuinnermik aamma isumagisaqarput.

Aningaasaqarnikkut ingerlanerliornermi kinguniusut ilai tassaajumaarput suliffissaaleqisut amerliar-torneri. Tamanna isumaqarpoq suliffissaaleqisunut nuussisarnerit kingunerisaanik pisortat aninga-saqarnikkut periarfissat suli annertunerusumik tatisimaneqalissasut. Aaqqiissutissaq alla tassaasin-naavoq aningaasat suliffissaaleqisunut nuunneqartussaasut, inunnut suliffissaaleqilersimasut ilin-niartinneqarnissaannut atorneqarsinnaanerat. Taamatut aaqqiissuteqarneq suliffissaaleqisut ikilisin-nerinut ilinniagaqassutsillu qaffanneranut iluaqutaasinnaavoq.

Allatut oqaatigalugu aaqqiissuussinerup Kalaallit Nunaanni inuit ilaasa amerlanerusut ilinniagaqa-lernissaannut siunertaq isumagisinnaavaa.

Ilanngussaq A: Aningaasaqarnikkut inissisimaneq

Piffissaq 2004-miit 2007-mut aningaasaqarnikkut ajunngitsumik ineriartornermik sunnerneqarsimavoq, suliffissaaleqisut appariarsimallutik aamma tunisassiat ataatsimut nalingat siuartorsimalluni. Peqatigisaanik nioqqutissanik eqqussuineq qaffassimavoq, avammulli nioqquteqarneq taamaanginnarsimalluni, taamaattumik niuernerup oqimaaqatigiissinnera ajorseriarsimalluni. Raajat akii appassit aamma uuliap akiisa qaffakkiartorneri ilaatigut taamatut ineriartortoqarneranut pissutaapput. Aningaasat naleerukkiartorneri 2008-mi malunnartumik annertusisimapput, akitsuutininik qaffaanerit kingunerisaannik.

Tabel A.1-mi piffissami 2004-miit 2008-mut aningaasaqarnikkut kisitsit qitiusut eqikkarneqarput.

Tabel A.1: 2004-miit 2008-mut aningaasaqarnikkut kisitsit qitiusut:

	2004	2005	2006	2007	2008
Tunisassiat ataatsimut nalingat (piviusumik siuariarneq %)	2,6	1,0	2,6	1,0	
Suliffissaaleqneq	1.854	1.682	1.547	1.501	1.143 ¹
Niuernerup oqimaaqatigiissinnera (mio. kr.)	-987	-1.165	-1.308	-1.310	
Nioqqutissanik eqqussuineq (mio. kr.)	3.269	3.591	3.656	3.643	
Avammut niuerneq (mio. kr.)	2.282	2.426	2.348	2.332	
Niuertarfinni kaaviiartitat (allangorneq %) ²	-0,2	3,7	2,6	-1,7	-0,3
Atuisartunut akit (allanngorneq % ukioq 1 sinnerlugu) ³	2,3	1,4	2,9	1,7	8,2
Isertitanik akileraarutit akilerneqartut (allannguut %)	6,2	11,0	5,1	4,4	3,3

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik, Namminersornerullutik Oqartussat

1. Siuariartorneq

2004-mili Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera siuariartorsimavoq, 2,6 %-imik aamma 2006-imi aamma 2007-mi 1,0 %-imik siuariarluni. 2008-mi naatsorsuutigineqarpoq ajunngitsumik siuariartortoqarsimasoq, akerlianilli 2009-p ingerlanerani ilimanarluinnarluni ingerlanerliortoqalissasoq ilimanarlunilu nunani tamalaani aningaasaqarnikkut ingerlanerliornerup malitsigisaanik killormut siuariartortoqassasoq.

Raajartassiissutit raajallu akiisa apparneri 2009-p ingerlanerani ilimanarluinnartumik ingerlanerliortoqalernissaanut ilimanartumillu killormut siuariartortoqarnissaanut sunneeqataapput. Tassunga ilanngutissapput sanaartornermi ingerlatat qaffasissusii aamma ilinniartitaanikkut suliniutit ineriartornermut sunniuteqarnissaat. Sanaartornermi ingerlatat annertusissappata tamanna siuartornermut

¹ 2008-mi kvartalit pingajuanni

² Kvartalimi siullermiit kvartalimut siullermut

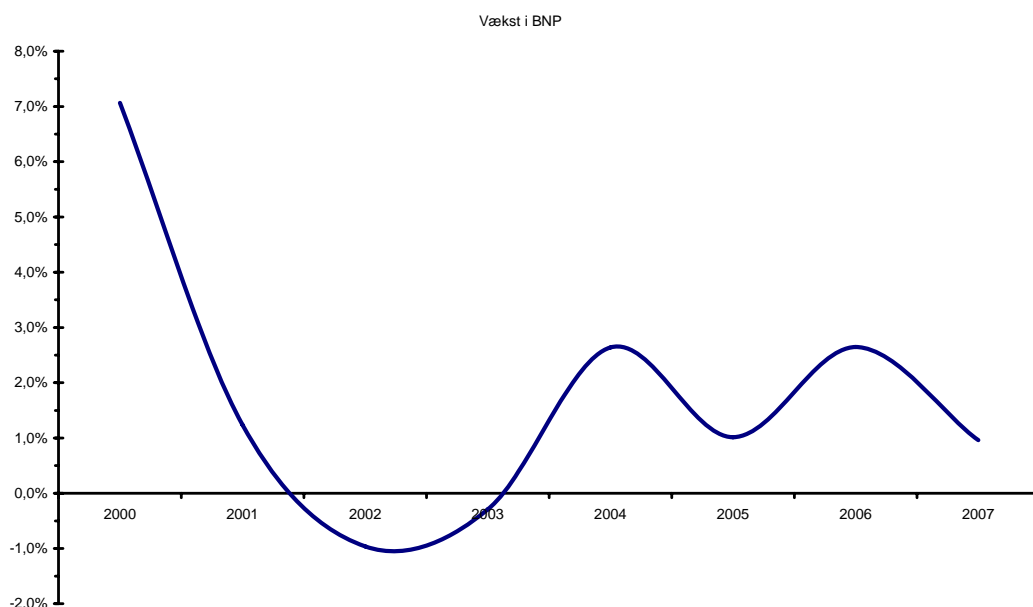
³ Julimiit julimut

ajunngitsumik sunniuteqassaaq. Aammattaaq qaffasinnerusumik ilinniartitaanikkut suliniuteqarneq piffissami akunnattumi ungasinnerusimilu siuariartornermut qaffatsitsissaaq.

Assersuutigalugu erngup nukingani nukissiorfinnik, kiassarnermi sinneqartoorummik iluaquteqar-nissamat atortunik, ilinniartunut ineqarfiinik ilinniartinnillu sanaartornerup ilungersuutigineratigut kiisalu nalinginnaasumik aningaasaqarnikkut ingerlanerliornerup nalaani ilinniartitaanerup ilunger-suutigineratigut siunissami qanittumi siuariartornerup aalajangiussimaneqarnissaanut piffissamilu akunnattumi siunissamilu ungasinnerusumi siuariartornerup annertusinissaanut inuiaqatigiit taamaa-lilluta periarfissaqalissapput.

Titartagaq A.1-ip takutippaa ukioq 2000-imiit 2007-mut TAN-ni siuariartornerq.

Titartagaq A.1: 2000-imiit 2007-mut TAN-ni siuariartornerq

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

2. Suliffissaaleqineq

Kalaallit Nunaat pillugu suliffissaaleqisunut kisitsisit aatsaat taamatut ikitsigisut suliffissaaleqisunik takutitsipput.

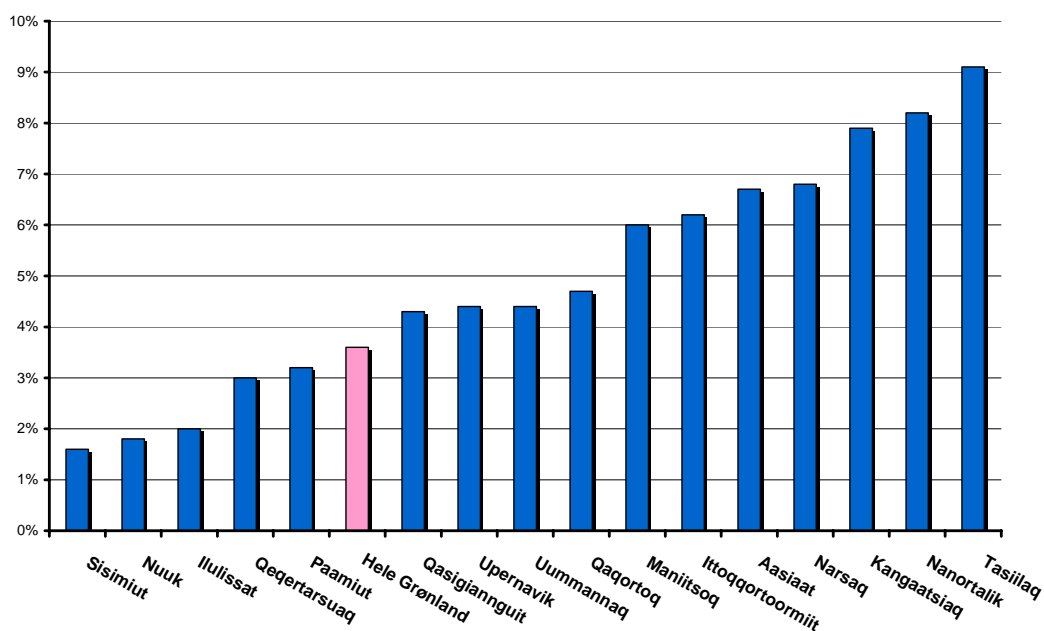
Suliffissaaleqisut amerlassutsimikkut nunap immikkoortuini assigiinngitsorujussuupput, illoqarfiit annginerusut illoqarfinnit mikinerusunik isorliunerusunillu ikinnerusunik suliffissaaleqisoqarlutik. Taamaalilluni Sisimiuni, Nuummi aamma Ilulissani suliffissaaleqisut ikinneraapput, taakkunani suliffissaaleqisut sulisinnaasut 2 %-iatut amerlatigalutik. Akerlianilli Tasiilami, Nanortalimmi aamma Kangaatsiami suliffissaaleqisut procentiat 9,1 %, 8,2 % aamma 7,9 %-iusimalluni.

Suliffissaaleqinermi ilisarnaataasoq alla tassavoq inuit piginnaalersitsisumik ilinniarsimangitsut annerusumik eqqortarmagit. 2007-mi nuna tamakkerlugu suliffissaaleqisutut nalunaarsorsimasut 84 %-ii suliatigut ilinniagaqarsimasuunngillat. Tamatuma erseqqissarpaat ilinniartitaanikkut immikkut suliniut pisariaqartuusoq.

Naatsorsuutigineqarsinnaavoq aningaasaqarnikkut ingerlanerliorneq suliffissaaleqisut amerlineranik kinguneqarsinnaasoq, pingaartumik ilinniagaqarsimangitsut akornanni, taamaattumik 2008-mut naleqqiullugu 2009-mi suliffissaaleqisut procentiat qaffasinnerusaaq.

Titartagaq A.2-p takutippaa Kalaallit Nunaanni illoqarfinni tamani sulisinnaasunit suliffissaaleqisut procentiat.

Titartagaq A.2: 2008-mi kvartalit pingajuanni suliffissaaleqisut procentiat illoqarfinnut aguarlugit

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

3. Nunanut allanut niuernerq

Niueqatigiinnermi oqimaaqatigiissuseq 2007-mi 1,310 mio. kr.-inik amigartoorfiuvoq. 2008-mi qaammatinut siullernut qulingiluanut nunanut allanut niuernermi kisitsisaagallartut takutippaat nunanik allanik niueqateqarnermi amigartooruteqarneq annertusiartortoq.

2008-mi qaammatinut siullernut qulingiluanut nunanut allanut niuernermi kisitsisit takutippaat piffissami tasaani 2006-imi aamma 2007-mi kisitsisinut naleqqiullugu nioqqutissanik eqqussuineq avammullu niuernerq qaffakkiartortoq. 2007-mut naleqqiullugu raajanik saarullinnillu avammut

niuerneq malunnaatilimmik qaffassimavoq, tamannalu avammut niuernerup qaffanneranut iluaqutaasimalluni.

Niueqatigiinnermi oqimaaqatigiissutsimi ataatsimut amigartoorut suli 2009-mi qaffaqqissasoq naatsorsuutigineqarpoq, TAC-p appannerata malitsigisaanik raajaik avammut nioqquteqarnerup appanneratigut aamma guultimik avammut nioqquteqarnerup atorunnaarneratigut.

4. Inuit atuinerat

Niuertarfinni kaaviiartitsineq, inuit atuineranni ineriartornermut takussutaasartoq, 2007-mi aamma 2008-mi appariartorsimavoq.

Appariarneq arlalinnik peqquteqarsinnaavoq. Ilaatigut 2007-mi akitsuutitigut qaffaasoqarpoq, ilaatigullu Kalaallit Nunaanni inissianik nammineq pigisanik pisiortornikkut atuneq annertusisimalluni. Atueriaatsimi taamatut allanngornerup kingunerisinnaavaa atuineranut tamanna taartaanera, nioqqutissat qimallugit.

Piffissami 2004 – 2008-mi isertitanit akileraarutit akiliutigineqarsimasut agguaqatigiissillugu ukiuumut 6,0 %-imik qaffassimapput, ukiulli siuliinut naleqqiullugu 2008-mi 3,3 %-mik annikinnerusumik qaffariartoqarluni, tabel A.1-imi aningaasaqarnikkut kisitsisit qitiusut naap. Isertitat qaffakkiartornerisa unikaallanneranik tamanna takutitsivoq.

5. Akit ineriartorneri

Kalaallit Nunaani akit qaffasiffiit Danmarkimut assersuukkaanni qaffasissumiipput. Taamaattumik pingaaruteqarpoq Kalaallit Nunaanni akit qaffakkiartorneri Danmarkimi qaffasissutsimiit appasinnerunissaat.

Kalaallit Nunaanni atuisartunut akit 2007-miit 2008-mut 8,2 %-imik qaffassimapput. Imigassanut kimittuunut, cigarettinut sukkunullu akitsuutit 2007-mi ukiakkut qaffanneri akit tamarmiusut qaffannerinut pingaaruteqartuupput. Taamaattorli inuussutissat akiisa qaffakkiartorneri aamma pingaaruteqartuullutik. Nioqqutissani soorlu karrinit tunisassiat akii, nunarsuaq tamakkerlugu qaffassimapput Kalaallillu Nunaat aamma eqqorneqarluni, juli 2007-miit juli 2008-mut 10 pct.-ingajammik qaffassimallutik. 2008-mi Danmarki aningaasat annertuumik naleerukkiartorsimapput, tamannalu nunarsuaq tamakkerlugu nalinginnaasumik akit qaffannerinut takussutaalluni. 2008-mut naleqqiullugu 2009-mi aningaasat malunnaatilimmik annikinnerusumik naleerukkiartornissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Tabel A.3-imi takutinneqarpoq ukiup ataatsip ingerlanerani atuisartunut akit allanngoriartornerat %-inngorlugu.

Tabel A.3: Atuisartunut akit (ukiup ataatsip ingerlanerani allanngoriartorneq %-inngorlugu)

	2004	2005	2006	2007	2008
Kalaallit Nunaat	2,3	1,4	2,9	1,7	8,2
Danmark	1,2	1,8	1,9	1,7	3,4

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik, Danmarks Statistik

6. Pisortat aningaasartuutaat isertitaallu

Piffissami 2005-imiit 2012-mut Namminersornerullutik Oqartussat isertitaat aningaasartuutaallu kommunillu piffissami 2005-imiit 2008-mut tabel A.4-mi takutinneqarput.

Tabel A.4: Pisortat ingerlataqarfiinut aningaasaqarnikkut kisitsisit qitiusut 2005-2012

	2005	2006	2007	2008 [‡]	2009 [‡]	2010 [‡]	2011 [‡]	2012 [‡]
Nunatta Karsiata aningaasartuutai	5.311	5444	5.925	6.163	6.319	6.184	6.147	6.304
- taakkunangga sanaartorneq	492	700	1.003	974	815	806	823	809
Nunatta karsiata isertitai	-5.585	-5.484	-5.659	-5.863	-6.009	-5.923	-5.951	-5.974
ISA-mi nikingassut	-274	-40	267	300	311	261	196	330
Kommunit aningaasartuutaat	2.507	2.452	2.604	3.058				
- taakkunangga sanaartorneq	245	265	259	402				
Kommunit isertitaat	-2.518	-2.866	-2.966	-2.901				
Angsuaq	-11	-149	-102	157				

Najoqqutaq: 2009-mut AI, kiisalu KANUKOKAp missingersuutai naatsorsuutaalu.

[‡]= Missingersuutini kisitsisit

Namminersornerullutik Oqartussat aningaasaqarnikkut ingerlatsinerat annertusaanermik kinguneqarsimavoq, sanaartornermi aningaasartuutit annertuumik qaffassimallutik. Namminersornerullutik Oqartussat aningaasartuutaasa qaffannerat siullermik erngup nukinganik nukissiorfini ilinniartitaanermilu ingerlataqarfinni aningaasalersuinikkut pisimavoq.

Nunatta Karsia 2007-mi 267 mio. kr.-inik amigartooruteqarpoq, ilassutitut aningaasaliinerit ilannuglugit 430 mio. kr.-inik amigartooruqarnissaa missingersuusiorneqarsimalluni, tamatumunnga ilaatigut ilaqutariinnermut tunngasutigut annikinnerusumik atuisoqarnera pissutaalluni.

2009-mut 2012-lu tikillugu aningaasanut inatsimmi ISA-mi 311, 261, 196 aamma 330 mio. kr.-inik amigartooruteqarnissamik missingersuusiorsimapput. Piffissami ISA-mi amigartoorutissatut ataatsimut missingersuutigineqartut taamaalillutik katillutik 1.099 mio. kr.-iupput. Taakkunangga 1.207,8 mio. kr.-it erngup nukinganik nukissiorfinnik ilaatigut sanaartornermut atatillugu Nukissiorfimmu taarsigassarsiaapput.